

---

adhyAtmarAmAyaNe yuddhakANDam

——
అధ్యాత్మరామాయణే యుద్ధకాండమ్

——
Document Information

Text title : adhyAtma rAmAyaNa yuddha kANDa

File name : adhyaatmaRamyuddha.itx

Category : adhyAtmarAmAyaNa, raama, vyAsa

Location : doc_raama

Author : Shri Veda Vyas

Transliterated by : Vishwas Bhide vishwas underscore bhide at yahoo.com

Proofread by : Vishwas Bhide, PSA EASWARAN

Latest update : July 22, 2006, April 4, 2015

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 16, 2023

sanskritdocuments.org

అధ్యాత్మరామాయణే యుద్ధకాణ్డమ్

॥ ప్రథమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

యథావద్భాషితం వాక్యం శ్రుత్వా రామో హనూమతః ।

ఉవాచానన్తరం వాక్యం హర్షేణ మహతావృతః ॥ ౧॥

కార్యం కృతం హనుమతా దేవైరపి సుదుష్కరమ్ ।

మనసాపి యదన్యేన స్మర్తుం శక్యం న భూతలే ॥ ౨॥

శతయోజనవిస్తీర్ణం లఙ్ఘయేత్కృః పయోనిధిమ్ ।

లఙ్కాం చ రాక్షసైర్గుప్తాం కో వా ధర్షయితుం క్షమః ॥ ౩॥

భృత్యకార్యం హనుమతా కృతం సర్వమశేషతః ।

సుగ్రీవస్యేదృశో లోకే న భూతో న భవిష్యతి ॥ ౪॥

అహం చ రఘువంశశ్చ లక్ష్మణశ్చ కపిశ్వరః ।

జానక్యా దర్శనేనాద్య రక్షితాః స్మృతా హనుమతా ॥ ౫॥

సర్వథా సుకృతం కార్యం జానక్యాః పరిమార్గణమ్ ।

సముద్రం మనసా స్మృత్వా సీదతీవ మనో మమ ॥ ౬॥

కథం నక్రఘుషాకీర్ణం సముద్రం శతయోజనమ్ ।

లఙ్ఘయిత్వా రిపుం హన్యాం కథం ద్రక్ష్యామి జానకీమ్ ॥ ౭॥

శ్రుత్వా తు రామవచనం సుగ్రీవః ప్రాహ రాఘవమ్ ।

సముద్రం లఙ్ఘయిష్యామో మహానక్రఘుషాకులమ్ ॥ ౮॥

లఙ్కాం చ విధమిష్యామో హనిష్యామోఽద్య రావణమ్ ।

చింతా త్యజ రఘుశ్రేష్ఠ చింతా కార్యవినాశినీ ॥ ౯॥

పతాన్ పశ్య మహాసత్త్వాన్ శూరాన్ వానరపుంగ్వాన్ ।

త్వత్ప్రియార్థం సముద్యుక్తాన్ ప్రవేష్టుమపి పావకమ్ ॥ ౧౦॥

సముద్రతరణే బుద్ధిం కురుష్వ ప్రథమం తతః ।

దృష్ట్వా లక్ష్మణం దశగ్రీవో హత ఇత్యేవ మన్మహే || ౧౧ ||
 నహి పశ్యామ్యహం కఞ్చిత్త్రిషు లోకేషు రాఘవ |
 గృహీతధనుషో యస్తే తిష్ఠేదభిముఖో రణే || ౧౨ ||
 సర్వథా నో జయో రామ భవిష్యతి న సంశయః |
 నిమిత్తాని చ పశ్యామి తథా భూతాని సర్వశః || ౧౩ ||
 సుగ్రీవచచనం శ్రుత్వా భక్తిపీర్యసమన్వితమ్ |
 అఙ్గీకృత్యాబ్రవీద్రామో హనూమంతం పురఃస్థితమ్ || ౧౪ ||
 యేన కేన ప్రకారేణ లఙ్ఘయామో మహార్ణవమ్ |
 లక్ష్మణస్వరూపం మే బ్రూహి దుఃసాధ్యం దేవదానవైః || ౧౫ ||
 జ్ఞాత్వా తస్య ప్రతీకారం కరిష్యామి కపీశ్వర |
 శ్రుత్వా రామస్య వచనం హనూమాన్ వినయాన్వితః || ౧౬ ||
 ఉవాచ ప్రాజ్ఞులిర్దేవ యథా దృష్టం బ్రవీమి తే |
 లక్ష్మణ దివ్యా పురీ దేవ త్రికూటశిఖరే స్థితా || ౧౭ ||
 స్వర్ణప్రాకారసహితా స్వర్ణాట్టాలకసంయుతా |
 పరిఖాభిః పరివృతా పూర్ణాభిర్నిర్మలోదకైః || ౧౮ ||
 నానోపవనశోభాఢ్యా దివ్యవాపీభిరావృతా |
 గృహైర్విచిత్రశోభాఢ్యైర్మణిస్తమ్భమయైః శుభ్రైః || ౧౯ ||
 పశ్చిమద్వారమాసాద్య గజవాహాః సహస్రశః |
 ఉత్తరే ద్వారే తిష్ఠన్తి సాశ్వవాహాః సపత్తయః || ౨౦ ||
 తిష్ఠన్త్యర్బుదసఙ్ఖ్యాకాః ప్రాచ్యామపి తథైవ చ |
 రక్షణో రాక్షసా వీరా ద్వారం దక్షిణమాశ్రితాః || ౨౧ ||
 మధ్యకక్షేఽప్యసఙ్ఖ్యాతా గజాశ్వరథపత్తయః |
 రక్షయన్తి సదా లక్ష్మణం నానాస్త్రకుశలాః ప్రభో || ౨౨ ||
 సఙ్కృమైర్వివిధైర్లక్ష్మణ శతఘ్నీభిశ్చ సంయుతా |
 ఏవం స్థితేఽపి దేవేశ శృణు మే తత్ర చేష్ఠితమ్ || ౨౩ ||
 దశాననబలౌఘస్య చతుర్థాంశో మయా హతః |
 దగ్ధ్వా లక్ష్మణం పురీం స్వర్ణప్రాసాదో ధర్షితో మయా || ౨౪ ||

శతఘ్నః సజ్కమాశ్చైవ నాశితా మే రఘూత్తమ ।

దేవ త్వద్ధర్మనాదేవ లజ్కా భస్మీకృతా భవేత్ ॥ ౨౫॥

ప్రస్థానం కురు దేవేశ గచ్ఛామో లవణామ్బుధేః ।

తీరం సహ మహావీరైర్వానరౌఘైః సమన్తతః ॥ ౨౬॥

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యమువాచ రఘునన్దనః ।

సుగ్రీవ సైనికాన్ సర్వాన్ ప్రస్థానాయాభినోదయ ॥ ౨౭॥

ఇదాసీమేవ విజయో ముహుర్తః పరివర్తతే ।

అస్మిన్ముహుర్తే గత్వాహం లజ్కాం రాక్షససజ్కలామ్ ॥ ౨౮॥

సప్రాకారాం సుదుర్ధరాం నాశయామి సరావణామ్ ।

ఆనేష్యామి చ సీతాం మే దక్షిణాక్షి స్ఫురత్యధః ॥ ౨౯॥

ప్రయాతు వాహినీ సర్వా వానరాణాం తరస్వినామ్ ।

రక్షన్తు యూథపాః సేనామగ్రే పృష్ఠే చ పార్శ్వయోః ॥ ౩౦॥

హనూమన్తమథారుహ్య గచ్ఛామ్యగ్రేఽఙ్గదం తతః ।

ఆరుహ్య లక్ష్మణో యాతు సుగ్రీవ త్వం మయా సహ ॥ ౩౧॥

గజో గవాక్షో గవయో మైన్దో ద్వివిద ఏవ చ ।

నలో నీలః సుషేణశ్చ జామ్బవాంశ్చ తథాపరే ॥ ౩౨॥

సర్వే గచ్ఛన్తు సర్వత్ర సేనాయాః శత్రుఘాతినః ।

ఇత్యాజ్ఞాప్య హరీన్ రామః ప్రతస్థ సహలక్ష్మణః ॥ ౩౩॥

సుగ్రీవసహితో హరాత్సేనామధ్యగతో విభుః ।

వారణేన్ద్రనిభాః సర్వే వానరాః కామరూపిణః ॥ ౩౪॥

క్షేలన్తః పరిగర్జన్తో జగ్ముస్తే దక్షిణాం దిశమ్ ।

భక్షయన్తో యయుః సర్వే ఫలాని చ మధూని చ ॥ ౩౫॥

బ్రువన్తో రాఘవస్యాగ్రే హనిష్యామోఽద్య రావణమ్ ।

ఏవం తే వానరశ్రేష్ఠా గచ్ఛన్త్యతులవిక్రమాః ॥ ౩౬॥

హరిభ్యాముహ్యమానౌ తౌ శుశుభాతే రఘూత్తమౌ ।

నక్షత్రైః సేవితౌ యద్వచ్చన్ద్రసూర్యావివామ్బరే ॥ ౩౭॥

ఆవృత్య పృథివీం కృత్వాం జగామ మహతీ చమూః ।

ప్రస్ఫోటయన్తః పుచ్ఛాగ్రానుద్వహన్తశ్చ పాదపాన్ ॥ ౩౮॥

శైలనారోహయస్తశ్చ జగ్ముర్మారుతవేగతః ।
 అసంఖ్యేతాశ్చ సర్వత్ర వానరాః పరిపూరితాః ॥ ౩౯॥
 హృష్టాస్తే జగ్మురత్యర్థం రామేణ పరిపాలితాః ।
 గతా చమూర్ద్దివారాత్రం క్వచిన్నాసజ్జత క్షణమ్ ॥ ౪౦॥
 కాననాని విచిత్రాణి పశ్యన్మలయసహ్యయోః ।
 తే సహ్యం సమతిక్రమ్య మలయం చ తథా గిరిమ్ ॥ ౪౧॥
 ఆయయుశ్చానుపూర్వేణ సముద్రం భీమనిఃస్వనమ్ ।
 అవతీర్య హనూమంతం రామః సుగ్రీవసంయుతః ॥ ౪౨॥
 సలిలాభ్యాశమాసాద్య రామో వచనమబ్రవీత్ ।
 ఆగతాః స్తో వయం సర్వే సముద్రం మకరాలయమ్ ॥ ౪౩॥
 ఇతో గన్తుమశక్యం నో నిరుపాయేన వానరాః ।
 అత్ర సేనానివేశోఽస్తు మన్తయామోఽస్య తారణే ॥ ౪౪॥
 శ్రుత్వా రామస్య వచనం సుగ్రీవః సాగరాంతికే ।
 సేనాం న్యవేశయత్ క్షిప్రం రక్షితాం కపికుఙ్కరైః ॥ ౪౫॥
 తే పశ్యంతో విషేదుస్తం సాగరం భీమదర్శనమ్ ।
 మహోన్నతతరఙ్గాఢ్యం భీమనక్రభయఙ్కరమ్ ॥ ౪౬॥
 అగాధం గగనాకారం సాగరం వీక్ష్య దుఃఖితాః ।
 తరిష్యామః కథం ఘోరం సాగరం వరుణాలయమ్ ॥ ౪౭॥
 హస్తవ్యోఽస్మాభిరద్వైవ రావణో రాక్షసాధమః ।
 ఇతి చింతాకులాః సర్వే రామపార్శ్వే వ్యవస్థితాః ॥ ౪౮॥
 రామః సీతామనుస్మృత్య దుఃఖేన మహతావృతః ।
 విలప్య జానకీం సీతాం బహుధా కార్యమానుషః ॥ ౪౯॥
 అద్వితీయశ్చిదాత్మైకః పరమాత్మా సనాతనః ।
 యస్తు జానాతి రామస్య స్వరూపం తత్త్వతో జనః ॥ ౫౦॥
 తం న స్పృశతి దుఃఖాది కిముతానన్దమవ్యయమ్ ।
 దుఃఖహర్షభయక్రోధతోభమోహమదాదయః ॥ ౫౧॥
 అజ్ఞానలిఙ్గాన్వేతాని కుతః సన్తి చిదాత్మని ।

దేహాభిమానినో దుఃఖం న దేహస్య చిదాత్మనః ॥ ౫౨॥

సమ్ప్రసాదే ద్వయాభావాత్సుఖమాత్రం హి దృశ్యతే ।

బుద్ధ్యాద్యభావాత్సంశుద్ధే దుఃఖం తత్ర న దృశ్యతే ।

అతో దుఃఖాదికం సర్వం బుద్ధేరేవ న సంశయః ॥ ౫౩॥

రామః పరాత్మా పురుషః పురాణో

నిత్యోదితో నిత్యసుఖో నిరీహః ।

తథాపి మాయాగుణసంజితోఽసౌ

సుఖీవ దుఃఖీవ విభావ్యతేఽబుధైః ॥ ౫౪॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
ప్రథమః సర్గః ॥ ౧॥

॥ ద్వితీయః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

లఙ్కాయాం రావణో దృష్ట్వా కృతం కర్మ హనూమతా ।

దుష్కరం దైవతైర్వాఽపి హ్రీయా కింఞ్చిదవాఙ్ముఖః ॥ ౧॥

ఆహూయ మన్త్రిణః సర్వానిదం వచనమబ్రవీత్ ।

హనూమతా కృతం కర్మ భవద్భిర్దృష్టమేవ తత్ ॥ ౨॥

ప్రవిశ్య లఙ్కాం దుర్ధరాం దృష్ట్వా సీతాం దురాసదామ్ ।

హత్వా చ రాక్షసాన్ వీరానక్షం మన్తోదరీసుతమ్ ॥ ౩॥

దగ్ధా లఙ్కామశేషేణ లఙ్ఘయిత్వా చ సాగరమ్ ।

యుష్మాన్ సర్వానతిక్రమ్య స్వస్థోఽగాత్పునరేవ సః ॥ ౪॥

కిం కర్తవ్యమితోఽస్మాభిర్యాయం మన్తవిశారదాః ।

మన్తయధ్వం ప్రయత్నేన యత్కృతం మే హితం భవేత్ ॥ ౫॥

రావణస్య వచః శ్రుత్వా రాక్షసాస్తమథాబ్రువన్ ।

దేవ శఙ్కా కుతో రామాత్తవ లోకజితో రణే ॥ ౬॥

ఇన్ద్రస్తు బద్ధ్వా నిక్షిప్తః పుత్రేణ తవ పత్తనే ।

జిత్వా కుబేరమాసీయ పుష్పకం భుజ్యతే త్వయా ॥ ౭॥

యమో జితః కాలదణ్ణాదృభయం నాభూత్తవ ప్రభో ।
 వరుణో హుఙ్క్రతేనైవ జితః సర్వేఽపి రాక్షసాః ॥ ౮॥
 మయో మహాసురో భీత్యా కన్యాం దత్త్వా స్వయం తవ ।
 త్వద్వశే వర్తతేఽద్యాపి కిముతాన్యే మహాసురాః ॥ ౯॥
 హనూమద్ధర్షణం యత్తు తదవజ్ఞాకృతం చ నః ।
 వానరోఽయం కిమస్మాకమస్మిన్ పౌరుషదర్శనే ॥ ౧౦॥
 ఇత్యుపేక్షితమస్మాభిర్ధర్షణం తేన కిం భవేత్ ।
 వయం ప్రమత్తాః కిం తేన వఞ్చితాః స్మో హనూమతా ॥ ౧౧॥
 జాసీమో యది తం సర్వే కథం జీవన్ గమిష్యతి ।
 ఆజ్ఞాపయ జగత్కృతన్నమవానరమమానుషమ్ ॥ ౧౨॥
 కృత్వాయాస్యామహే సర్వే ప్రత్యేకం వా నియోజయ ।
 కుమ్భకర్ణస్తదా ప్రాహ రావణం రాక్షనేశ్వరమ్ ॥ ౧౩॥
 ఆరబ్ధం యత్త్వయా కర్మ స్వాత్మనాశాయ కేవలమ్ ।
 న దృష్టోఽసి తదా భాగ్యాత్త్వం రామేణ మహాత్మనా ॥ ౧౪॥
 యది పశ్యతి రామస్త్యాం జీవన్నాయాసి రావణ ।
 రామో న మానుషో దేవః సాక్షాన్నారాయణోఽవ్యయః ॥ ౧౫॥
 సీతా భగవతీ లక్ష్మీ రామపత్నీ యశస్వినీ ।
 రాక్షసానాం వినాశాయ త్వయాసీతా సుమధ్యమా ॥ ౧౬॥
 విషపిణ్డమివగీర్య మహామీనో యథా తథా ।
 ఆసీతా జానకీ పశ్చాత్త్వయా కిం వా భవిష్యతి ॥ ౧౭॥
 యద్యప్యనుచితం కర్మ త్వయా కృతమజానతా ।
 సర్వం సమం కరిష్యామి స్వస్థచిత్తో భవ ప్రభో ॥ ౧౮॥
 కుమ్భకర్ణవచః శ్రుత్వా వాక్యమిన్ద్రజిదబ్రవీత్ ।
 దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం హత్వా రామం సలక్ష్మణమ్ ।
 సుగ్రీవం వానరాంచైవ పునర్యాస్యామి తేఽన్తికమ్ ॥ ౧౯॥
 తత్రాగతో భాగవతప్రధానో
 విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః ।
 శ్రీరామపాదద్వయ ఏకతానః ।

ప్రణమ్య దేవారిముపోపవిష్టః ॥ ౨౦॥

విలోక్య కుమ్భశ్రవణాదిదైత్యాన్
మత్తప్రమత్తానతివిస్మయేన ।

విలోక్య కామాతురమప్రమత్తో
దశాననం ప్రాహ విశుద్ధబుద్ధిః ॥ ౨౧॥

న కుమ్భకర్ణేన్ద్రజితౌ చ రాజన్
తథా మహాపార్శ్వమహోదరా తౌ ।

నికుమ్భకుమ్భా చ తథాతికాయః
స్థాతుం న శక్తౌ యుధి రాఘవస్య ॥ ౨౨॥

సీతాభిధానేన మహాగ్రహేణ
గ్రస్తోఽసి రాజన్ న చ తే విమోక్షః ।

తామేవ సత్కృత్య మహాధనేన
దత్త్వాభిరామాయ సుఖీ భవ త్వమ్ ॥ ౨౩॥

యావన్న రామస్య శితాః శిలీముఖా
లఙ్కామభివ్యాప్య శిరాంసి రక్షసామ్ ।

ఛిన్దన్తి తావద్రఘునాయకస్య భో-
స్తాం జానకీం త్వం ప్రతిదాతుమర్హసి ॥ ౨౪॥

యావన్న గాభాః కపయో మహాబలా
హరీన్ద్రతుల్యా నఖదంష్ట్రయోధినః ।

లఙ్కాం సమాక్రమ్య వినాశయన్తి తే
తావద్ద్యుతం దేహి రఘూత్తమాయ తామ్ ॥ ౨౫॥

జీవన్న రామేణ విమోక్ష్యసే త్వం
గుప్తః సురేన్ద్రైరపి శఙ్కరేణ ।

న దేవరాజాఙ్కగతో న మృత్యోః
పాతాలలోకానపి సమ్ప్రవిష్టః ॥ ౨౬॥

శుభం హితం పవిత్రం చ విభీషణవచః ఖలః ।
ప్రతిజగ్రాహ నైవాసౌ మ్రియమాణ ఇవోషధమ్ ॥ ౨౭॥

కాలేన నోదితో దైత్యో విభీషణమథాబ్రవీత్ ।
మద్గత్తభోగైః పుష్టాఙ్గో మత్సమీపే వసన్నపి ॥ ౨౮॥

ప్రతీపమాచరత్యేష మమైవ హితకారిణః ।
 మిత్రభావేన శత్రుర్మై జాతో నాస్యత్ర సంశయః ॥ ౨౯॥
 అనార్యేణ కృతఘ్నన సజ్గతిర్మై న యుజ్యతే ।
 వినాశమభికాఙ్క్షన్తి జ్ఞాతీనాం జ్ఞాతయః సదా ॥ ౩౦॥
 యోఽన్యస్త్వేవంవిధం బ్రూయాద్వాక్యమేకం నిశాచరః ।
 హన్మి తస్మిన్ క్షణే ఏవ ధిక్ త్వాం రక్షఃకులాధమమ్ ॥ ౩౧॥
 రావణేనైవముక్తః సన్ పరుషం స విభీషణః ।
 ఉత్పపాత సభామధ్యాద్ధదాపాణిర్మహాబలః ॥ ౩౨॥
 చతుర్భిర్మన్త్రిభిః సార్ధం గగనస్థోఽబ్రవీద్యవః ।
 క్రోధేన మహతావిప్రో రావణం దశకన్ధరమ్ ।
 మా వినాశముపైహి త్వం ప్రియవాదినమేవ మామ్ ॥ ౩౩॥
 ధిక్కరోషి తథాపి త్వం జ్యేష్ఠో బ్రాతా పితుః సమః ।
 కాలో రాఘవరూపేణ జాతో దశరథాలయే ॥ ౩౪॥
 కాశీ సీతాభిధానేన జాతా జనకనన్దినీ ।
 తావుభావాగతావత్ర భూమేర్భారాపనుత్తయే ॥ ౩౫॥
 తేనైవ ప్రేరితస్త్వం తు న శ్చోణోషి హితం మమ ।
 శ్రీరామః ప్రకృతేః సాక్షాత్పరస్తాత్సర్వదా స్థితః ॥ ౩౬॥
 బహిరస్తశ్చ భూతానాం సమః సర్వత్ర సంస్థితః ।
 నామరూపాదిభేదేన తత్తన్మయ ఇవామలః ॥ ౩౭॥
 యథా నానాప్రకారేషు వృక్షేష్వేకో మహానలః ।
 తత్తదాకృతిభేదేన భిద్యతేఽజ్ఞానచక్షుషామ్ ॥ ౩౮॥
 పఞ్చకోశాదిభేదేన తత్తన్మయ ఇవాబభౌ ।
 నీలపీతాదియోగేన నిర్మలః స్ఫటికో యథా ॥ ౩౯॥
 స ఏవ నిత్యముక్తోఽపి స్వమాయాగుణబిమ్బితః ।
 కాలః ప్రధానం పురుషోఽవ్యక్తం చేతి చతుర్విధః ॥ ౪౦॥
 ప్రధానపురుషాభ్యాం స జగత్కృతస్నుం సృజత్యజః ।
 కాలరూపేణ కలనాం జగతః కురుతేఽవ్యయః ॥ ౪౧॥
 కాలరూపీ స భగవాన్ రామరూపేణ మాయయా ॥ ౪౨॥

బ్రహ్మణా ప్రార్థితో దేవస్త్యద్వధార్థమిహాగతః ।
 తదన్యథా కథం కుర్యాత్సత్యసంకల్ప ఈశ్వరః ॥ ౪౩॥
 హనిష్యతి త్వాం రామస్తు సపుత్రబలవాహనమ్ ।
 హన్యమానం న శక్నోమి ద్రష్టం రామేణ రావణ ॥ ౪౪॥
 త్వాం రాక్షసకులం కృత్స్నం తతో గచ్ఛామి రాఘవమ్ ।
 మయి యాతే సుఖీభూత్వా రమస్య భవనే చిరమ్ ॥ ౪౫॥
 విభీషణో రావణవాక్యతః క్షణా-
 ద్విసృజ్య సర్వం సపరిచ్ఛదం గృహమ్ ।
 జగామ రామస్య పదారవిన్దయోః
 నేనాభికాక్షీ పరిపూర్ణమానసః ॥ ౪౬॥
 ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే ద్వితీయః
 సర్గః ॥ ౨॥

॥ తృతీయః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
 విభీషణో మహాభాగశ్చతుర్భుర్మన్త్రిభిః సహ ।
 ఆగత్య గగనే రామసమ్ముఖే సమవస్థితః ॥ ౧॥
 ఉచ్చైరువాచ భోః స్వామిన్ రామ రాజీవలోచన ।
 రావణస్యానుజోఽహం తే దారహర్తుర్విభీషణః ॥ ౨॥
 నామ్నా భ్రాత్రా నిరస్తోఽహం త్వామేవ శరణం గతః ।
 హితముక్తం మయా దేవ తస్య చావిదితాత్మనః ॥ ౩॥
 సీతాం రామాయ వైదేహీం ప్రేషయేతి పునః పునః ।
 ఉక్తోఽపి న శ్ంణోత్యేవ కాలపాశవశం గతః ॥ ౪॥
 హస్తుం మాం ఖడ్గమాదాయ ప్రాద్రవద్రాక్షసాధమః ।
 తతోఽచిరేణ సచివైశ్చతుర్భిః సహితో భయాత్ ॥ ౫॥
 త్వామేవ భవమోక్షాయ ముముక్షుః శరణం గతః ।

విభీషణవచః శ్రుత్వా సుగ్రీవో వాక్యమబ్రవీత్ || ౬ ||

విశ్వాసార్హో న తే రామ మాయావీ రాక్షసాధమః |
సీతాహర్తుర్విశేషేణ రావణస్యానుజో బలీ || ౭ ||

మన్త్రిభిః సాయుధైరస్మాన్ వివరే నిహనిష్యతి |
తదాజ్ఞాపయ మే దేవ వానరైర్లన్యతామయమ్ || ౮ ||

మమైవం భాతి మే రామ బుద్ధ్యా కిం నిశ్చితం వద |
శ్రుత్వా సుగ్రీవవచనం రామః సస్మితమబ్రవీత్ || ౯ ||

యదీచ్ఛామి కపిశ్రేష్ఠ లోకాన్ సర్వాన్ సహేశ్వరాన్ |
నిమిషార్ధేన సంహన్యాం సృజామి నిమిషార్ధతః || ౧౦ ||

అతో మయాఽభయం దత్తం శీఘ్రమానయ రాక్షసమ్ || ౧౧ ||

సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే |
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్వ్యతం మమ || ౧౨ ||

రామస్య వచనం శ్రుత్వా సుగ్రీవో హృష్టమానసః |
విభీషణమథానాయ్య దర్శయామాస రాఘవమ్ || ౧౩ ||

విభీషణస్తు సాష్టాంగం ప్రణిపత్య రఘూత్తమమ్ |
హర్షగర్భదయా వాచా భక్త్యా చ పరయాన్వితః || ౧౪ ||

రామం శ్యామం విశాలాక్షం ప్రసన్నముఖపక్ష్మజమ్ |
ధనుర్బాణధరం శాన్తం లక్ష్మణేన సమన్వితమ్ || ౧౫ ||

కృతాజ్ఞులిపుటో భూత్వా స్తోతుం సముపచక్రమే || ౧౬ ||

విభీషణ ఉవాచ |

నమస్తే రామ రాజేన్ద్ర నమః సీతామనోరమ |
నమస్తే చణ్డకోదణ్డ నమస్తే భక్తవత్సల || ౧౭ ||

నమోఽనన్తాయ శాన్తాయ రామాయామితతేజసే |
సుగ్రీవమిత్రాయ చ తే రఘూణాం పతయే నమః || ౧౮ ||

జగదుత్పత్తినాశానాం కారణాయ మహాత్మనే |
త్రైలోక్యగురవేఽనాదిగృహస్థాయ నమో నమః || ౧౯ ||

త్వమాదిర్జగతాం రామ త్వమేవ స్థితికారణమ్ |

త్వమస్తే నిధనస్థానం న్వేచ్ఛాచారస్త్వమేవ హి ॥ ౨౦॥

చరాచరాణాం భూతానాం బహిరన్తశ్చ రాఘవ ।

వ్యాప్యవ్యాపకరూపేణ భవాన్ భాతి జగన్మయః ॥ ౨౧॥

త్వన్మాయయా హృతజ్ఞానా నష్టాత్మానో విచేతసః ।

గతాగతం ప్రపద్యస్తే పాపపుణ్యవశాత్సదా ॥ ౨౨॥

తావత్సత్యం జగద్భూతి శుక్తికారజతం యథా ।

యావన్న జ్ఞాయతే జ్ఞానం చేతసానన్యగామినా ॥ ౨౩॥

త్వదజ్ఞానాత్సదా యుక్తాః పుత్రదారగృహాదిషు ।

రమస్తే విషయాన్ సర్వానస్తే దుఃఖప్రదాన్ విభో ॥ ౨౪॥

త్వమిన్ద్రోఽగ్నిర్యమో రక్షో వరుణశ్చ తథానిలః ।

కుబేరశ్చ తథా రుద్రస్త్వమేవ పురుషోత్తమ ॥ ౨౫॥

త్వమణోరప్యణీయాంశ్చ స్థూలాత్ స్థూలతరః ప్రభో ।

త్వం పితా సర్వలోకానాం మాతా ధాతా త్వమేవ హి ॥ ౨౬॥

ఆదిమధ్యాన్తరహితః పరిపూర్ణోఽచ్యుతోఽవ్యయః ।

త్వం పాణిపాదరహితశ్చక్షుఃశ్రోత్రవివర్జితః ॥ ౨౭॥

శ్రోతా ద్రష్టా గ్రహీతా చ జవనస్త్వం ఖరాన్తక ।

కోశేభ్యో వ్యతిరిక్తస్త్వం నిర్గుణో నిరుపాశ్రయః ॥ ౨౮॥

నిర్వికల్పో నిర్వికారో నిరాకారో నిరీశ్వరః ।

షడ్భావరహితోఽనాదిః పురుషః ప్రకృతేః పరః ॥ ౨౯॥

మాయయా గృహ్యమాణస్త్వం మనుష్య ఇవ భావ్యసే ।

జ్ఞాత్వా త్వాం నిర్గుణమజం వైష్ణవా మోక్షగామినః ॥ ౩౦॥

అహం త్వత్పాదసద్భక్తినిఃశ్రేణీం ప్రాప్య రాఘవ ।

ఇచ్ఛామి జ్ఞానయోగాఖ్యం సౌధమారోఢుమీశ్వర ॥ ౩౧॥

నమః సీతాపతే రామ నమః కారుణికోత్తమ ।

రావణారే నమస్తుభ్యం త్రాహి మాం భవసాగరాత్ ॥ ౩౨॥

తతః ప్రసన్నః ప్రోవాచ శ్రీరామో భక్తవత్సలః ।

వరం వృణీష్య భద్రం తే వాఞ్చితం వరదోఽస్మ్యహమ్ ॥ ౩౩॥

విభీషణ ఉవాచ ।

ధన్వోఽస్మి కృతకృత్యోఽస్మి కృతకార్యోఽస్మి రాఘవ ।
త్వత్పాదదర్శనాదేవ విముక్తోఽస్మి న సంశయః ॥ ౩౪॥

నాస్తి మత్సదృశో ధన్వో నాస్తి మత్సదృశః శుచిః ।
నాస్తి మత్సదృశో లోకే రామ త్వస్మూర్తిదర్శనాత్ ॥ ౩౫॥

కర్మబంధవినాశాయ త్వజ్ఞానం భక్తిలక్షణమ్ ।
త్వద్ధ్యానం పరమార్థం చ దేహి మే రఘునందన ॥ ౩౬॥

న యాచే రామ రాజేన్ద్ర సుఖం విషయసమ్భవమ్ ।
త్వత్పాదకమలే సక్తా భక్తిరేవ సదాస్తు మే ॥ ౩౭॥

ఓమితుశ్చక్వా పునః ప్రీతో రామః ప్రోవాచ రాక్షసమ్ ।
శ్శృణు వక్ష్యామి తే భద్రం రహస్యం మమ నిశ్చితమ్ ॥ ౩౮॥

మద్భక్తానాం ప్రశాంతానాం యోగినాం వీతరాగిణామ్ ।
హృదయే సీతయా నిత్యం వసామ్యత్ర న సంశయః ॥ ౩౯॥

తస్మాత్త్వం సర్వదా శాస్త్రః సర్వకల్మషవర్జితః ।
మాం ధ్యాత్వా మోక్ష్యసే నిత్యం ఘోరసంసారసాగరాత్ ॥ ౪౦॥

స్తోత్రమేతత్పఠేద్యస్తు లిఖేద్యః శ్శృణుయాదపి ।
మత్ప్రీతయే మమాభీష్టం సారూప్యం సమవాప్నుయాత్ ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం ప్రాహ శ్రీరామో భక్తభక్తిమాన్ ।
పశ్యత్సిదాసీమేవైష మమ సందర్శనే ఫలమ్ ॥ ౪౨॥

లక్ష్కారాజ్యేఽభిషేక్ష్యామి జలమానయ సాగరాత్ ।
యావచ్చన్ద్రశ్చ సూర్యశ్చ యావత్తిష్ఠతి మేదిసీ ॥ ౪౩॥

యావన్మమ కథా లోకే తావద్రాజ్యం కరోత్వసౌ ।
ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణేనామ్భు హ్యనాయ్య కలశేన తమ్ ॥ ౪౪॥

లక్ష్కారాజ్యాధిపత్యార్థమభిషేకం రమాపతిః ।
కారయామాస సచివైర్లక్ష్మణేన విశేషతః ॥ ౪౫॥

సాధు సాధ్వీతి తే సర్వే వానరాస్తుష్టువుర్భృశమ్ ।
సుగ్రీవోఽపి పరిష్యజ్య విభీషణమథాబ్రవీత్ ॥ ౪౬॥

విభీషణ వయం సర్వే రామస్య పరమాత్మనః ।
కింకరాస్తత్ర ముఖ్యస్త్యం భక్త్యా రామపరిగ్రహాత్ ।
రావణస్య వినాశే త్వం సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి ॥ ౪౭॥

విభీషణ ఉవాచ ।
అహం కియాన్ సహాయత్వే రామస్య పరమాత్మనః ।
కిం తు దాస్యం కరిష్యేఽహం భక్త్యా శక్త్యా హ్యమాయయా ॥ ౪౮॥

దశగ్రీవేణ సన్నిష్ఠః శుకో నామ మహాసురః ।
సంస్థితో హ్యమృరే వాక్యం సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ ॥ ౪౯॥

త్వామాహ రావణో రాజా భ్రాతరం రాక్షసాధిపః ।
మహాకులప్రసూతస్త్యం రాజాసి వనచారిణామ్ ॥ ౫౦॥

మమ భ్రాతృసమానస్త్యం తవ నాస్త్యర్థవిప్లవః ।
అహం యదహరం భార్యాం రాజపుత్రస్య కిం తవ ॥ ౫౧॥

కింషిన్ధాం యాహి హరిభిర్లక్ష్మ్యా శక్యా న దైవతైః ।
ప్రాప్తుం కిం మానవైరల్పసత్త్వైర్వానరయూథిపైః ॥ ౫౨॥

తం ప్రాపయన్తం వచనం తూర్ణముత్స్యత్య వానరాః ।
ప్రాపద్వన్త తదా క్షిప్రం నిహన్తుం దృఢముష్టిభిః ॥ ౫౩॥

వానరైర్హన్యమానస్తు శుకో రామమథాబ్రవీత్ ।
న దూతాన్ ఘ్నున్తి రాజేన్య వానరాన్ వారయ ప్రభో ॥ ౫౪॥

రామః శ్రుత్వా తదా వాక్యం శుకస్య పరిదేవితమ్ ।
మా వధిష్ఠేతి రామస్తాన్ వారయామాస వానరాన్ ॥ ౫౫॥

పునరమృరమాసాద్య శుకః సుగ్రీవమబ్రవీత్ ।
బ్రూహి రాజన్ దశగ్రీవం కిం వక్ష్యామి వ్రజామ్యహమ్ ॥ ౫౬॥

సుగ్రీవ ఉవాచ ।

యథా వాలీ మమ భ్రాతా తథా త్వం రాక్షసాధమ ।
హస్తవ్యస్త్యం మయా యత్నాత్పుత్రబలవాహనః ॥ ౫౭॥

బ్రూహి మే రామచన్ద్రస్య భార్యాం హృత్వా క్వ యాస్యసి ।
తతో రామాజ్ఞయా ధృత్వా శుకం బధ్వాన్వరక్షయత్ ॥ ౫౮॥

శార్దూలోఽపి తతః పూర్వం దృష్ట్వా కపిబలం మహాత్ ।

యథావత్కథయామాస రావణాయ స రాక్షసః ॥ ౫౯ ॥

దీర్ఘచింతాపరో భూత్వా నిఃశ్వసన్నాస మన్దిరే ।

తతః సముద్రమావేక్ష్య రామో రక్తాన్తలోచనః ॥ ౬౦ ॥

పశ్య లక్ష్మణ దుష్టోఽసౌ వారిధిర్మాముపాగతమ్ ।

నాభినన్దతి దుష్టాత్మా దర్శనార్థం మమానఘ ॥ ౬౧ ॥

జానాతి మానుషోఽయం మే కిం కరిష్యతి వానరైః ।

అద్య పశ్య మహాబాహో శోషయిష్యామి వారిధిమ్ ॥ ౬౨ ॥

పాదేనైవ గమిష్యన్తి వానరా విగతజ్వరాః ।

ఇత్యుక్త్వా క్రోధతామ్రాక్ష ఆరోపితధర్షుర్ధరః ॥ ౬౩ ॥

తూణీరాద్భాణమాదాయ కాలాగ్నిసదృశప్రభమ్ ।

సన్ధాయ చాపమాకృష్య రామో వాక్యమథాబ్రవీత్ ॥ ౬౪ ॥

పశ్యన్తు సర్వభూతాని రామస్య శరవిక్రమమ్ ।

ఇదానీం భస్మసాత్కుర్యాం సముద్రం సరితాం పతిమ్ ॥ ౬౫ ॥

ఏవం బ్రువతి రామే తు సశైలవనకాననా ।

చచాల వసుధా ద్యౌశ్చ దిశశ్చ తమసావృతాః ॥ ౬౬ ॥

చుక్షుభే సాగరో వేలాం భయాద్యోజనమత్యగాత్ ।

తిమినక్రఘ్నషా మీనాః ప్రతప్తాః పరితత్రసుః ॥ ౬౭ ॥

ఏతస్మిన్నన్తరే సాక్షాత్సాగరో దివ్యరూపధృక్ ।

దివ్యాభరణసమ్పన్నః స్వభాసా భాసయన్ దిశః ॥ ౬౮ ॥

స్వాన్తఃస్థదివ్యరత్నాని కరాభ్యాం పరిగృహ్య సః ।

పాదయోః పురతః క్షిప్త్వా రామస్యోపాయనం బహు ॥ ౬౯ ॥

దణ్డవత్ప్రణిత్యాహ రామం రక్తాన్తలోచనమ్ ।

త్రాహి త్రాహి జగన్నాథ రామ త్రైలోక్యరక్షక ॥ ౭౦ ॥

జడోఽహం రామ తే సృష్టః సృజతా నిఖిలం జగత్ ।

స్వభావమన్యథా కర్తుం కః శక్తో దేవనిర్మితమ్ ॥ ౭౧ ॥

స్థూలాని పఞ్చభూతాని జడాన్యేవ స్వభావతః ।

సృష్టాని భవతైతాని త్వదాజ్ఞాం లజ్జయన్తి న ॥ ౭౨ ॥

తామసాదహమో రామ భూతాని ప్రభవన్తి హి |
 కారణానుగమాత్తేషాం జడత్వం తామసం స్వతః || ౭౩||
 నిర్గుణస్త్వం నిరాకారో యదా మాయాగుణాన్ ప్రభో |
 లీలయాఙ్గీకరోషి త్వం తదా వైరాజనామవాన్ || ౭౪||
 గుణాత్మనో విరాజశ్చ సత్త్వాద్దేవా బభూవిరే |
 రజోగుణాత్ప్రజేశాద్యా మన్యోర్భూతపత్నివ || ౭౫||
 త్వామహం మాయయా ఛన్నం లీలయా మానుషాకృతిమ్ || ౭౬||
 జడబుద్ధిర్జడో మూర్ఖః కథం జానామి నిర్గుణమ్ |
 దణ్ణ ఏవ హి మూర్ఖాణాం సన్మార్గప్రాపకః ప్రభో || ౭౭||
 భూతానామమరశ్రేష్ఠ పశూనాం లగుడో యథా |
 శరణం తే వ్రజామీశం శరణ్యం భక్తవత్సల |
 అభయం దేహి మే రామ లక్ష్మణమార్గం దదామి తే || ౭౮||
 శ్రీరామ ఉవాచ |
 అమోఘోఽయం మహాబాణః కస్మిన్ దేశే నిపాత్యతామ్ |
 లక్ష్మ్యం దర్శయ మే శీఘ్రం బాణస్యామోఘపాతినః || ౭౯||
 రామస్య వచనం శ్రుత్వా కరే దృష్ట్వా మహాశరమ్ |
 మహోదధిర్మహాతేజా రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్ || ౮౦||
 రామోత్తరప్రదేశే తు ద్రుమకుల్య ఇతి శ్రుతః |
 ప్రదేశస్తత్ర బహవః పాపాత్మానో దివానిశమ్ || ౮౧||
 బాధస్తే మాం రఘుశ్రేష్ఠ తత్ర తే పాత్యతాం శరః |
 రామేణ సృష్టో బాణస్తు క్షణాదాభీరమణ్డలమ్ || ౮౨||
 హత్వా పునః సమాగత్య తూణీరే పూర్వవత్త్రితః |
 తతోఽబ్రవీద్రఘుశ్రేష్ఠం సాగరో వినయాన్వితః || ౮౩||
 నలః సేతుం కరోత్వస్మిన్ జలే మే విశ్వకర్మణః |
 సుతో ధీమాన్ సమర్థోఽస్మిన్ కార్యే లబ్ధవరో హరిః || ౮౪||
 కీర్తిం జానన్తు తే లోకాః సర్వలోకమలాపహామ్ |
 ఇత్యుక్త్వా రాఘవం నత్వా యయా సిన్ధురదృశ్యతామ్ || ౮౫||
 తతో రామస్తు సుగ్రీవలక్ష్మణాభ్యాం సమన్వితః |

నలమాజ్ఞాపయచ్ఛీఘ్రం వానరైః సేతుబన్ధనే || ౧౬ ||

తతోఽతిహృష్టః ప్లవగేన్ద్రయాథవై-
 ర్మహానగేన్ద్రప్రతిమైర్యుతో నలః |

బబన్ధ సేతుం శతయోజనాయతం

సువిస్త్రితం పర్వతపాదపైర్దృఢమ్ || ౧౭ ||

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
 తృతీయః సర్గః || 3 ||

|| చతుర్థః సర్గః ||

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ |

సేతుమారభమాణస్తు తత్ర రామేశ్వరం శివమ్ |

సంస్థాప్య పూజయిత్వాహ రామో లోకహితాయ చ || ౧ ||

ప్రణమేత్సేతుబన్ధం యో దృష్ట్వా రామేశ్వరం శివమ్ |

బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభ్యో ముచ్యతే మదనుగ్రహాత్ || ౨ ||

సేతుబన్ధే నరః స్నాత్వా దృష్ట్వా రామేశ్వరం హరమ్ |

సంకల్పనియతో భూత్వా గత్వా వారాణసీం నరః || 3 ||

ఆనీయ గంగాసలిలం రామేశమభిషిచ్య చ |

సముద్రే క్షిప్తతద్భారో బ్రహ్మ ప్రాప్నోత్యసంశయమ్ || ౪ ||

కృతాని ప్రథమేనాహ్నో యోజనాని చతుర్దశ |

ద్వితీయేన తథా చాహ్నో యోజనాని తు వింశతిః || ౫ ||

తృతీయేన తథా చాహ్నో యోజనాన్యేకవింశతిః |

చతుర్థేన తథా చాహ్నో ద్వావింశతిరితి శ్రుతమ్ || ౬ ||

పంచమేన త్రయోవింశద్యోజనాని సమన్తతః |

బబన్ధ సాగరే సేతుం నలో వానరసత్తమః || ౭ ||

తేనైవ జగ్ముః కపయో యోజనానాం శతం ద్రుతమ్ |

అసంఖ్యాతాః సువేలాద్రిం రురుధుః ప్లవగోత్తమాః || ౮ ||

ఆరుహ్య మారుతిం రామో లక్ష్మణోఽప్యఙ్గదం తథా |

దిదృక్షా రాఘవో లక్ష్మణామారురోహాచలం మహత్ || ౯ ||

దృష్ట్వా లక్ష్మణం సువిస్తీర్ణాం నానాచిత్రధ్వజాకులామ్ |
చిత్రప్రాసాదసమ్బాధాం స్వర్ణప్రాకారతోరణామ్ || ౧౦ ||

పరిఖాభిః శతఘ్నీభిః సజ్కృమైశ్చ విరాజితామ్ |
ప్రాసాదోపరి విస్తీర్ణప్రదేశే దశకన్ధరః || ౧౧ ||

మస్త్రీభిః సహితో వీరైః కిరీటదశకోజ్జ్వలః |
సీలాద్రిశిఖరాకారః కాలమేఘసమప్రభః || ౧౨ ||

రత్నదణ్డైః సితచ్ఛత్రైరనేకైః పరిశోభితః |
ఏతస్మిన్నస్తరే బద్ధో ముక్తో రామేణ వై శుకః || ౧౩ ||

వానరైస్తాడితః సమ్యగ్ దశాననముపాగతః |
ప్రహసన్ రావణః ప్రాహ పీడితః కిం పరైః శుక || ౧౪ ||

రావణస్య వచః శ్రుత్వా శుకో వచనమబ్రవీత్ |
సాగరస్యోత్తరే తీరేఽబ్రవం తే వచనం యథా |
తత ఉత్సృజ్య కపయో గృహీత్వా మాం క్షణాత్తతః || ౧౫ ||

ముష్టిభిర్నఖదన్తైశ్చ హస్తం లోప్తుం ప్రచక్రముః |
తతో మాం రామ రక్షేతి క్రోశన్తం రఘుపుంజవః || ౧౬ ||

విసృజ్యతామితి ప్రాహ విసృష్టోఽహం కపీశ్వరైః |
తతోఽహమాగతో భీత్యా దృష్ట్వా తద్వానరం బలమ్ || ౧౭ ||

రాక్షసానాం బలౌఘస్య వానరేన్ద్రబలస్య చ |
వైతయోర్విద్యతే సస్థిరైవదానవయోరివ || ౧౮ ||

పురప్రాకారమాయాన్తి క్షిప్రమేకతరం కురు |
సీతాం వాస్త్యై ప్రయచ్ఛాశు యుద్ధం వా దీయతాం ప్రభో || ౧౯ ||

మామాహ రామస్త్యం బ్రూహి రావణం మద్యవః శుక |
యద్బలం చ సమాశ్రిత్య సీతాం మే హృతవానసి || ౨౦ ||

తద్ధర్మయ యథాకామం ససైన్యః సహబాన్ధవః |
శ్వఃకాలే నగరీం లక్ష్మణం సప్రాకారాం సతోరణామ్ || ౨౧ ||

రాక్షసం చ బలం పశ్య శరైర్విధ్వంసితం మయా |

ఘోరరోషమహం మోక్ష్యే బలం ధారయ రావణ ॥ ౨౨॥

ఇత్యుక్త్వోపరరామాథ రామః కమలలోచనః ।

ఏకస్థానగతా యత్ర చత్వారః పురుషర్షభాః ॥ ౨౩॥

శ్రీరామో లక్ష్మణశ్చైవ సుగ్రీవశ్చ విభీషణః ।

ఏత ఏవ సమర్థాస్తే లక్ష్మాం నాశయితుం ప్రభో ॥ ౨౪॥

ఉత్పాట్య భస్మీకరణే సర్వే తిష్ఠన్తు వానరాః ।

తస్య యాద్యగ్ బలం దృష్టం రూపం ప్రహరణాని చ ॥ ౨౫॥

వధిష్యతి పురం సర్వమేకస్తిష్ఠన్తు తే త్రయః ।

పశ్య వానరసేనాం తామసంక్ల్యాతాం ప్రపూరితామ్ ॥ ౨౬॥

గర్జన్తి వానరాస్తత్ర పశ్య పర్వతసన్నిభాః ।

న కశ్యాస్తే గణయితుం ప్రాధాన్యేన బ్రవీమి తే ॥ ౨౭॥

ఏష యోఽభిముఖో లక్ష్మాం నదంస్తిష్ఠతి వానరః ।

యాథపానాం సహస్రాణాం శతేన పరివారితః ॥ ౨౮॥

సుగ్రీవసేనాధిపతిర్నిలో నామాగ్నినన్దనః ।

ఏష పర్వతశ్శృంఖ్లాభః పద్మకీఞ్జుల్కసన్నిభః ॥ ౨౯॥

స్ఫోటయత్యభినంరభో లాఙ్గాలం చ పునః పునః ।

యువరాజోఽఙ్గదో నామ వాలిపుత్రోఽతివీర్యవాన్ ॥ ౩౦॥

యేన దృష్టా జనకజా రామస్యాతీవల్లభా ।

హనూమానేష విఖ్యాతో హతో యేన తవాత్మజః ॥ ౩౧॥

శ్వేతో రజతసంక్లాశో మహాబుద్ధిపరాక్రమః ।

తూర్ణం సుగ్రీవమాగత్య పునర్గచ్ఛతి వానరః ॥ ౩౨॥

యస్త్యేష సింహసంక్లాశః పశ్యత్యతులవిక్రమః ।

రమ్భా నామ మహాసత్త్వో లక్ష్మాం నాశయితుం క్షమః ॥ ౩౩॥

ఏష పశ్యతి వై లక్ష్మాం దిధక్షన్నివ వానరః ।

శరభో నామ రాజేన్ద్ర కోటియూథపనాయకః ॥ ౩౪॥

పనసశ్చ మహావీర్యో మైన్దశ్చ ద్వివిదస్తథా ।

నలశ్చ నేతుకర్తాఽసౌ విశ్వకర్మసుతో బలీ ॥ ౩౫॥

వానరాణాం వర్ణనే వా సఖ్యానే వా క ఈశ్వరః ।
 శూరాః సర్వే మహాకాయాః సర్వే యుద్ధాభికాఙ్క్షిణః ॥ ౩౬ ॥
 శక్తాః సర్వే చూర్ణయితుం లజ్కాం రక్షోగణైః సహ ।
 ఏతేషాం బలసఖ్యానం ప్రత్యేకం వమ్మి తే శ్ంబు ॥ ౩౭ ॥
 ఏషాం కోటిసహస్రాణి నవ పఞ్చ చ సప్త చ ।
 తథా శఙ్ఖసహస్రాణి తథార్బుదశతాని చ ॥ ౩౮ ॥
 సుగ్రీవసచివానాం తే బలమేతప్రకీర్తితమ్ ।
 అన్యేషాం తు బలం నాహం వక్తుం శక్తోఽస్మి రావణ ॥ ౩౯ ॥
 రామో న మానుషః సాక్షాదాదినారాయణః పరః ।
 సీతా సాక్షాజ్జగదేతుశ్చిచ్ఛక్తిర్జగదాత్మికా ॥ ౪౦ ॥
 తాభ్యామేవ సముత్పన్నం జగత్ప్రావరజజ్ఞమమ్ ।
 తస్మాద్రామశ్చ సీతాచ జగతస్తస్థుషశ్చ తౌ ॥ ౪౧ ॥
 పితరో పృథివీపాల తయోర్వైరీ కథం భవేత్ ।
 అజానతా త్వయాసీతా జగన్మాతైవ జానకీ ॥ ౪౨ ॥
 క్షణనాశిని సంసారే శరీరే క్షణభఙ్గరే ।
 పఞ్చభూతాత్మకే రాజంశ్చతుర్వింశతితత్త్వకే ॥ ౪౩ ॥
 మలమాంసాస్థిదుర్గన్ధభూయిష్ఠేఽహఙ్కృతాలయే ।
 కైవాస్థా వ్యతిరిక్తస్య కాయే తవ జడాత్మకే ॥ ౪౪ ॥ var కైవాస్య
 యత్కృతే బ్రహ్మహత్యాదిపాతకాని కృతాని చ ।
 భోగభోక్తౌ తు యో దేహః స దేహోఽత్ర పతిష్యతి ॥ ౪౫ ॥
 పుణ్యపాపే సమాయాతో జీవేన సుఖదుఃఖయోః ।
 కారణే దేహయోగాదినాఽఽత్మనః కురుతోఽనిశమ్ ॥ ౪౬ ॥
 యావద్దేహోఽస్మి కర్తాస్మీత్యాత్మాహఙ్కరుతేఽవశః ।
 అధ్యాసాత్తావదేవ స్యాజ్జన్మనాశాదినమృషః ॥ ౪౭ ॥
 తస్మాత్త్వం త్యజ దేహోదావభిమానం మహామతే ।
 ఆత్మాతినిర్మలః శుద్ధో విజ్ఞానాత్మాఽచలోఽవ్యయః ॥ ౪౮ ॥
 స్వాఙ్గానవశతో బన్ధం ప్రతిపద్య విముహ్యతి ।

తస్మాత్త్వం శుద్ధభావేన జ్ఞాత్వాత్మానం సదా స్మర ॥ ౪౯ ॥

విరతిం భజ సర్వత్ర పుత్రదారగృహాదిషు ।

నిరయేష్యపి భోగః స్యాచ్ఛుశూకరతనావపి ॥ ౫౦ ॥

దేహం లబ్ధ్వా వివేకాఢ్యం ద్విజత్వం చ విశేషతః ।

తత్రాపి భారతే వర్షే కర్మభూమా సుదుర్లభమ్ ॥ ౫౧ ॥

కో విద్వానాత్మసాత్మత్వా దేహం భోగానుగో భవేత్ ।

అతస్త్యం బ్రాహ్మణో భూత్వా పౌలస్త్యతనయశ్చ సన్ ॥ ౫౨ ॥

అజ్ఞానీవ సదా భోగాననుధావసి కిం ముధా ।

ఇతః పరం వా త్యక్త్వా త్వం సర్వసంఘం సమాశ్రయ ॥ ౫౩ ॥

రామమేవ పరాత్మనం భక్తిభావేన సర్వదా ।

సీతాం సమర్ప్య రామాయ తత్పాదానుచరో భవ ॥ ౫౪ ॥

విముక్తః సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకం ప్రయాస్యసి ।

నో చేద్గమిష్యనేఽథోఽథః పునరావృత్తివర్జితః ।

అజ్ఞీకురుష్య మద్వాక్యం హితమేవ వదామి తే ॥ ౫౫ ॥

సత్సంకతిం కురు భజస్వ హరిం శరణ్యం

శ్రీరాఘవం మరకతోపలకాన్తికాన్తమ్ ।

సీతాసమేతమనిశం ధృతచాపబాణం

సుగ్రీవలక్ష్మణవిభీషణసేవితాఙ్ఘ్రిమ్ ॥ ౫౬ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే

చతుర్థః సర్గః ॥ ౪ ॥

॥ పంచమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

శ్రుత్వా శుకముఖోద్గీతం వాక్యమజ్ఞాననాశనమ్ ।

రావణః క్రోధతామ్రాక్షో దహన్నివ తమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥

అనుజీవ్య సుదుర్బుధ్దే గురువద్యాషనే కథమ్ ।

శాసితాహం త్రిజగతాం త్వం మాం శిక్షన్న లజ్జసే ॥ ౨ ॥

ఇదాసీమేవ హన్మి త్వాం కిన్తు పూర్వకృతం తవ |
 స్మరామి తేన రక్షామి త్వాం యద్యపి వధోచితమ్ || 3 ||
 ఇతో గచ్ఛ విమూఢ త్వమేవం శ్రోతుం న మే క్షమమ్ |
 మహాప్రసాద ఇత్యుక్త్వా వేపమానో గృహం యయౌ || 4 ||
 శుకోఽపి బ్రాహ్మణః పూర్వం బ్రహ్మిష్ఠో బ్రహ్మవిత్తమః |
 వానస్థవిధానేన వనే తిష్ఠన్ స్వకర్మకృత్ || 5 ||
 దేవానామభివృద్ధ్యర్థం వినాశాయ సురదీప్షామ్ |
 చకార యజ్ఞవితతిమవిచ్ఛిన్నాం మహామతిః || 6 ||
 రాక్షసానాం విరోధోఽభూచ్ఛుకో దేవహితోద్యతః |
 వజ్రదంష్ట్ర ఇతి ఖ్యాతస్తత్రైకో రాక్షసో మహాన్ || 7 ||
 అన్తరం ప్రేప్సురాతిష్ఠచ్ఛుకాపకరణోద్యతః |
 కదాచిదాగతోఽగస్త్యస్తస్యాశ్రమపదం మునేః || 8 ||
 తేన సమ్నూజితోఽగస్త్యో భోజనార్థం నిమన్త్రితః |
 గతే స్నాతుం మునౌ కుమ్భసమ్భవే ప్రాప్య చాన్తరమ్ || 9 ||
 అగస్త్యరూపధృక్ సోఽపి రాక్షసః శుకమబ్రవీత్ |
 యది దాస్యసి మే బ్రహ్మన్ భోజనం దేహి సామిషమ్ || 10 ||
 బహుకాలం న భుక్తం మే మాంసం ఛాగాఙ్గసమ్భవమ్ |
 తథేతి కారయామాస మాంసభోజ్యం సవిస్తరమ్ || 11 ||
 ఉపవిష్ఠే మునౌ భోక్తుం రాక్షసోఽతీవ సున్దరమ్ |
 శుకభార్యవపుర్ధృత్వా తాం చాన్తర్మోహయన్ ఖలః || 12 ||
 నరమాంసం దదౌ తస్మై సుపకవ్సం బహువిస్తరమ్ |
 దత్తైవాన్తర్దధే రక్షస్తతో దృష్ట్వా చుకోప సః || 13 ||
 అమేధ్యం మానుషం మాంసమగస్త్యః శుకమబ్రవీత్ |
 అభిక్ష్యం మానుషం మాంసం దత్తవానసి దుర్మతే || 14 ||
 మహ్యం త్వం రాక్షసో భూత్వా తిష్ఠ త్వం మానుషాశనః |
 ఇతి శప్తః శుకో భీత్యా ప్రాహాగస్త్యం మునే త్వయా || 15 ||
 ఇదాసీం భాషితం మేఽద్య మాంసం దేహీతి విస్తరమ్ |
 తథైవ దత్తం భో దేవ కిం మే శాపం ప్రదాస్యసి || 16 ||

శ్రుత్వా శుకస్య వచనం ముహూర్తం ధ్యానమాస్థితః ।
 జ్ఞాత్వా రక్షఃకృతం సర్వం తతః ప్రాహ శుకం సుధీః ॥ ౧౭ ॥
 తవాపకారిణా సర్వం రాక్షసేన కృతం త్విదమ్ ।
 అవిచార్యైవ మే దత్తః శాపస్తే మునిసత్తమ ॥ ౧౮ ॥
 తథాపి మే వచోఽమోఘమేవమేవ భవిష్యతి ।
 రాక్షసం వపురాస్థాయ రావణస్య సహాయకృత్ ॥ ౧౯ ॥
 తిష్ఠ తావద్యదా రామో దశాననవధాయ హి ।
 ఆగమిష్యతి లక్ష్మణాయః సమీపం వానరైః సహ ॥ ౨౦ ॥
 ప్రేషితో రావణేన త్వం చారో భూత్వా రఘూత్తమమ్ ।
 దృష్ట్వా శాపాద్వినిర్ముక్తో బోధయిత్వా చ రావణమ్ ॥ ౨౧ ॥
 తత్త్వజ్ఞానం తతో ముక్తః పరం పదమవాప్స్యసి ।
 ఇత్యుక్తోఽగస్త్యమునినా శుకో బ్రాహ్మణసత్తమః ॥ ౨౨ ॥
 బభూవ రాక్షసః సద్యో రావణం ప్రాప్య సంస్థితః ।
 ఇదానీం చారరాపేణ దృష్ట్వా రామం సహానుజమ్ ॥ ౨౩ ॥
 రావణం తత్త్వవిజ్ఞానం బోధయిత్వా పునర్ద్రుతమ్ ।
 పూర్వవదబ్ధిహ్మణో భూత్వా స్థితో వైఖానసైః సహ ॥ ౨౪ ॥
 తతః సమాగమద్వైధ్యో మాల్యవాన్ రాక్షసో మహాన్ ।
 బుద్ధిమాన్సీత్నిపుణో రాజ్ఞో మాతుః ప్రియః పితా ॥ ౨౫ ॥
 ప్రాహ తం రాక్షసం వీరం ప్రశాన్తేనాన్తరాత్మనా ।
 శ్శృణు రాజన్ వచో మేఽద్య శ్రుత్వా కురు యథేప్పితమ్ ॥ ౨౬ ॥
 యదా ప్రవిష్టా నగరీం జానకీ రామవల్లభా ।
 తదాది పుర్యాం దృశ్యన్తే నిమిత్తాని దశానన ॥ ౨౭ ॥
 ఘోరాణి నాశహేతూని తాని మే వదతః శ్శృణు ।
 ఖరస్తనితనిర్ఘోషా మేఘా అతిభయఙ్కరాః ॥ ౨౮ ॥
 శోణితేనాభివర్షన్తి లక్ష్మణముష్టేన సర్వదా ।
 రుదన్తి దేవలిజ్ఞాని స్విద్యన్తి ప్రచలన్తి చ ॥ ౨౯ ॥

కాలికా పాణ్డురైర్దనైః ప్రహసత్యగ్రతః స్థితా ।
 ఖరా గోషు ప్రజాయన్తే మూషకా నకులైః సహ ॥ 30 ॥
 మార్జారేణ తు యుద్ధ్యన్తి పన్నగా గరుడేన తు ।
 కరాలో వికటో ముణ్ణః పురుషః కృష్ణపిఙ్గలః ॥ 31 ॥
 కాలో గృహాణి సర్వేషాం కాలే కాలే త్వవేక్షతే ।
 ఏతాన్యన్యాని దృశ్యన్తే నిమిత్తాన్యదృభవన్తి చ ॥ 32 ॥
 అతః కులస్య రక్షార్థం శాన్తిం కురు దశానన ।
 సీతాం సత్కృత్య సధనాం రామాయాశు ప్రయచ్ఛ భోః ॥ 33 ॥
 రామం నారాయణం విద్ధి విద్వేషం త్యజ రాఘవే ।
 యత్పాదపోతమాశ్రిత్య జ్ఞానినో భవసాగరమ్ ॥ 34 ॥
 తరన్తి భక్తిపూతాన్తాన్తతో రామో న మానుషః ।
 భజస్య భక్తిభావేన రామం సర్వహృదాలయమ్ ॥ 35 ॥
 యద్యపి త్వం దురాచారో భక్త్యా పూతో భవిష్యసి ।
 మద్వాక్యం కురు రాజేన్ద్ర కులకౌశలహేతవే ॥ 36 ॥
 తత్తు మాల్యవతో వాక్యం హితముక్తం దశాననః ।
 న మర్షయతి దుష్టాత్మా కాలస్య వశమాగతః ॥ 37 ॥
 మానవం కృపణం రామమేకం శాఖామృగాశ్రయమ్ ।
 సమర్థం మన్యనే కేన హీనం పిత్రా మునిప్రియమ్ ॥ 38 ॥
 రామేణ ప్రేషితో నూనం భాషనే త్వమనర్థలమ్ ।
 గచ్ఛ వృద్ధోఽని బన్ధుస్త్వం సోఢం సర్వం త్వయోదితమ్ ॥ 39 ॥
 ఇతో మత్కర్ణపదపిం దహత్యేతద్వచస్తవ ।
 ఇత్యుక్త్వా సర్వసచివైః సహితః ప్రస్థితస్తదా ॥ 40 ॥
 ప్రాసాదాగ్రే సమాసీనః పశ్యన్ వానరసైనికాన్ ।
 యుద్ధాయాయోజయత్సర్వరాక్షసాన్ సముపస్థితాన్ ॥ 41 ॥
 రామోఽపి ధనురాదాయ లక్ష్మణేన సమాహృతమ్ ।
 దృష్ట్వా రావణమాసీనం కోపేన కలుషీకృతః ॥ 42 ॥
 కిరీటినం సమాసీనం మన్త్రిభిః పరివేష్టితమ్ ।

శశాఙ్కార్ధనిభేనైవ బాణేనైకేన రాఘవః ॥ ౪౩॥

వేస్తచ్చత్రసహస్రాణి కిరీటదశకం తథా ।

చిచ్ఛేద నిమిషార్ధేన తదద్భుతమివాభవత్ ॥ ౪౪॥

లజ్జతో రావణస్తూర్ణం వివేశ భవనం స్వకమ్ ।

ఆహూయ రాక్షసాన్ సర్వాన్ ప్రహస్తప్రముఖాన్ ఖలః ॥ ౪౫॥

వాసరైః సహ యుద్ధాయ నోదయామాస సత్పరః ।

తతో భేరీమృదంగాద్యైః పణవానకగోముఖైః ॥ ౪౬॥

మహిషోష్ఠ్యైః ఖరైః సింహైర్ద్విపిభిః కృతవాహనాః ।

ఖడ్గశూలధనుఃపాశయష్టితోమరశక్తిభిః ॥ ౪౭॥

లక్ష్మితాః సర్వతో లఙ్కాం ప్రతిద్వారముపాయయుః ।

తత్పూర్వమేవ రామేణ నోదితా వానరర్షభాః ॥ ౪౮॥

ఉద్యమ్య గిరిశృంగాణి శిఖరాణి మహాన్తి చ ।

తరూంశోచ్ఛ్వాట్య వివిధాన్ యుద్ధాయ హరియూథపాః ॥ ౪౯॥

ప్రేక్షమాణా రావణస్య తాన్యనీకాని భాగశః ।

రాఘవప్రియకామార్థం లఙ్కామారురుహుస్తదా ॥ ౫౦॥

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ ముష్టిభిశ్చ ప్లవణ్గమాః ।

తతః సహస్రయూథాశ్చ కోటియూథాశ్చ యూథపాః ॥ ౫౧॥

కోటీశతయుతాశ్చాన్యే రురుధుర్నగరం భృశమ్ ।

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ గర్జంతశ్చ ప్లవణ్గమాః ॥ ౫౨॥

రామో జయత్యతిబలో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ।

రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణానుపాలితః ॥ ౫౩॥

ఇత్యేవం ఘోషయంతశ్చ సమం యుయుధిరేఽరిభిః ।

హనూమానఙ్గదశ్చైవ కుముదో నీల ఏవ చ ॥ ౫౪॥

నలశ్చ శరభశ్చైవ మైన్దో ద్వివిద ఏవ చ ।

జామ్భవాన్ దధివక్త్రశ్చ కేసరీ తార ఏవ చ ॥ ౫౫॥

అన్యే చ బలినః సర్వే యూథపాశ్చ ప్లవణ్గమాః ।

ద్వారాణ్యుత్ప్లవత్య లఙ్కాయాః సర్వతో రురుధుర్భృశమ్ ।

తదా వృక్షైర్మహాకాయాః పర్వతాగ్రైశ్చ వానరాః ॥ ౫౬॥

నిజఘ్నుస్తాని రక్షాంసి నఖైర్దనైశ్చ వేగితాః ।
 రాక్షసాశ్చ తదా భీమా ద్వారేభ్యః సర్వతో రుషా ॥ ౫౭ ॥
 నిర్గత్య భిస్తిపాలైశ్చ ఖడ్గైః శూలైః పరశ్వదైః ।
 నిజఘ్నుర్వానరాసీకం మహాకాయా మహాబలాః ॥ ౫౮ ॥
 రాక్షసాంశ్చ తథా జఘ్నుర్వానరా జితకాశినః ।
 తదా బభూవ సమరో మాంసశోణితకర్దమః ॥ ౫౯ ॥
 రక్షసాం వానరాణాం చ సమ్భభూవాద్భుతోపమః ।
 తే హయైశ్చ గజైశ్చైవ రథైః కాశ్చానసన్నిభైః ॥ ౬౦ ॥
 రక్షోవ్యాఘ్రా యుయుధిరే నాదయన్తో దిశో దశ ।
 రాక్షసాశ్చ కపిన్ద్రాశ్చ పరస్పరజయైషిణః ॥ ౬౧ ॥
 రాక్షసాన్ వానరా జఘ్నుర్వానరాంశ్చైవ రాక్షసాః ।
 రామేణ విష్ణునా దృష్టా హరయో దివిజాంశజాః ॥ ౬౨ ॥
 బభూవుర్బలిన్ హృష్టాస్తదా పీతామృతా ఇవ ।
 సీతాభిమర్కపాపేన రావణేనాభిపాలితాన్ ॥ ౬౩ ॥
 హతశ్రీకాన్ హతబలాన్ రాక్షసాన్ జఘ్నురోజసా ।
 చతుర్థాంశావశేషేణ నిహతం రాక్షసం బలమ్ ॥ ౬౪ ॥
 స్వసైన్యం నిహతం దృష్ట్వా మేఘనాదోఽథ దుష్టధీః ।
 బ్రహ్మాదత్తవరః శ్రీమానస్తర్ధానం గతోఽసురః ॥ ౬౫ ॥
 సర్వాస్త్రకుశలో వ్యోమ్ని బ్రహ్మస్త్రేణ సమస్తతః ।
 నానావిధాని శస్త్రాణి వానరాసీకమర్దయన్ ॥ ౬౬ ॥
 వవర్ష శరజాలాని తదద్భుతమివాభవత్ ।
 రామోఽపి మానయన్ బ్రాహ్మమస్త్రమస్త్రవిదాం వరః ॥ ౬౭ ॥
 క్షణం తూష్ణిమువాసాథ దదర్శ పతితం బలమ్ ।
 వానరాణాం రఘుశ్రేష్ఠశ్చకోపానలసన్నిభః ॥ ౬౮ ॥
 చాపమానయ సౌమిత్రే బ్రహ్మస్త్రేణాసురం క్షణాత్ ।
 భస్మీకరోమి మే పశ్య బలమద్య రఘూత్తమ ॥ ౬౯ ॥
 మేఘనాదోఽపి తచ్చుత్వా రామవాక్యమతన్నితః ।

తూర్ణం జగామ నగరం మాయయా మాయకోఽసురః ॥ ౭౦ ॥

పతితం వానరాసీకం దృష్ట్వా రామోఽతిదుఃఖితః ।

ఉవాచ మారుతిం శీఘ్రం గత్వా క్షీరమహోదధిమ్ ॥ ౭౧ ॥

తత్ర ద్రోణగిరిర్నామ దివ్యోషధిసముదభవః ।

తమానయ ద్రుతం గత్వా సజ్జీవయ మహామతే ॥ ౭౨ ॥

వానరోఘాన్ మహాసత్త్వాన్ కీర్తిస్తే సుస్థిరా భవేత్ ।

ఆజ్ఞాప్రమాణమిత్సుక్త్యా జగామానిలనందనః ॥ ౭౩ ॥

ఆనీయ చ గిరిం సర్వాన్ వానరాన్ వానరర్షభః ।

జీవయిత్వా పునస్తత్ర స్థాపయిత్వాఽఽయయా ద్రుతమ్ ॥ ౭౪ ॥

పూర్వవద్భైరవం నాదం వానరాణాం బలౌఘతః ।

శ్రుత్వా విస్మయమాపన్నో రావణో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౭౫ ॥

రాఘవో మే మహాన్ శత్రుః ప్రాప్తో దేవవినిర్మితః ।

హస్తం తం సమరే శీఘ్రం గచ్ఛన్తు మమ యూథపాః ॥ ౭౬ ॥

మన్త్రిణో బాన్ధవాః శూరా యే చ మత్ప్రియకాఙ్క్షిణః ।

సర్వే గచ్ఛన్తు యుద్ధాయ త్వరితం మమ శాసనాత్ ॥ ౭౭ ॥

యే న గచ్ఛన్తి యుద్ధాయ భీరవః ప్రాణవిప్లవాత్ ।

తాన్ హనిష్యామ్యహం సర్వాన్ మచ్ఛాసనపరాఙ్ముఖాన్ ॥ ౭౮ ॥

తచ్చుత్వా భయసస్త్రస్తా నిర్జగ్మా రణకోవిదాః ।

అతికాయః ప్రహస్తశ్చ మహానాదమహోదరౌ ॥ ౭౯ ॥

దేవశత్రుర్నికుమభశ్చ దేవాన్తకనరాన్తకౌ ।

అపరే బలినః సర్వే యయుర్ముద్ధాయ వానరైః ॥ ౮౦ ॥

ఏతే చాన్యే చ బహవః శూరాః శతసహస్రశః ।

ప్రవిశ్య వానరం సైన్యం మమన్ధుర్బలదర్పితాః ॥ ౮౧ ॥

భుశుణ్ణీభిన్దిపాలైశ్చ బాణైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః ।

అన్యైశ్చ వివిధైర్స్త్రైర్నిజఘ్నూర్హరియూథపాన్ ॥ ౮౨ ॥

తే పాదపైః పర్వతాగ్రైర్నుఖదంష్ట్రైశ్చ ముష్టిభిః ।

ప్రాణైర్విమోచయామాసుః సర్వరాక్షసయూథపాన్ ॥ ౮౩ ॥

రామేణ నిహతాః కేచిత్సుగ్రీవేణ తథాపరే ।
హనూమతా చాఙ్గదేన లక్ష్మణేన మహాత్మనా ।
యూథస్వైర్వానరాణాం తే నిహతాః సర్వరాక్షసాః ॥ ౮౪॥

రామతేజః సమావిశ్య వానరా బలినోఽభవన్ ।
రామశక్తివిహీనానామేవం శక్తిః కుతో భవేత్ ॥ ౮౫॥

సర్వేశ్వరః సర్వమయో విధాతా
మాయామనుష్యత్వవిడమ్భనేన ।
సదా చిదానన్దమయోఽపి రామో
యుద్ధాదిలీలాం వితనోతి మాయామ్ ॥ ౮౬॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
పంచమః సర్గః ॥ ౫॥

॥ షష్ఠః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
శ్రుత్వా యుద్ధే బలం నష్టమతికాయముఖం మహత్ ।
రావణో దుఃఖనన్తప్తః క్రోధేన మహతాఽఽవృతః ॥ ౧॥
నిధాయేన్ద్రజితం లఙ్కారక్షణార్థం మహాద్యుతిః ।
స్వయం జగామ యుద్ధాయ రామేణ సహ రాక్షసః ॥ ౨॥
దివ్యం స్యన్దనమారుహ్య సర్వశస్త్రాస్త్రసంయుతమ్ ।
రామమేవాభిదుద్రావ రాక్షసేన్ద్రో మహాబలః ॥ ౩॥
వానరాన్ బహుశో హత్వా బాణైరాశివిషోపమైః ।
పాతయామాస సుగ్రీవప్రముఖాన్ యూథనాయకాన్ ॥ ౪॥
గదాపాణిం మహాసత్త్వం తత్ర దృష్ట్వా విభీషణమ్ ।
ఉత్ససర్జ మహాశక్తిం మయదత్తాం విభీషణే ॥ ౫॥
తామాపతన్తిమాలోక్య విభీషణవిఘాతినీమ్ ।
దత్తాభయోఽయం రామేణ వధార్హో నాయమాసురః ॥ ౬॥
ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణో భీమం చాపమాదాయ వీర్యవాన్ ।

విభీషణస్య పురతః స్థితోఽకమ్ప ఇవాచలః ॥ ౭ ॥
 సా శక్తిర్లక్ష్మణతనుం వివేశామోఘశక్తితః ।
 యావన్త్యః శక్తయో లోకే మాయాయాః సమ్భవన్తి హి ॥ ౮ ॥
 తాసామాధారభూతస్య లక్ష్మణస్య మహాత్మనః ।
 మాయాశక్త్యా భవేత్కిం వా శేషాంశస్య హరేస్తనోః ॥ ౯ ॥
 తథాపి మానుషం భావమాపన్నస్తదనువ్రతః ।
 మూర్ఛ్చితః పతితో భూమౌ తమాదాతుం దశాననః ॥ ౧౦ ॥
 హస్తైస్తోలయితుం శక్తో న బభూవాతివిస్మితః ।
 సర్వస్య జగతః సారం విరాజం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౧ ॥
 కథం లోకాశ్రయం విష్ణుం తోలయేల్లఘురాక్షసః ।
 గ్రహీతుకామం సౌమిత్రిం రావణం వీక్ష్య మారుతిః ॥ ౧౨ ॥
 ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో వజ్రకల్పేన ముష్టినా ।
 తేన ముష్టిప్రహారేణ జానుభ్యామపతద్భువి ॥ ౧౩ ॥
 ఆస్యైశ్చ నేత్రశ్రవణైరుద్వమన్ రుధిరం బహు ।
 విఘూర్ణమాననయనో రథోపస్థ ఉపావిశత్ ॥ ౧౪ ॥
 అథ లక్ష్మణమాదాయ హనూమాన్ రావణార్ధితమ్ ।
 ఆనయద్రామసామీప్యం బాహుభ్యాం పరిగృహ్య తమ్ ॥ ౧౫ ॥
 హనూమతః సుహృత్త్వేన భక్త్యా చ పరమేశ్వరః ।
 లఘుత్వమగమద్దేవో గురూణాం గురురప్యజః ॥ ౧౬ ॥
 సా శక్తిరపి తం త్యక్త్వా జ్ఞాత్వా నారాయణాంశజమ్ ।
 రావణస్య రథం ప్రాగాద్రావణోఽపి శనైస్తతః ॥ ౧౭ ॥
 సనామవాప్య జగ్రాహ బాణాసనమథో రుషా ।
 రామమేవాభిదుద్రావ దృష్ట్వా రామోఽపి తం క్రుధా ॥ ౧౮ ॥
 ఆరుహ్య జగతాం నాథో హనూమన్తం మహాబలమ్ ।
 రథస్థం రావణం దృష్ట్వా అభిదుద్రావ రాఘవః ॥ ౧౯ ॥
 జ్ఞాశబ్దమకరోత్తివ్రం వజ్రనిష్పేషనిష్ఠరమ్ ।
 రామో గమ్భీరయా వాచా రాక్షసేన్ద్రమువాచ హ ॥ ౨౦ ॥

రాక్షసాధమ తిష్ఠాద్య క్వ గమిష్యసి మే పురః ।
 కృత్వాపరాధమేవం మే సర్వత్ర సమదర్శినః ॥ ౨౧ ॥
 యేన బాణేన నిహతా రాక్షసాస్తే జనాలయే ।
 తేనైవ త్వాం హనిష్యామి తిష్ఠాద్య మమ గోచరే ॥ ౨౨ ॥
 శ్రీరామస్య వచః శ్రుత్వా రావణో మారుతాత్మజమ్ ।
 వహన్తం రాఘవం సక్ష్యే శరైస్తీక్ష్ణైరతాడయత్ ॥ ౨౩ ॥
 హతస్యాపి శరైస్తీక్ష్ణైర్వాయుసూనోః స్వతేజసా ।
 వ్యవర్ధత పునస్తేజో ననర్ద చ మహాకపిః ॥ ౨౪ ॥
 తతో దృష్ట్వా హనూమన్తం సప్రణం రఘుసత్తమః ।
 క్రోధమాహారయామాస కాలరుద్ర ఇవాపరః ॥ ౨౫ ॥
 సాశ్వం రథం ధ్వజం సూతం శస్త్రాఘం ధనురఙ్జసా ।
 ఛత్రం పతాకాం తరసా చిచ్ఛేద శితసాయకైః ॥ ౨౬ ॥
 తతో మహాశరేణాశు రావణం రఘుసత్తమః ।
 వివ్యాధ వజ్రకల్పేన పాకారిరివ పర్వతమ్ ॥ ౨౭ ॥
 రామబాణహతో వీరశ్చచాల చ ముమోహ చ ।
 హస్తాన్నిపతితశ్చాపస్తం సమీక్ష్య రఘూత్తమః ॥ ౨౮ ॥
 ఆర్ధవన్ద్రేణ చిచ్ఛేద తత్కిరీటం రవిప్రభమ్ ।
 అనుజానామి గచ్ఛ త్వమిదానీం బాణపీడితః ॥ ౨౯ ॥
 ప్రవిశ్య లఙ్కామాశ్వాస్య శ్వః పశ్యసి బలం మమ ।
 రామబాణేన సంవిధో హతదర్పోఽథ రావణః ॥ ౩౦ ॥
 మహత్యా లఙ్జయా యుక్తో లఙ్కాం ప్రావిశదాతురః ।
 రామోఽపి లక్ష్మణం దృష్ట్వా మూర్ఛితం పతితం భువి ॥ ౩౧ ॥
 మానుషత్వముపాశ్రిత్య లీలయానుశుశోచ హ ।
 తతః ప్రాహ హనూమన్తం వత్స జీవయ లక్ష్మణమ్ ॥ ౩౨ ॥
 మహౌషధీః సమానీయ పూర్వవద్వానరానపి ।
 తథేతి రఘువేణోక్తో జగామాశు మహాకపిః ॥ ౩౩ ॥
 హనూమాన్ వాయువేగేన క్షణాత్తీర్త్వా మహోదధిమ్ ।
 ఏతస్మిన్నస్తరే చారా రావణాయ న్యవేదయన్ ॥ ౩౪ ॥

రామేణ ప్రేషితో దేవ హనుమాన్ క్షీరసాగరమ్ ।
 గతో నేతుం లక్ష్మణస్య జీవనార్థం మహాషధీః ॥ 3౫॥
 శ్రుత్వా తచ్చార్చవచనం రాజా చింతాపరోఽభవత్ ।
 జగామ రాత్రావేకాకీ కాలనేమిగృహం క్షణాత్ ॥ 3౬॥
 గృహోగతం సమాలోక్య రావణం విస్మయాన్వితః ।
 కాలనేమిరువాచేదం ప్రాజ్ఞానిర్భయవిహ్వలః ।
 అఘ్నాదికం తతః కృత్వా రావణస్యాగ్రతః స్థితః ॥ 3౭॥
 కిం తే కరోమి రాజేన్ద్ర కిమాగమనకారణమ్ ।
 కాలనేమిమువాచేదం రావణో దుఃఖపీడితః ॥ 3౮॥
 మమాపి కాలవశతః కష్టమేతదుపస్థితమ్ ।
 మయా శక్త్యా హతో వీరో లక్ష్మణః పతితో భువి ॥ 3౯॥
 తం జీవయితుమానేతుమోషధీర్హనుమాన్ గతః ।
 యథా తస్య భవేద్విఘ్నస్తథా కురు మహామతే ॥ ౪౦॥
 మాయయా మునివేషేణ మోహయస్వ మహాకపిమ్ ।
 కాలాత్యయో యథా భూయాత్తథా కృత్వైహి మన్దిరే ॥ ౪౧॥
 రావణస్య వచః శ్రుత్వా కాలనేమిరువాచ తమ్ ।
 రావణేశ వచో మేఽద్య శ్శృణు ధారయ తత్త్వతః ॥ ౪౨॥
 ప్రియం తే కరవాణ్యేవ న ప్రాణాన్ ధారయామ్యహమ్ ।
 మారీచస్య యథారణ్యే పురాభూన్మృగరూపిణః ॥ ౪3॥
 తథైవ మే న సన్దేహో భవిష్యతి దశానన ।
 హతాః పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ బాన్ధవా రాక్షసాశ్చ తే ॥ ౪౪॥
 ఘాతయిత్వాఽసురకులం జీవితేనాపి కిం తవ ।
 రాజ్యేన వా సీతయా వా కిం దేహేన జడాత్మనా ॥ ౪౫॥
 సీతాం ప్రయచ్ఛ రామాయ రాజ్యం దేహి విభీషణే ।
 వనం యాహి మహాబాహో రమ్యం మునిగణాశ్రయమ్ ॥ ౪౬॥
 స్నాత్వా ప్రాతః శుభజలై కృత్వా సన్ధ్యాదికాః క్రియాః ।
 తత ఏకాన్తమాశ్రిత్య సుఖాసనపరిగ్రహః ॥ ౪౭॥

విస్ఫుజ్య సర్వతః సజ్జమితరాన్ విషయాన్ బహిః ।
 బహిఃప్రవృత్తాక్షగణం శనైః ప్రత్యక్ ప్రవాహయ ॥ ౪౮॥
 ప్రకృతేర్భిన్నమాత్మానం విచారయ సదానఘ ।
 చరాచరం జగత్కృతస్నం దేహబుద్ధీన్ద్రియాదికమ్ ॥ ౪౯॥
 ఆబ్రహ్మస్తమ్భపర్వస్తం దృశ్యతే శ్రూయతే చ యత్ ।
 సైషా ప్రకృతిరిత్యుక్తా సైవ మాయేతి కీర్తితా ॥ ౫౦॥
 సర్గస్థితివినాశానాం జగదప్యక్షస్య కారణమ్ ।
 లోహితశ్వేతకృష్ణాది ప్రజాః సృజతి సర్వదా ॥ ౫౧॥
 కామక్రోధాదిపుత్రాద్యాన్ హింసాత్పష్టాదికన్యకాః ।
 మోహయన్త్యనిశం దేవమాత్మానం సైవర్గుణైర్విభుమ్ ॥ ౫౨॥
 కర్మత్వభోక్తృత్వముఖాన్ స్వగుణానాత్మనీశ్వరే ।
 ఆరోప్య స్వవశం కృత్వా తేన క్రీడతి సర్వదా ॥ ౫౩॥
 శుద్ధోఽప్యోత్మా యయా యుక్తః పశ్యతీవ సదా బహిః ।
 విస్మృత్య చ స్వమాత్మానం మాయాగుణవిమోహితః ॥ ౫౪॥
 యదా సద్గురుణా యుక్తో బోధ్యతే బోధరూపిణా ।
 నివృత్తదృష్టిరాత్మానం పశ్యత్యేవ సదా స్ఫుటమ్ ॥ ౫౫॥
 జీవన్ముక్తః సదా దేహీ ముచ్యతే ప్రాకృతైర్గుణైః ।
 త్వమప్యేవం సదాత్మానం విచార్య నియతేన్ద్రియః ॥ ౫౬॥
 ప్రకృతేరన్యమాత్మానం జ్ఞాత్వా ముక్తో భవిష్యసి ।
 ధ్యాతుం యద్యసమర్థోఽసి సగుణం దేవమాశ్రయ ॥ ౫౭॥
 హృత్పద్మకర్ణికే స్వర్ణపీఠే మణిగణాన్వితే ।
 మృదుశ్లక్షతరే తత్ర జానక్యా సహ సంస్థితమ్ ॥ ౫౮॥
 వీరాసనం విశాలాక్షం విద్యుత్పృష్ఠానిభామ్బరమ్ ।
 కీరీటహారకేయూరకౌస్తుభాదిభిరన్వితమ్ ॥ ౫౯॥
 నూపురైః కటకైర్భాస్తం తథైవ వనమాలయా ।
 లక్ష్మణేన ధనుర్దన్వన్వకరేణ పరిసేవితమ్ ॥ ౬౦॥
 ఏవం ధ్యాత్వా సదాత్మానం రామం సర్వహృది స్థితమ్ ।
 భక్త్యా పరమయా యుక్తో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౬౧॥

శృణు వై చరితం తస్య భక్తైర్నిత్యమనన్యధీః ।
 ఏవం చేత్కృతపూర్వాణి పాపాని చ మహాన్త్యపి ।
 క్షణాదేవ వినశ్యన్తి యథాగ్నేస్తూలరాశయః ॥ ౬౨ ॥

భజస్వ రామం పరిపూర్ణమేకం
 విహాయ వైరం నిజభక్తియుక్తః ।

హృదా సదా భావితభావరూపం
 అనామరూపం పురుషం పురాణమ్ ॥ ౬౩ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే షష్ఠః
 సర్గః ॥ ౬ ॥

॥ సప్తమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

కాలనేమివచః శ్రుత్వా రావణోఽమృతసన్నిభమ్ ।
 జజ్వాల క్రోధతామ్రాక్షః సర్పిరద్భిరివాగ్నిమత్ ॥ ౧ ॥

నిహన్మి త్వాం దురాత్మానం మచ్ఛాసనపరాజ్ముఖమ్ ।
 పరైః కిఞ్చిద్ధృహీత్వా త్వం భాషనే రామకిఞ్కరః ॥ ౨ ॥

కాలనేమిరువాచేదం రావణం దేవ కిం శ్రుధా ।
 న రోచతే మే వచనం యది గత్వా కరోమి తత్ ॥ ౩ ॥

ఇత్యుక్త్వా ప్రయయా శీఘ్రం కాలనేమిర్మహాసురః ।
 నోదితో రావణేనైవ హనూమద్విఘ్నకారణాత్ ॥ ౪ ॥

స గత్వా హిమవత్పార్శ్వం తపోవనమకల్పయత్ ।
 తత్ర శిష్యైః పరివృతో మునివేషధరః ఖలః ॥ ౫ ॥

గచ్ఛతో మార్గమాసాద్య వాయుసూనోర్మహాత్మనః ।
 తతో గత్వా దదర్శాథ హనూమానాశ్రమం శుభమ్ ॥ ౬ ॥

చిన్తయామాస మనసా శ్రీమాన్ పవననన్దనః ।
 పురా న దృష్టమేతన్నే మునిమణ్డలముత్తమమ్ ॥ ౭ ॥

మార్గో విభ్రంశితో వా మే భ్రమో వా చిత్తసమ్భవః ।
 యద్వాఽఽఽవిశ్వాశ్రమపదం దృష్ట్వా మునిమశేషతః ॥ ౮॥
 పీత్వా జలం తతో యామి ద్రోణాచలమనుత్తమమ్ ।
 ఇత్యుక్త్వా ప్రవివేశాథ సర్వతో యోజనాయతమ్ ॥ ౯॥
 ఆశ్రమం కదలీశాలఖర్జురపనసాదిభిః ।
 సమావృతం పక్వఫలైర్నుస్తుశాఖైశ్చ పాదపైః ॥ ౧౦॥
 వైరభావవినిర్ముక్తం శుద్ధం నిర్మలలక్షణమ్ ।
 తస్మిన్మహాశ్రమే రమ్యే కాలనేమిః స రాక్షసః ॥ ౧౧॥
 ఇన్ద్రయోగం సమాస్థాయ చకార శివపూజనమ్ ।
 హనూమానభివాద్యాహ గౌరవేణ మహాసురమ్ ॥ ౧౨॥
 భగవన్ రామదూతోఽహం హనూమాన్నామ నామతః ।
 రామకార్యేణ మహతా క్షీరాబ్ధిం గన్తుముద్యతః ॥ ౧౩॥
 తృషా మాం బాధతే బ్రహ్మాన్నుదకం కుత్ర విద్యతే ।
 యథేచ్ఛం పాతుమిచ్ఛామి కథ్యతాం మే మునీశ్వర ॥ ౧౪॥
 తచ్చుత్వా మారుతేర్వాక్యం కాలనేమిస్తమబ్రవీత్ ।
 కమణ్ణులుగతం తోయం మమ త్వం పాతుమర్హసి ॥ ౧౫॥
 భుజ్జ్వ చేమాని పక్వాని ఫలాని తదనన్తరమ్ ।
 నివసస్వ సుఖేనాత్ర నిద్రామేహి త్వరాస్తు మా ॥ ౧౬॥
 భూతం భవ్యం భవిష్యం చ జానామి తపసా స్వయమ్ ।
 ఉత్థితో లక్ష్మణః సర్వే వానరా రామవీక్షితాః ॥ ౧౭॥
 తచ్చుత్వా హనుమానాహ కమణ్ణులుజలేన మే ।
 న శామ్యత్యధికా తృష్ణా తతో దర్శయ మే జలమ్ ॥ ౧౮॥
 తథేత్యాజ్ఞాపయామాస వటుం మాయావికల్పితమ్ ।
 వటో దర్శయ విస్తీర్ణం వాయుసూనోర్జలాశయమ్ ॥ ౧౯॥
 నిమీల్య చాక్షిణీ తోయం పీత్వాగచ్ఛ మమాన్తికమ్ ।
 ఉపదేక్ష్యామి తే మన్తం యేన ద్రక్ష్యసి చౌషధీః ॥ ౨౦॥
 తథేతి దర్శితం శీఘ్రం వటునా సలిలాశయమ్ ।

ప్రవిశ్య హనుమాన్స్తోయమపిబస్మిలితేక్షణః ॥ ౨౧॥

తతశ్చాగ్రత్య మకరీ మహామాయా మహాకపిమ్ ।

అగ్రసత్తం మహావేగాన్మారుతిం ఘోరరూపిణీ ॥ ౨౨॥

తతో దదర్శ హనుమాన్ గ్రసన్తీం మకరీం రుషా ।

దారయామాస హస్తాభ్యాం వదనం సా మమార హ ॥ ౨౩॥

తతోఽన్తరిక్షే దదృశే దివ్యరూపధరాఙ్గానా ।

ధాన్యమాలీతి విఖ్యాతా హనూమన్తమథాబ్రవీత్ ॥ ౨౪॥

త్వత్ప్రసాదాదహం శాపాద్విముక్తాస్మి కపీశ్వర ।

శప్తాహం మునినా పూర్వమస్పరా కారణాన్తరే ॥ ౨౫॥

ఆశ్రమే యస్తు తే దృష్టః కాలనేమిర్మహాసురః ।

రావణప్రహితో మార్గే విఘ్నం కర్తుం తవానఘ ॥ ౨౬॥

మునివేషధరో నాసౌ మునిర్విప్రవిహింసకః ।

జహి దుష్టం గచ్ఛ శీఘ్రం ద్రోణాచలమనుత్తమమ్ ॥ ౨౭॥

గచ్ఛామ్యహం బ్రహ్మలోకం త్వత్స్పర్శార్థతకలృషా ।

ఇత్యుక్తా సా యయా స్వర్గం హనూమానప్యథాశ్రమమ్ ॥ ౨౮॥

ఆగతం తం సమాలోక్య కాలనేమిరభాషత ।

కిం విలమ్బేన మహతా తవ వానరసత్తమ ॥ ౨౯॥

గృహాణ మత్తో మన్త్రాన్స్తవం దేహి మే గురుదక్షిణామ్ ।

ఇత్యుక్తో హనుమాన్సుప్తిం దృఢం బద్ధ్వాహ రాక్షసమ్ ॥ ౩౦॥

గృహాణ దక్షిణామేతామిత్యుక్తా నిజఘాన తమ్ ।

విసృజ్య మునివేషం స కాలనేమిర్మహాసురః ॥ ౩౧॥

యుయుధే వాయుపుత్రేణ నానామాయావిధానతః ।

మహామాయికదూతోఽసౌ హనూమాన్మాయినాం రిపుః ॥ ౩౨॥

జఘాన ముష్టినా శిర్షి భగ్నమూర్ధా మమార సః ।

తతః క్షీరనిధిం గత్వా దృష్ట్వా ద్రోణం మహాగిరిమ్ ॥ ౩౩॥

అదృష్ట్వా చౌషధీస్తత్ర గిరిముత్పాట్య సత్వరః ।

గృహీత్వా వాయువేగేన గత్వా రామస్య సన్నిధిమ్ ॥ ౩౪॥

ఉవాచ హనుమాన్ రామమానీతోఽయం మహాగిరిః |
 యద్యుక్తం కురు దేవేశ విలంబో నాత్ర యుజ్యతే || 3౫||
 శ్రుత్వా హనుమాతో వాక్యం రామః సన్తుష్టమానసః |
 గృహీత్వా చౌషధీః శీఘ్రం సుషేణేన మహామతిః || 3౬||
 చికిత్సాం కారయామాస లక్ష్మణాయ మహాత్మనే |
 తతః సుప్రోత్థిత ఇవ బుద్ధ్వా ప్రోవాచ లక్ష్మణః || 3౭||
 తిష్ఠ తిష్ఠ క్వ గన్తాసి హస్మీదానీం దశానన |
 ఇతి బ్రువన్తమాలోక్య మూర్ధ్నస్యవస్మూయ రాఘవః || 3౮||
 మారుతిం ప్రాహ వత్సాద్య త్వత్ప్రసాదాన్మహాకవే |
 నిరామయం ప్రపశ్యామి లక్ష్మణం భ్రాతరం మమ || 3౯||
 ఇత్యుక్త్వా వానరైః సార్థం సుగ్రీవేణ సమన్వితః |
 విభీషణమతేనైవ యుద్ధాయ సమవస్థితః || ౪౦||
 పాషాణైః పాదపైశ్చైవ పర్వతాగ్రైశ్చ వానరాః |
 యుద్ధాయాభిముఖా భూత్వా యయుః సర్వే యుయుత్సవః || ౪౧||
 రావణో వివ్యథే రామబాణైర్విద్ధో మహాసురః |
 మాతక్ల ఇవ సింహేన గరుడేనేవ పన్నగః || ౪౨||
 అభిభూతోఽగమద్రాజా రాఘవేణ మహాత్మనా |
 సింహాసనే సమావిశ్య రాక్షసానిదమబ్రవీత్ || ౪3||
 మానుషేణైవ మే మృత్యుమాహ పూర్వం పితామహః |
 మానుషో హి న మాం హన్తుం శక్తోఽస్తి భువి కశ్చన || ౪౪||
 తతో నారాయణః సాక్షాన్మానుషోఽభూన్న సంశయః |
 రామో దాశరథిర్భూత్వా మాం హన్తుం సముపస్థితః || ౪౫||
 అనరణ్యేన యత్పూర్వం శప్తోఽహం రాక్షసేశ్వర |
 ఉత్పత్స్యతే చ మద్వంశే పరమాత్మా సనాతనః || ౪౬||
 తేన త్వం పుత్రప్రాత్రైశ్చ బాన్ధవైశ్చ సమన్వితః |
 హనిష్యసే న సన్దేహా ఇత్యుక్త్వా మాం దివం గతః || ౪౭||
 స ఏవ రామః సజ్జాతో మదర్థే మాం హనిష్యతి |

కుమ్భకర్ణస్తు మూఢాత్మా సదా నిద్రావశం గతః ॥ ౪౮ ॥
 తం విబోధ్య మహాసత్త్వమానయన్తు మమాన్తికమ్ ।
 ఇత్యుక్తాన్తే మహాకాయాస్తూర్ణం గత్వా తు యత్సతః ॥ ౪౯ ॥
 విబోధ్య కుమ్భశ్రవణం నిన్యూ రావణసన్నిధిమ్ ।
 నమస్కృత్య స రాజానమాసనోపరి సంస్థితః ॥ ౫౦ ॥
 తమాహ రావణో రాజా భ్రాతరం దీనయా గిరా ।
 కుమ్భకర్ణ నిబోధ త్వం మహాత్కష్టముపస్థితమ్ ॥ ౫౧ ॥
 రామేణ నిహతాః శూరాః పుత్రాః ప్రౌత్రాశ్చ బాన్ధవాః ।
 కిం కర్తవ్యమిదాసిం మే మృత్యుకాల ఉపస్థితే ॥ ౫౨ ॥
 ఏష దాశరథీ రామః సుగ్రీవసహితో బలీ ।
 సముద్రం సబలస్తీర్త్వా మూలం నః పరికృన్వతి ॥ ౫౩ ॥
 యే రాక్షసా ముఖ్యతమాస్తే హతా వానరైర్యుధి ।
 వానరాణాం క్షయం యుద్ధే న పశ్యామి కదాచన ॥ ౫౪ ॥
 నాశయస్య మహాబాహో యదర్థం పరిబోధితః ।
 భ్రాతురర్థే మహాసత్త్వ కురు కర్మ సుదుష్కరమ్ ॥ ౫౫ ॥
 శ్రుత్వా తద్రావణేన్ద్రస్య వచనం పరిదేవితమ్ ।
 కుమ్భకర్ణో జహాసోఽచైర్వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౫౬ ॥
 పురా మన్తవిచారే తే గదితం యన్మయా నృప ।
 తదద్య త్వాముపగతం ఫలం పాపస్య కర్మణః ॥ ౫౭ ॥
 పూర్వమేవ మయా ప్రోక్తో రామో నారాయణః పరః ।
 సీతా చ యోగమాయేతి బోధితోఽపి న బుధ్యసే ॥ ౫౮ ॥
 ఏకదాహం వనే సానౌ విశాలాయాం స్థితో నిశి ।
 దృష్టో మయా మునిః సాక్షాన్నారదో దివ్యదర్శనః ॥ ౫౯ ॥
 తమబ్రవం మహాభాగ కుతో గన్తాసి మే వద ।
 ఇత్యుక్తో నారదః ప్రాహ దేవానాం మన్తణే స్థితః ॥ ౬౦ ॥
 తత్రోత్పన్నముదన్తం తే వక్ష్యామి శృణు తత్త్వతః ।
 యువాభ్యాం పీడితా దేవాః సర్వే విష్ణుముపాగతాః ॥ ౬౧ ॥

ఊచుస్తే దేవదేవేశం స్తుత్వా భక్త్యా సమాహితాః ।

జహి రావణమక్షోభ్యం దేవ త్రైలోక్యకణ్డకమ్ ॥ ౬౨॥

మానుషేణ మృతిస్తస్య కల్పితా బ్రహ్మణా పురా ।

అతస్తస్య మానుషో భూత్వా జహి రావణకణ్డకమ్ ॥ ౬౩॥

తథేత్యాహ మహావిష్ణుః సత్యసంకల్ప ఈశ్వరః ।

జాతో రఘుకులే దేవో రామ ఇత్యభివిశ్రుతః ॥ ౬౪॥

స హనిష్యతి వః సర్వానిత్యుక్త్యా ప్రయయౌ మునిః ।

అతో జానిహి రామం త్వం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౬౫॥

త్యజ వైరం భజస్వాద్య మాయామానుషవిగ్రహమ్ ।

భజతో భక్తిభావేన ప్రసీదతి రఘూత్తమః ॥ ౬౬॥

భక్తిర్ణనిశ్రీ జ్ఞానస్య భక్తిర్మోక్షప్రదాయినీ ।

భక్తిహీనేన యత్కించోత్కృతం సర్వమసత్సమమ్ ॥ ౬౭॥

అవతారాః సుబహవో విష్ణోర్లీలానుకారిణః ।

తేషాం సహస్రసదృశో రామో జ్ఞానమయః శివః ॥ ౬౮॥

రామం భజన్తి నిపుణా మనసా వచసాఽనిశమ్ ।

అనాయాసేన సంసారం తీర్త్వా యాన్తి హరేః పదమ్ ॥ ౬౯॥

యే రామమేవ సతతం భువి శుద్ధసత్త్వా

ధ్యాయన్తి తస్య చరితాని పఠన్తి సన్తః ।

ముక్తాస్త ఏవ భవభోగమహాహిషాశైః

సీతాపతేః పదమనన్తసుఖం ప్రయాన్తి ॥ ౭౦॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే సప్తమః

సర్గః ॥ ౭॥

॥ అష్టమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

కుమ్భకర్ణవచః శ్రుత్వా భ్రుకుటీవికటాననః ।

దశగ్రీవో జగాదేదమాసనాదుత్పతన్నివ ॥ ౧॥

త్వమాసీతో న మే జ్ఞానబోధనాయ సుబుద్ధిమాన్ ।
 మయా కృతం సమీకృత్య యుధ్యస్వ యది రోవతే ॥ ౨॥
 నో చేద్గచ్ఛ సుషుప్త్యర్థం నిద్రా త్వాం బాధతేఽధునా ।
 రావణస్య వచః శ్రుత్వా కుమ్భకర్ణో మహాబలః ॥ ౩॥
 రుష్టోఽయమితి విజ్ఞాయ తూర్ణం యుద్ధాయ నిర్యయౌ ।
 స లజ్ఘయిత్వా ప్రాకారం మహాపర్వతసన్నిభః ॥ ౪॥
 నిర్యయౌ నగరాత్తూర్ణం భీషయన్ హరిసైనికాన్ ।
 స ననాద మహానాదం సముద్రమభినాదయన్ ॥ ౫॥
 వానరాన్ కాలయామాస బాహుభ్యాం భక్షయన్ రుషా ।
 కుమ్భకర్ణం తదా దృష్ట్వా సపక్షమివ పర్వతమ్ ॥ ౬॥
 దుద్రువుర్వానరాః సర్వే కాలాన్తకమివాఖిలాః ।
 భ్రమంతం హరివాహిన్యాం ముద్గరేణ మహాబలమ్ ॥ ౭॥
 కాలయంతం హరీన్ వేగాద్భక్షయంతం సమస్తతః ।
 చూర్ణయంతం ముద్గరేణ పాణిపాదైరనేకథా ॥ ౮॥
 కుమ్భకర్ణం తదా దృష్ట్వా గదాపాణిర్విభీషణః ।
 ననామ చరణం తస్య భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్య బుద్ధిమాన్ ॥ ౯॥
 విభీషణోఽహం భ్రాతుర్మే దయాం కురు మహామతే ।
 రావణస్తు మయా భ్రాతర్పహుధా పరిబోధితః ॥ ౧౦॥
 సీతాం దేహీతి రామాయ రామః సాక్షాజ్జనార్దనః ।
 న శ్కృణోతి చ మాం హస్తుం ఖడ్గముద్యమ్య చోక్తవాన్ ॥ ౧౧॥
 ధీక్ త్వాం గచ్ఛేతి మాం హత్వా పదా పాపిభిరావృతః ।
 చతుర్భర్మత్రిభిః సార్థం రామం శరణమాగతః ॥ ౧౨॥
 తచ్చుత్వా కుమ్భకర్ణోఽపి జ్ఞాత్వా భ్రాతరమాగతమ్ ।
 సమాల్క్ల్య చ వత్స త్వం జీవ రామపదాశ్రయాత్ ॥ ౧౩॥
 కులసంరక్షణార్థాయ రాక్షసానాం హితాయ చ ।
 మహాభాగవతోఽసి త్వం పురా మే నారదాచ్చుతమ్ ॥ ౧౪॥
 గచ్ఛ తాత మమేదాసీం దృశ్యతే న చ కిఞ్చన ।
 మదీయో వా పరో వాపి మదమత్తవిలోచనః ॥ ౧౫॥

ఇత్యుక్తోఽశ్రుముఖో బ్రాతుశ్చరణావభివన్ద్య సః ।
 రామపార్శ్వముపాగత్య చింతాపర ఉపస్థితః ॥ ౧౬ ॥
 కుమ్భకర్ణోఽపి హస్తాభ్యాం పాదాభ్యాం పేషయన్ హరీన్ ।
 చచార వానరీం సేనాం కాలయన్ గన్ధహస్తీవత్ ॥ ౧౭ ॥
 దృష్ట్వా తం రాఘవః క్రుద్ధో వాయవ్యం శస్త్రమాదరాత్ ।
 చిక్షేప కుమ్భకర్ణాయ తేన చిచ్ఛేద రక్షసః ॥ ౧౮ ॥
 సముద్గరం దక్షహస్తం తేన ఘోరం ననాద సః ।
 స హస్తః పతితో భూమావనేకానర్దయన్ కపీన్ ॥ ౧౯ ॥
 పర్యన్తమాశ్రితాః సర్వే వానరా భయవేపితాః ।
 రామరాక్షసయోర్యుద్ధం పశ్యంతః పర్యవస్థితాః ॥ ౨౦ ॥
 కుమ్భకర్ణశ్చిన్నహస్తః శాలముద్యమ్య వేగతః ।
 సమరే రాఘవం హస్తుం దుద్రావ తమథోఽచ్ఛినత్ ॥ ౨౧ ॥
 శాలేన సహితం వామహస్తమైన్ద్రేణ రాఘవః ।
 ఛిన్నబాహుమథాయాన్తం నర్దన్తం వీక్ష్య రాఘవః ॥ ౨౨ ॥
 ద్వావర్ధచన్ద్రౌ నిశితావాదాయాస్య పదద్వయమ్ ।
 చిచ్ఛేద పతితౌ పాదౌ లఙ్కాద్వారి మహాస్వనౌ ॥ ౨౩ ॥
 నికృత్తపాణిపాదోఽపి కుమ్భకర్ణోఽతిభీషణః ।
 వడవాముఖవద్వక్త్రం వ్యాదాయ రఘునన్దనమ్ ॥ ౨౪ ॥
 అభిదుద్రావ నినదన్ రాహుశ్చన్ద్రమసం యథా ।
 అపూరయచ్ఛితాగ్రైశ్చ సాయకైస్తద్రఘూత్తమః ॥ ౨౫ ॥
 శరపూరితవక్త్రోఽసౌ చుక్రోశాతిభయఙ్కరః ।
 అథ సూర్యప్రతీకాశమైన్ద్రం శరమనుత్తమమ్ ॥ ౨౬ ॥
 వజ్రాశనిసమం రామశ్చిక్షేపాసురమృత్యవే ।
 స తత్పర్వతసఙ్కాశం సురత్కుణ్డలదంష్ట్రకమ్ ॥ ౨౭ ॥
 చకర్త రక్షోఽధిపతేః శిరో వృత్రమివాశనిః ।
 తచ్ఛిరః పతితం లఙ్కాద్వారి కాయో మహోదధౌ ॥ ౨౮ ॥

శిరోఽస్య రోధయద్ధ్వారం కాయో నక్రాద్యమార్ణయత్ |
తతో దేవాః సముషయో గన్ధర్వాః పన్నగాః ఖగాః || ౨౯ ||

సిద్ధా యజ్ఞా గుహ్యకాశ్చ అప్పరోభిశ్చ రాఘవమ్ |
ఈడిరే కుసుమాసారైర్వర్షస్తాభినన్దితాః || ౩౦ ||

ఆజగామ తదా రామం ద్రష్టుం దేవమునీశ్వరః |
నారదో గగనాత్తుర్ణం స్వభాసా భాసయన్ దిశః || ౩౧ ||

రామమిన్ద్రీవరశ్యామముదారాఙ్గం ధనుర్ధరమ్ |
ఈషత్తామ్రవిశాలాక్షమైన్ద్రాస్త్రాఞ్చితబాహుకమ్ || ౩౨ ||

దయార్ధ్యదృష్ట్యా పశ్యంతం వానరాఞ్చరపీడితాన్ |
దృష్ట్వా గద్గదయా వాచా భక్త్యా స్తోతుం ప్రవక్రమే || ౩౩ ||

నారద ఉవాచ |

దేవదేవ జగన్నాథ పరమాత్మన్ సనాతన |
నారాయణాఖిలాధార విశ్వసాక్షిన్నమోఽస్తు తే || ౩౪ ||

విశుద్ధజ్ఞానరూపోఽపి త్వం లోకానతివచ్చయన్ |
మాయయా మనుజాకారః సుఖదుఃఖాదిమానివ || ౩౫ ||

త్వం మాయయా గుహ్యమానః సర్వేషాం హృది సంస్థితః |
స్వయంజ్ఞోఽతిః స్వభావస్త్వం వ్యక్త ఏవామలాత్మనామ్ || ౩౬ ||

ఉన్మీలయన్ సృజన్యేతన్నేత్రే రామ జగత్త్రయమ్ |
ఉపసంప్రీయతే సర్వం త్వయా చక్షుర్మీలనాత్ || ౩౭ ||

యస్మిన్ సర్వమిదం భాతి యతశ్చైతచ్ఛరాచరమ్ |
యస్మాన్న కిఞ్చిత్లోకేఽస్మింస్తస్మై తే బ్రహ్మణే నమః || ౩౮ ||

ప్రకృతిం పురుషం కాలం వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణమ్ |
యం జానన్తి మునిశ్రేష్ఠాస్తస్మై రామాయ తే నమః || ౩౯ ||

వికారరహితం శుద్ధం జ్ఞానరూపం శ్రుతిర్ణగౌ |
త్వాం సర్వజగదాకారమూర్తిం చాప్యహ సా శ్రుతిః || ౪౦ ||

విరోధో దృశ్యతే దేవ వైదికో వేదవాదినామ్ |
నిశ్చయం నాధిగచ్ఛన్తి త్వత్ప్రసాదం వినా బుధాః || ౪౧ ||

మాయయా క్రీడతో దేవ న విరోధో మనాగపి |

రశ్మిజాలం రవేర్యద్వద్వశ్యతే జలవద్ భ్రమాత్ || ౪౨||

భ్రాన్తిజ్ఞానాత్తథా రామ త్వయి సర్వం ప్రకల్ప్యతే |
మనసోఽవిషయో దేవ రూపం తే నిర్గుణం పరమ్ || ౪౩||

కథం దృశ్యం భవేద్దేవ దృశ్యాభావే భజేత్కథమ్ |
అతస్తవావతారేషు రూపాణి నిపుణా భువి || ౪౪||

భజన్తి బుద్ధిసమ్పన్నాస్తరన్వేవ భవార్ణవమ్ |
కామక్రోధాదయస్తత్ర బహవః పరిపన్థినః || ౪౫||

భీషయన్తి సదా చేతో మార్జారా మూషకం యథా |
త్వన్నామ స్మరతాం నిత్యం త్వద్రూపమపి మానసే || ౪౬||

త్వత్పూజానిరతానాం తే కథామృతపరాత్మనామ్ |
త్వద్భక్తసన్గీనాం రామ సంసారో గోష్పదాయతే || ౪౭||

అతస్తే సగుణం రూపం ధ్యాత్వాహం సర్వదా హృది |
ముక్తశ్చరామి లోకేషు పూజ్యోఽహం సర్వదైవతైః || ౪౮||

రామ త్వయా మహత్కార్యం కృతం దేవహితేచ్ఛయా |
కుమ్భకర్ణవధేనాద్య భూభారోఽయం గతః ప్రభో || ౪౯||

శ్వో హనిష్యతి సౌమిత్రిర్న్యజేతారమాహవే |
హనిష్యసేఽథ రామ త్వం పరశ్వో దశకన్ధరమ్ || ౫౦||

పశ్యామి సర్వం దేవేశ సిద్ధైః సహ నభోగతః |
అనుగృహ్ణీష్య మాం దేవ గమిష్యామి సురాలయమ్ || ౫౧||

ఇత్యుక్త్వా రామమామస్త్వ్య నారదో భగవాన్పుషిః |
యయౌ దేవైః పూజ్యమానో బ్రహ్మలోకమకల్మషమ్ || ౫౨||

భ్రాతరం నిహతం శ్రుత్వా కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్ |
రావణః శోకసన్తప్తో రామేణాక్లిష్టకర్మణా || ౫౩||

మూర్చ్ఛితః పతితో భూమావుత్థాయ విలలాప హ |
పితృవ్యం నిహతం శ్రుత్వా పితరం చాతివిహ్వలమ్ || ౫౪||

ఇన్ద్రజిత్ప్రాహ శోకార్తం త్యజ శోకం మహామతే |
వ్యేతు తే దుఃఖమఖిలం స్వస్థో భవ మహిపతే || ౫౬||

సర్వం సమీకరిష్యామి హనిష్యామి చ వై రిపూన్ |
 గత్వా నికుమ్భిలాం సద్యస్తర్పయిత్వా హుతాశనమ్ || ౫౭||
 లభ్యా రథాదికం తస్మాదజేయోఽహం భవామ్యరేః |
 ఇత్యుక్తౌ త్వరితం గత్వా నిర్దిష్టం హవనస్థలమ్ || ౫౮||
 రక్తమాల్క్యామ్బరధరో రక్తగన్ధానులేపనః |
 నికుమ్భిలాస్థలే మోసీ హవనాయోపచక్రమే || ౫౯||
 విభీషణోఽథ తచ్చుత్వా మేఘనాదస్య చేష్టితమ్ |
 ప్రాహ రామాయ సకలం హోమారమ్భం దురాత్మనః || ౬౦||
 సమాప్యతే చేద్ధోమోఽయం మేఘనాదస్య దుర్మతేః |
 తదాజేయో భవేద్రామ మేఘనాదః సురాసురైః || ౬౧||
 అతః శీఘ్రం లక్ష్మణేన ఘాతయిష్యామి రావణీమ్ |
 ఆజ్ఞాపయ మయా సార్థం లక్ష్మణం బలినాం వరమ్ |
 హనిష్యతి న సన్దేహో మేఘనాదం తవానుజః || ౬౨||
 శ్రీరామచన్ద్ర ఉవాచ |
 అహమేవాగమిష్యామి హన్తుమిన్ద్రజితం రిపుమ్ |
 ఆగ్నేయేన మహాస్త్రేణ సర్వరాక్షసఘాతినా || ౬౩||
 విభీషణోఽపి తం ప్రాహ నాసావన్యైర్నిహన్యతే |
 యస్తు ద్వాదశ వర్షాణి నిద్రాహారవివర్జితః || ౬౪||
 తేనైవ మృత్యుర్నిర్దిష్టో బ్రహ్మణాస్య దురాత్మనః |
 లక్ష్మణస్తు అయోధ్యాయా నిర్గమ్యాయాత్త్వయా సహ || ౬౫||
 తదాది నిద్రాహారాదీన్న జానాతి రఘూత్తమ |
 సేవార్థం తవ రాజేన్ద్ర జ్ఞాతం సర్వమిదం మయా || ౬౬||
 తదాజ్ఞాపయ దేవేశ లక్ష్మణం త్వరయా మయా |
 హనిష్యతి న సన్దేహః శేషః సాక్షాద్ధరాధరః || ౬౭||
 త్వమేవ సాక్షాజ్జగతామధీశో
 నారాయణో లక్ష్మణ ఏవ శేషః |
 యువాం ధరాభారనివారణార్థం
 జాతౌ జగన్నాటకసూత్రధారౌ || ౬౮||

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే అష్టమః
సర్గః ॥ ౮॥

॥ నవమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

విభీషణవచః శ్రుత్వా రామో వాక్యమథాబ్రవీత్ ।

జానామి తస్య రౌద్రస్య మాయాం కృత్వాంసి విభీషణ ॥ ౧॥

స హి బ్రహ్మాస్త్రవిచూఛరో మాయావీ చ మహాబలః ।

జానామి లక్ష్మణస్యాపి స్వరూపం మమ నేవనమ్ ॥ ౨॥

జ్ఞాత్వైవాసమహం తూష్టిం భవిష్యత్కార్యగౌరవాత్ ।

ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం ప్రాహ రామో జ్ఞానవతాం వరః ॥ ౩॥

గచ్ఛ లక్ష్మణ సైన్యేన మహతా జహి రావణీమ్ ।

హనూమత్ప్రముఖైః సర్వైర్యుధైః సహ లక్ష్మణ ॥ ౪॥

జామ్బవానృక్షరాజోఽయం సహ సైన్యేన సంవృతః ।

విభీషణశ్చ సచివైః సహ త్వామభియాస్యతి ॥ ౫॥

అభిజ్ఞస్తస్య దేశస్య జానాతి వివరాణి సః ।

రామస్య వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణః సవిభీషణః ॥ ౬॥

జగ్రాహ కార్ముకం శ్రేష్ఠమన్యద్భీమపరాక్రమః ।

రామపాదాముబ్బజం స్పృష్ట్యా హృష్టః సౌమిత్రిరబ్రవీత్ ॥ ౭॥

అద్య మత్కార్ముకాన్ముక్తాః శరా నిర్భిద్య రావణీమ్ ।

గమిష్యన్తి హి పాతాలం స్నాతుం భోగవతీజలే ॥ ౮॥

ఏవముక్త్వా స సౌమిత్రిః పరిక్రమ్య ప్రణమ్య తమ్ ।

ఇన్ద్రజిన్నిధనాకాక్షీ యయౌ త్వరితవిక్రమః ॥ ౯॥

వానరైర్బహుసాహస్రైర్లనూమాన్ పృష్ఠతోఽన్వగాత్ ।

విభీషణశ్చ సహితో మన్త్రిభిస్త్వరితం యయౌ ॥ ౧౦॥

జామ్బవత్ప్రముఖా ఋషాః సౌమిత్రిం త్వరయాన్వయుః ।

గత్వా నికుంభిలాదేశం లక్ష్మణో వానరైః సహ ॥ ౧౧॥

అపశ్యద్బలసజ్ఘాతం దూరాద్రాక్షససజ్కులమ్ |
 ధనురాయమ్య సౌమిత్రిర్యత్తోఽభూద్భూరివిక్రమః || ౧౨ ||
 అజ్గదేన చ వీరేణ జామ్బవాన్ రాక్షసాధిపః |
 తదా విభీషణః ప్రాహ సౌమిత్రిం పశ్య రాక్షసాన్ || ౧౩ ||
 యదేతద్రాక్షసానీకం మేఘశ్యామం విలోక్యతే |
 అస్యానీకస్య మహతో భేదనే యత్నవాన్ భవ || ౧౪ ||
 రాక్షసేన్ద్రసుతోఽప్యస్మిన్ భిన్నే దృశ్యో భవిష్యతి |
 అభిద్రవాశు యావద్వై నైతత్కర్మ సమాప్యతే || ౧౫ ||
 జహీ వీర దురాత్మానం హింసాపరమధార్మికమ్ |
 విభీషణవచః శ్రుత్వా లక్ష్మణః శుభలక్ష్మణః || ౧౬ ||
 వవర్ష శరవర్షాణి రాక్షసేన్ద్రసుతం ప్రతి |
 పాషాణైః పర్వతాగ్రైశ్చ వృక్షైశ్చ హరియాథపాః || ౧౭ ||
 నిర్జఘ్నుః సర్వతో దైత్యాంస్తేఽపి వానరయాథపాన్ |
 పరశ్వధైః శితైర్బాణైరసిభిర్యష్టితోమరైః || ౧౮ ||
 నిర్జఘ్నుర్వానరానీకం తదా శబ్దో మహానభూత్ |
 స సమప్రహారస్తుములః సజ్జుజ్ఞే హరిరక్షసామ్ || ౧౯ ||
 ఇన్ద్రజిత్స్వబలం సర్వమర్ద్యమానం విలోక్య సః |
 నికుమ్భిలాం చ హోమం చ త్యక్త్వా శీఘ్రం వినిర్గతః || ౨౦ ||
 రథమారుహ్య సధనుః క్రోధేన మహతాగమత్ |
 సమాహ్వయన్ స సౌమిత్రిం యుద్ధాయ రణమూర్ధని || ౨౧ ||
 సౌమిత్రే మేఘనాదోఽహం మయా జీవన్న మోక్ష్యసే |
 తత్ర దృష్ట్వా పితృవ్యం స ప్రాహ నిఘ్నరభాషణమ్ || ౨౨ ||
 ఇహైవ జాతః సంవృద్ధః సాక్షాద్ భ్రాతా పితుర్మమ |
 యస్తస్యం స్వజనముత్సృజ్య పరభృత్యత్వమాగతః || ౨౩ ||
 కథం ద్రుహ్యసి పుత్రాయ పాపీయానసి దుర్మతిః |
 ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం దృష్ట్వా హనూమత్పుష్పతః స్థితమ్ || ౨౪ ||
 ఉద్యదాయుధనిస్త్రింశే రథే మహతి సంస్థితః |
 మహాప్రమాణముద్యమ్య ఘోరం విస్ఫారయన్ ధనుః || ౨౫ ||

అద్య వో మామకా బాణాః ప్రాణాన్ పాస్యన్తి వాసరాః ।

తతః శరం దాశరథిః సన్ధాయామిత్రకర్షణః ॥ ౨౬ ॥

ససర్జ రాక్షసేన్ద్రాయ క్రుద్ధః సర్ప ఇవ శ్వసన్ ।

ఇన్ద్రజిద్రక్తనయనో లక్ష్మణం సముదైక్షత ॥ ౨౭ ॥

శక్రాశనిసమస్పర్శైర్లక్ష్మణేనాహతః శరైః ।

ముహూర్తమభవన్మాథః పునః ప్రత్యాహృతేన్ద్రియః ॥ ౨౮ ॥

దదర్శావస్థితం వీరం వీరో దశరథాత్మజమ్ ।

సోఽభివక్రామ సౌమిత్రిం క్రోధసంరక్తతోచనః ॥ ౨౯ ॥

శరాన్ ధనుషి సన్ధాయ లక్ష్మణం చేదమబ్రవీత్ ।

యది తే ప్రథమే యుద్ధే న దృష్టో మే పరాక్రమః ॥ ౩౦ ॥

అద్య త్వాం దర్శయిష్యామి తిష్ఠేదానీం వ్యవస్థితః ।

ఇత్యుక్త్వా సప్తభిర్బాణైరభివివ్యాధ లక్ష్మణమ్ ॥ ౩౧ ॥

దశభిశ్చ హనూమంతం తీక్ష్ణధారైః శరోత్తమైః ।

తతః శరశతేనైవ సమ్ప్రయుక్తేన వీర్యవాన్ ॥ ౩౨ ॥

క్రోధద్విగుణసంరభో నిర్భీభేద విభీషణమ్ ।

లక్ష్మణోఽపి తథా శత్రుం శరవర్షైరవాకిరత్ ॥ ౩౩ ॥

తస్య బాణైః సుసంవిధం కవచం కాఞ్చనప్రభమ్ ।

వ్యశీర్యత రథోపస్థే తిలకః పతితం భువి ॥ ౩౪ ॥

తతః శరసహస్రేణ సఙ్కృద్ధో రావణాత్మజః ।

భిభేద సమరే వీరం లక్ష్మణం భీమవిక్రమమ్ ॥ ౩౫ ॥

వ్యశీర్యతాపతద్దివ్యం కవచం లక్ష్మణస్య చ ।

కృతప్రతికృతాన్యోన్యం బభూవతురభిద్రుతౌ ॥ ౩౬ ॥

అభీక్షం నిఃశ్వసంతౌ తౌ యుధ్యేతాం తుములం పునః ।

శరసంవృతసర్వాఙ్గౌ సర్వతో రుధిరోక్షితౌ ॥ ౩౭ ॥

సుదీర్ఘకాలం తౌ వీరావన్యోన్యం నిశితైః శరైః ।

అయుధ్యేతాం మహాసత్త్వై జయాజయవివర్జితౌ ॥ ౩౮ ॥

ఏతస్మిన్నస్తరే వీరో లక్ష్మణః పశ్చుభిః శరైః ।
 రావణేః సారథిం సాశ్వం రథం చ సమచూర్ణయత్ ॥ ౩౯॥
 చిచ్ఛేద కార్ముకం తస్య దర్శయన్ హస్తలాఘవమ్ ।
 సోఽన్యత్తు కార్ముకం భద్రం సజ్యం చక్రే త్వరాన్వితః ॥ ౪౦॥
 తచ్చాపమపి చిచ్ఛేద లక్ష్మణస్త్రిభిరాశుగ్రైః ।
 తమేవ ఛిన్నధన్వానం వివ్యాధానేకసాయకైః ॥ ౪౧॥
 పునరన్యత్సమాదాయ కార్ముకం భీమవిక్రమః ।
 ఇన్ద్రిజిల్లక్ష్మణం బాణైః శితైరాదిత్యసన్నిభైః ॥ ౪౨॥
 బిభేద వానరాన్ సర్వాన్ బాణైరాపూరయన్ దిశః ।
 తత ఐన్ద్రం సమాదాయ లక్ష్మణో రావణిం ప్రతి ॥ ౪౩॥
 సన్ధాయాకృష్య కర్ణాన్తం కార్ముకం దృఢనిష్ఠరమ్ ।
 ఉవాచ లక్ష్మణో వీరః స్మరన్ రామపదామ్బుజమ్ ॥ ౪౪॥
 ధర్మాత్మా సత్యసన్దశ్చ రామో దాశరథిర్యది ।
 త్రిలోక్యమప్రతిద్యన్వస్తదేనం జహి రావణిమ్ ॥ ౪౫॥
 ఇత్యుక్త్వా బాణమాకర్ణాద్వికృష్య తమజ్ఞమ్మగమ్ ।
 లక్ష్మణః సమరే వీరః ససర్జేన్ద్రజితం ప్రతి ॥ ౪౬॥
 స శరః సశిరస్త్రాణం శ్రీమజ్జ్వలితకుణ్డలమ్ ।
 ప్రమథ్యేన్ద్రజితః కాయాత్పాతయామాస భూతలే ॥ ౪౭॥
 తతః ప్రముదితా దేవాః కీర్తయన్తో రఘూత్తమమ్ ।
 వవర్షుః పుష్పవర్షాణి స్తువన్తశ్చ ముహుర్ముహుః ॥ ౪౮॥
 జహర్ష శక్రో భగవాన్ సహ దేవైర్మహర్షిభిః ।
 ఆకాశేఽపి చ దేవానాం శుశ్రువే దున్దుభిస్వనః ॥ ౪౯॥
 విమలం గగనం చాసీత్స్థిరాభూద్విశ్వధారిణీ ।
 నిహతం రావణిం దృష్ట్వా జయజల్పసమన్వితః ॥ ౫౦॥
 గతశ్రమః స సౌమిత్రిః శఙ్ఖమాపూరయద్రణే ।
 సింహనాదం తతః కృత్వా జ్యోశబ్దమకరోద్విభుః ॥ ౫౧॥
 తేన నాదేన సంహృష్టా వానరాశ్చ గతశ్రమాః ।

వానరేన్ద్రైశ్చ సహితః స్తువద్భిర్భ్రష్టమానసైః || ౫౨ ||

లక్ష్మణః పరితుష్టాత్మా దదర్శాభ్యేత్య రాఘవమ్ |
హనూమద్రాక్షసాభ్యాం చ సహితో వినయాన్వితః || ౫౩ ||

వవందే భ్రాతరం రామం జ్యేష్ఠం నారాయణం విభుమ్ |
త్వత్ప్రసాదాద్రఘుశ్రేష్ఠ హతో రావణిరాహవే || ౫౪ ||

శ్రుత్వా తల్లక్ష్మణాద్భక్తైస్య తమాలిక్ష్గ్య రఘూత్తమః |
మూర్ఘ్నోవప్రూయ ముదితః సన్నేహమిదమబ్రవీత్ || ౫౫ ||

సాధు లక్ష్మణ తుష్టోఽస్మి కర్మ తే దుష్కరం కృతమ్ |
మేఘనాదస్య నిధనే జితం సర్వమరిష్టమ్ || ౫౬ ||

అహోరాత్రైస్త్రిభిర్వీరః కథంఞ్చద్వినిపాతితః |
నిఃసపత్నః కృతోఽస్యైద్య నిర్యాస్యతి హి రావణః || ౫౭ ||

పుత్రశోకాన్మయా యోద్ధం తం హనిష్యామి రావణమ్ || ౫౮ ||

మేఘనాదం హతం శ్రుత్వా లక్ష్మణేన మహాబలమ్ |
రావణః పతితో భుమా మూర్ఘ్నితః పునరుత్థితః |
విలలాపాతిదీనాత్మా పుత్రశోకేన రావణః || ౫౯ ||

పుత్రస్య గుణకర్మాణి సంస్కరన్ పర్యదేవయత్ |
అద్య దేవగణాః సర్వే లోకపాలా మహార్షయః || ౬౦ ||

హతమింద్రజితం జ్ఞాత్వా సుఖం స్వప్స్యన్తి నిర్భయాః |
ఇత్యాది బహుశః పుత్రలాలసో విలలాప హ || ౬౧ ||

తతః పరమసంక్రోధో రావణో రాక్షసాధిపః |
ఉవాచ రాక్షసాన్ సర్వాన్నినాశయిషురాహవే || ౬౨ ||

స పుత్రవధసన్నప్తః శూరః క్రోధవశం గతః |
సంవీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా హస్తుం సీతాం ప్రదుద్రవే || ౬౩ ||

ఖడ్గపాణిమథాయాన్తం క్రుద్ధం దృష్ట్వా దశాననమ్ |
రాక్షసీమధ్యగా సీతా భయశోకాకులాభవత్ || ౬౪ ||

ఏతస్మిన్నస్తరే తస్య సచివో బుద్ధిమాన్ శుచిః |
సుపార్శ్వో నామ మేధావీ రావణం వాక్యమబ్రవీత్ || ౬౫ ||

నను నామ దశగ్రీవ సాక్షాద్వైశ్రవణానుజః ।

వేదవిద్యావ్రతస్నాతః స్వకర్మపరినిష్ఠితః ॥ ౬౬ ॥

అనేకగుణసమ్పన్నః కథం స్త్రీవధమిచ్ఛసి ।

అస్మాభిః సహితో యుద్ధే హత్వా రామం చ లక్ష్మణమ్ ।

ప్రాప్స్యసే జానకీం శీఘ్రమిత్సుక్తః స న్యవర్తత ॥ ౬౭ ॥

తతో దురాత్మా సుహృదా నివేదితం

వచః సుధర్మ్యం ప్రతిగృహ్య రావణః ।

గృహం జగామాశు శుచా విమూఢధీః

పునః సభాం చ ప్రయయౌ సుహృద్వృతః ॥ ౬౮ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే నవమః

సర్గః ॥ ౯ ॥

॥ దశమః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

స విచార్య సభామధ్యే రాక్షసైః సహ మన్త్రిభిః ।

నిర్యయౌ యేవశిష్టాస్తై రాక్షసైః సహ రాఘవమ్ ॥ ౧ ॥

శలభః శలభైర్యుక్తః ప్రజ్వలన్తమివానలమ్ ।

తతో రామేణ నిహతాః సర్వే తే రాక్షసా యుధి ॥ ౨ ॥

స్వయం రామేణ నిహతస్త్రిక్షణ్ణబాణేన వక్షసి ।

వ్యథితస్త్వరీతం లఙ్కాం ప్రవివేశ దశాననః ॥ ౩ ॥

దృష్ట్వా రామస్య బహుశః పౌరుషం చాప్యమానుషమ్ ।

రావణో మారుతేచ్ఛైవ శీఘ్రం శుక్రాన్తికం యయౌ ॥ ౪ ॥

నమస్కృత్య దశగ్రీవః శుక్రం ప్రాఙ్జాలిరబ్రవీత్ ।

భగవన్ రాఘవేణైవం లఙ్కా రాక్షసయుధవైః ॥ ౫ ॥

వినాశితా మహాదైత్యా నిహతాః పుత్రబాన్ధవాః ।

కథం మే దుఃఖినోహస్త్యయి తిష్ఠతి సద్గురౌ ॥ ౬ ॥

ఇతి విజ్ఞాపితో దైత్యగురుః ప్రాహ దశాననమ్ ।

హోమం కురు ప్రయత్నేన రహసి త్వం దశానన ॥ ౭॥

యది విఘ్నో న చేద్ధోమే తర్హి హోమానలోత్థితః ॥ ౮॥

మహాన్ రథశ్చ వాహాశ్చ చాపతూణీరసాయకాః ।

సమ్భవిష్యన్తి తైర్ముక్తస్త్యమజేయో భవిష్యసి ॥ ౯॥

గృహాణ మన్త్రాన్ మద్దత్తాన్ గచ్ఛ హోమం కురు ద్రుతమ్ ।

ఇత్యుక్తస్త్యరితం గత్వా రావణో రాక్షసాధిపః ॥ ౧౦॥

గుహం పాతాలసదృశీం మద్దిరే స్వే చకార హా ।

లక్ష్మణాద్వారకపాటాది బద్ధ్వా సర్వత్ర యత్నతః ॥ ౧౧॥

హోమద్రవ్యాణి సమాద్య యాన్యుక్తాన్యాభిచారికే ।

గుహం ప్రవిశ్య చైకాన్తే మోనీ హోమం ప్రచక్రమే ॥ ౧౨॥

ఉత్థితం ధూమమాలోక్య మహాన్తం రావణానుజః ।

రామాయ దర్శయామాస హోమధూమం భయాకులః ॥ ౧౩॥

పశ్య రామ దశగ్రీవో హోమం కర్తుం సమారభత్ ।

యది హోమః సమాప్తః స్యాత్తదాఽజేయో భవిష్యతి ॥ ౧౪॥

అతో విఘ్నాయ హోమస్య ప్రేషయాశు హరీశ్వరాన్ ।

తథేతి రామః సుగ్రీవసమ్మతేనాఙ్గదం కపిమ్ ॥ ౧౫॥

హనూమత్ప్రముఖాన్ వీరానాదిదేశ మహాబలాన్ ।

ప్రాకారం లఙ్ఘయిత్వా తే గత్వా రావణమన్దిరమ్ ॥ ౧౬॥

దశకోట్యః ప్లవఙ్గానాం గత్వా మన్దిరరక్షకాన్ ।

చూర్ణయామాసురశ్వాంశ్చ గజాంశ్చ న్యహానన్ క్షణాత్ ॥ ౧౭॥

తతశ్చ సరమా నామ ప్రభాతే హస్తసన్ఘాయా ।

విభీషణస్య భార్యా సా హోమస్థానమనూచయత్ ॥ ౧౮॥

గుహాపిధానపాషాణమఙ్గదః పాదఘట్టనైః ।

చూర్ణయిత్వా మహాసత్త్వః ప్రవివేశ మహాగుహమ్ ॥ ౧౯॥

దృష్ట్వా దశాననం తత్ర మీలితాక్షం దృఢాసనమ్ ।

తతోఽఙ్గదాఙ్గాయా సర్వే వానరా వివిశుర్ద్రుతమ్ ॥ ౨౦॥

తత్ర కోలాహలం చక్రస్తాడయన్తశ్చ సేవకాన్ ।

సమాఖాంశ్చిపుస్తస్య హోమకుణ్డే సమస్తతః ॥ ౨౧॥

స్తువమాచ్ఛిద్య హస్తాచ్ఛ రావణస్య బలాద్రుషా ।
తేనైవ సజ్జఘానాశు హనూమాన్ ప్లవగ్రణీః ॥ ౨౨॥

ఘ్నున్తి దస్తైశ్చ కాపైశ్చ వానరాస్తమితస్తతః ।
న జహౌ రావణో ధ్యానం హతోఽపి విజిగీషయా ॥ ౨౩॥

ప్రవిశ్యాన్తఃపురే వేశ్మన్యజ్గదో వేగవత్తరః ।
సమానయత్కేశబద్ధే ధృత్వా మన్దోదరీం శుభామ్ ॥ ౨౪॥

రావణస్యైవ పురతో విలపస్తీమనాథవత్ ।
విదదారాజ్గదస్తస్యాః కఙ్కుకం రత్నభూషితమ్ ॥ ౨౫॥

ముక్తా విముక్తాః పతితాః సమన్తాద్రత్నసఙ్గాయైః ।
శ్రోణీసూత్రం నిపతితం త్రుటితం రత్నచిత్రితమ్ ॥ ౨౬॥

కటిప్రదేశాద్విస్తస్తా నీపీ తస్యైవ పశ్యతః ।
భూషణాని చ సర్వాణి పతితాని సమస్తతః ॥ ౨౭॥

దేవగన్ధర్వకన్యాశ్చ నీతా హృష్టైః ప్లవఙ్గమైః ।
మన్దోదరీ రురోదాథ రావణస్యాగ్రతో భృశమ్ ॥ ౨౮॥

క్రోశస్తీ కరుణం దీనా జగాద దశకన్ధరమ్ ।
నిర్లజ్జోఽసి పరైరేవం కేశపాశే వికృష్యతే ॥ ౨౯॥

భార్యా తవైవ పురతః కిం జహోషి న లజ్జసే ।
హన్యతే పశ్యతో యస్య భార్యా పాపైశ్చ శత్రుభిః ॥ ౩౦॥

మర్తవ్యం తేన తత్రైవ జీవితాన్మరణం వరమ్ ।
హా మేఘనాద తే మాతా క్లిశ్యతే బత వానరైః ॥ ౩౧॥

త్వయి జీవతి మే దుఃఖమిదృశం చ కథం భవేత్ ।
భార్యా లజ్జా చ సన్న్యక్తా భర్తా మే జీవితాశయా ॥ ౩౨॥

శ్రుత్వా తద్దేవితం రాజా మన్దోదర్యా దశాననః ।
ఉత్తస్థా ఖడ్గమాదాయ త్యజ దేవీమితి బ్రువన్ ॥ ౩౩॥

జఘానాఙ్గదమవ్యగ్రః కటిదేశే దశాననః ।
తదోత్సృజ్య యయుః సర్వే విధ్వంస్య హవనం మహత్ ॥ ౩౪॥

రామపార్శ్వముపాగమ్య తస్యః సర్వే ప్రహర్షితాః ॥ 3౫॥
 రావణస్తు తతో భార్యామువాచ పరిసాన్త్వయన్ ।
 దైవాధీనమిదం భద్రే జీవతా కిం న దృశ్యతే ।
 త్యజ శోకం విశాలాక్షి జ్ఞానమాలమ్బ్య నిశ్చింతమ్ ॥ 3౬॥
 అజ్ఞానప్రభవః శోకః శోకో జ్ఞానవినాశకృత్ ।
 అజ్ఞానప్రభవాహస్థిః శరీరాదిష్వనాత్మసు ॥ 3౭॥
 తస్మాలః పుత్రదారాదినమ్బున్దః సంస్కృతిస్తతః ।
 హర్షశోకభయక్రోధలోభమోహస్పృహోదయః ॥ 3౮॥
 అజ్ఞానప్రభవా హ్యేతే జన్మమృత్యుజరాదయః ।
 ఆత్మా తు కేవలం శుద్ధో వ్యతిరిక్తో హ్యలేపకః ॥ 3౯॥
 ఆనన్దరూపో జ్ఞానాత్మా సర్వభావవివర్జితః ।
 న సంయోగో వియోగో వా విద్యతే కేనచిత్సతః ॥ ౪౦॥
 ఏవం జ్ఞాత్వా స్వమాత్మానం త్యజ శోకమనిన్దితే ।
 ఇదాసీమేవ గచ్ఛామి హత్వా రామం సలక్ష్మణమ్ ॥ ౪౧॥
 ఆగమిష్యామి నో చేన్మాం దారయిష్యతి సాయకైః ।
 శ్రీరామో వజ్రకల్పైశ్చ తతో గచ్ఛామి తత్పదమ్ ॥ ౪౨॥
 తదా త్వయా మే కర్తవ్యా క్రియా మచ్ఛాసనాత్ప్రియే ।
 సీతాం హత్వా మయా సార్థం త్వం ప్రవేక్ష్యసి పావకమ్ ॥ ౪౩॥
 ఏవం శ్రుత్వా వచస్తస్య రావణస్యాతిదుఃఖితా ।
 ఉవాచ నాథ మే వాక్యం శృణు సత్యం తథా కురు ॥ ౪౪॥
 శక్యో న రాఘవో జేతుం త్వయా చాన్యైః కదాచన ।
 రామో దేవవరః సాక్షాత్ప్రధానపురుషేశ్వరః ॥ ౪౫॥
 మతోన్యో భూత్వా పురా కల్పే మనుం వైవస్వతం ప్రభుః ।
 రరక్ష సకలాపదోభ్యో రాఘవో భక్తవత్సలః ॥ ౪౬॥
 రామః కూర్మోఽభవత్పూర్వం లక్షయోజనవిస్తృతః ।
 సముద్రమథనే పృష్ఠే దధార కనకాచలమ్ ॥ ౪౭॥
 హిరణ్యాక్షోఽతిదుర్వృత్తో హతోఽనేన మహాత్మనా ।

క్రోడరూపేణ వపుషా క్షోణీముద్ధరతా క్వచిత్ || ౪౮ ||

త్రిలోకకణ్ణకం దైత్యం హిరణ్యకశిపుం పురా ।
హతవాన్నారసింహేన వపుషా రఘునన్దనః || ౪౯ ||

విక్రమైస్త్రిభిరేవాసౌ బలిం బద్ధ్వా జగత్త్రయమ్ ।
ఆక్రమ్యాదాత్సురేన్ద్రాయ భృత్యాయ రఘుసత్తమః || ౫౦ ||

రాక్షసాః క్షత్రియాకారా జాతా భూమేర్భరావహాః ।
తాన్ హత్వా బహుశో రామో భువం జిత్వా హ్యదాన్మునేః || ౫౧ ||

స ఏవ సామ్ప్రతం జాతో రఘువంశే పరాత్పరః ।
భవదర్థే రఘుశ్రేష్ఠో మానుషత్వముపాగతః || ౫౨ ||

తస్య భార్యా కిమర్థం వా హృతా సీతా వనాద్బలాత్ ।
మమ పుత్రవినాశార్థం స్వస్యాపి నిధనాయ చ || ౫౩ ||

ఇతః పరం వా వైదేహీం ప్రేషయస్వ రఘూత్తమే ।
విభీషణాయ రాజ్యం తు దత్త్వా గచ్ఛామహే వనమ్ || ౫౪ ||

మన్తోదరీవచః శ్రుత్వా రావణో వాక్యమబ్రవీత్ ।
కథం భద్రే రణే పుత్రాన్ బ్రాతృన్ రాక్షసమణ్డలమ్ || ౫౫ ||

ఘాతయిత్వా రాఘవేణ జీవామి వనగోచరః ।
రామేణ సహ యోత్యామి రామబాణైః సుశీఘ్రైః || ౫౬ ||

విదార్యమాణో యాస్యామి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ।
జానామి రాఘవం విష్ణుం లక్ష్మీం జానామి జానకీమ్ ।
జ్ఞాత్వైవ జానకీ సీతా మయాసీతా వనాద్బలాత్ || ౫౭ ||

రామేణ నిధనం ప్రాప్య యాస్యామీతి పరం పదమ్ ।
విముచ్య త్వాం తు సంసారాద్గమిష్యామి సహ ప్రియే || ౫౮ ||

పరానన్దమయీ శుద్ధా సేవ్యతే యా ముముక్షుభిః ।
తాం గతిం తు గమిష్యామి హతో రామేణ సంయుగే || ౫౯ ||

ప్రక్షాల్య కల్మషాణీహ ముక్తిం యాస్యామి దుర్లభామ్ || ౬౦ ||

క్లేశాదిపశ్చుకతరఙ్గయుతం భ్రమాధ్యం
దారాత్మజాప్తధనబన్ధుర్పుషాభియుక్తమ్ ।

ఔర్వానలాభనిజరోషమనక్లజాలం

సంసారసాగరమతీత్య హరిం వ్రజామి || ౬౧||

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే దశమః
సర్గః || ౧౦||

|| ఏకాదశః సర్గః ||

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ |

ఇత్యుక్త్వా వచనం ప్రేష్టా రాజ్ఞీం మన్తోదరీం తదా |

రావణః ప్రయయా యోద్ధుం రామేణ సహ సంయుగే || ౧||

దృఢం స్యన్దనమాస్థాయ వృతో ఘోరైర్నిశాచరైః |

చక్రైః షోడశభిర్యుక్తం సవరూఢం సకూబరమ్ || ౨||

పిశాచవదనైర్లోరైః ఖరైర్యుక్తం భయావహమ్ |

సర్వాస్త్రశస్త్రసహితం సర్వోపస్కరసంయుతమ్ || ౩||

నిశ్చక్రామాథ సహసా రావణో భీషణాకృతిః |

ఆయాన్తం రావణం దృష్ట్వా భీషణం రణకర్కశమ్ || ౪||

సన్తస్తాభూత్తదా సేనా వానరీ రామపాలితా || ౫||

హనూమానథ చోత్ప్లత్య రావణం యోద్ధుమాయయా |

ఆగత్య హనుమాన్ రక్షోపక్షస్యతులవిక్రమః || ౬||

ముష్టిబన్ధం దృఢం బద్ధా తాడయామాస వేగతః |

తేన ముష్టిప్రహారేణ జానుభ్యామపతద్రథే || ౭||

మూర్చ్ఛితోఽథ ముహూర్తేన రావణః పునరుత్థితః |

ఉవాచ చ హనూమన్తం శూరోఽసి మమ సమ్మతః || ౮||

హనూమానాహ తం ధిజ్ఞాం యన్త్యం జీవసి రావణ |

త్వం తావన్ముష్టినా వక్షో మమ తాడయ రావణ || ౯||

పశ్చాన్మయా హతః ప్రాణాన్మోక్ష్యనే నాత్ర సంశయః |

తథేతి ముష్టినా వక్షో రావణేనాపి తాడితః || ౧౦||

విఘ్నార్ణమాననయనః కిఞ్చిత్కశ్మలమాయయా ।
 సన్జామవాప్య కపిరాడ్ రావణం హస్తుముద్యతః ॥ ౧౧ ॥
 తతోఽన్యత్ర గతో భీత్యా రావణో రాక్షసాధిపః ।
 హనూమానఙ్గదశ్చైవ నతో నీలస్తథైవ చ ॥ ౧౨ ॥
 చత్వారః సమవేత్యాగ్రే దృష్ట్వా రాక్షసపుఙ్గవాన్ ।
 అగ్నివర్ణం తథా సర్పరోమాణం ఖడ్గరోమకమ్ ॥ ౧౩ ॥
 తథా వృశ్చికరోమాణం నిర్జఘ్నుః క్రమశోఽసురాన్ ।
 చత్వారశ్చతురో హత్వా రాక్షసాన్ భీమవిక్రమాన్ ।
 సింహనాదం పృథక్ కృత్వా రామపార్శ్వముపాగతాః ॥ ౧౪ ॥
 తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవః సన్దశ్య దశనచ్ఛదమ్ ॥ ౧౫ ॥
 వివృత్య నయనే క్రూరో రామమేవాన్వధావత ।
 దశగ్రీవో రథస్థస్తు రామం వజ్రోపమైః శరైః ॥ ౧౬ ॥
 ఆజఘాన మహాఘోరైర్ధారాభిరివ తోయదః ।
 రామస్య పురతః సర్వాన్ వానరానపి వివ్యధే ॥ ౧౭ ॥
 తతః పావకసంజ్కాశైః శరైః కాఞ్చనభూషణైః ।
 అభ్యవర్షద్రణే రామో దశగ్రీవం సమాహితః ॥ ౧౮ ॥
 రథస్థం రావణం దృష్ట్వా భూమిష్ఠం రఘునన్దనమ్ ।
 ఆహూయ మాతలిం శక్రో వచనం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౧౯ ॥
 రథేన మమ భూమిష్ఠం శీఘ్రం యాహి రఘూత్తమమ్ ।
 త్వరితం భూతలం గత్వా కురు కార్యం మమానఘ ॥ ౨౦ ॥
 ఏవముక్తోఽథ తం నత్వా మాతలిర్దేవసారథిః ।
 తతో హయైశ్చ సంయోజ్య హరిత్తైః స్యన్దనోత్తమమ్ ॥ ౨౧ ॥
 స్వర్గాఙ్జయార్థం రామస్య హ్యుపచక్రామ మాతలిః ।
 ప్రాఙ్మలిర్దేవరాజేన ప్రేషితోఽస్మి రఘూత్తమ ॥ ౨౨ ॥
 రథోఽయం దేవరాజస్య విజయాయ తవ ప్రభో ।
 ప్రేషితశ్చ మహారాజ ధనురైస్త్వం చ భూషితమ్ ॥ ౨౩ ॥
 అభేద్యం కవచం ఖడ్గం దివ్యతూణీయుగం తథా ।

ఆరుహ్య వ రథం రామ రావణం జహి రాక్షసమ్ || ౨౪||

మయా సారథినా దేవ వృత్రం దేవపతిర్యథా |
ఇత్యుక్తస్తం పరిక్రమ్య నమస్కృత్య రథోత్తమమ్ || ౨౫||

ఆరురోహ రథం రామో లోకాన్లక్ష్మ్యా నియోజయన్ |
తతోఽభవన్మహాయుద్ధం ఖైరవం రోమహర్షణమ్ || ౨౬||

మహాత్మనో రాఘవస్య రావణస్య చ ధీమతః |
ఆగ్నేయేన చ ఆగ్నేయం దైవం దైవేన రాఘవః || ౨౭||

అస్త్రం రాక్షసరాజస్య జఘాన పరమాస్త్రవిత్ |
తతస్తు ససృజే ఘోరం రాక్షసం చాస్త్రమస్త్రవిత్ |
క్రోధేన మహతావిష్టో రామస్యోపరి రావణః || ౨౮||

రావణస్య ధనుర్ముక్తాః సర్పా భూత్వా మహావిషాః |
శరాః కాఞ్చనపుణ్ణాభా రాఘవం పరితోఽపతన్ || ౨౯||

తైః శరైః సర్పవదనైర్వమద్భిరనలం ముఖైః |
దిశశ్చ విదిశశ్చైవ వ్యాప్తాస్తత్ర తదాభవన్ || ౩౦||

రామః సర్వాంస్తతో దృష్ట్వా సమన్తాత్పరిపూరితాన్ |
సౌపర్ణమస్త్రం తద్ధోరం పురః ప్రావర్తయద్రణే || ౩౧||

రామేణ ముక్తాస్తే బాణా భూత్వా గరుడరూపిణః |
విచ్ఛిదుః సర్పబాణాంస్తాన్ సమన్తాత్ సర్పశత్రవః || ౩౨||

ఆస్త్రే ప్రతిహతే యుద్ధే రామేణ దశకన్ధరః |
అభ్యవర్షత్తతో రామం ఘోరాభిః శరవృష్టిభిః || ౩౩||

తతః పునః శరానీకై రామమక్లిష్టకారిణమ్ |
ఆర్ద్రయత్వా తు ఘోరేణ మాతలిం ప్రత్యవిధ్యత || ౩౪||

పాతయిత్వా రథోపస్థే రథకేతుం చ కాఞ్చనమ్ |
ఐన్ద్రానశ్వానభ్యహనద్రావణః క్రోధమూర్చ్ఛితః || ౩౫||

విషేదుర్దేవగన్ధర్వాశ్చారణాః పితరస్తథా |
ఆర్తాకారం హరిం దృష్ట్వా వ్యథితాశ్చ మహర్షయః || ౩౬||

వ్యథితా వానరేన్ద్రాశ్చ బభూవుః సవిభీషణాః |
దశాస్యో వింశతిభుజః ప్రగృహీతశరాసనః || ౩౭||

దదృశే రావణస్తత్ర మైనాక ఇవ పర్వతః ।
 రామస్తు భ్రుకుటిం బద్ధ్వా క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౩౮॥
 కోపం చకార సదృశం నిర్దహన్నివ రాక్షసమ్ ।
 ధనురాదాయ దేవేన్ద్రధనురాకారమద్భుతమ్ ॥ ౩౯॥
 గృహీత్వా పాణినా బాణం కాలానలసమప్రభమ్ ।
 నిర్దహన్నివ చక్షుర్భ్యాం దదృశే రిపుమన్తికే ॥ ౪౦॥
 పరాక్రమం దర్శయితుం తేజసా ప్రజ్వలన్నివ ।
 ప్రవక్రమే కాలరూపీ సర్వలోకస్య పశ్యతః ॥ ౪౧॥
 వికృష్య చాపం రామస్తు రావణం ప్రతివిధ్య చ ।
 హర్షయన్ వానరాసీకం కాలాన్తక ఇవాబభౌ ॥ ౪౩॥
 క్రుద్ధం రామస్య వదనం దృష్ట్వా శత్రుం ప్రధావతః ।
 తత్రసుః సర్వభూతాని చచాల చ వసున్ధరా ॥ ౪౩॥
 రామం దృష్ట్వా మహారౌద్రముత్పాతాంశ్చ సుదారుణాన్ ।
 త్రస్తాని సర్వభూతాని రావణం చావిశద్భయమ్ ॥ ౪౪॥
 విమానస్థా సురగణాః సిద్ధగన్ధర్వకీన్నరాః ।
 దదృశుః సుమహాయుద్ధం లోకసంవర్తకోపమమ్ ।
 ఐన్ద్రమస్త్రం సమాదాయ రావణస్య శిరోఽచ్ఛినత్ ॥ ౪౫॥
 మూర్ధానో రావణస్యాథ బహవో రుధిరోక్షితాః ।
 గగనాత్ప్రపతన్తి స్మ తాలాదివ ఫలాని హి ॥ ౪౬॥
 న దినం న చ వై రాత్రిర్న సన్ధ్యాం న దిశోఽపి వా ।
 ప్రకాశన్తే న తద్రూపం దృశ్యతే తత్ర సజరే ॥ ౪౭॥
 తతో రామో బభూవాథ విస్మయావిష్టమానసః ।
 శతమేకోత్తరం ఛిన్నం శిరసాం చైకవర్చసామ్ ॥ ౪౮॥
 న చైవ రావణః శాన్తో దృశ్యతే జీవితక్షయాత్ ।
 తతః సర్వాస్త్రవిధీరః కౌసల్యానన్దవర్ధనః ॥ ౪౯॥
 అస్త్రైశ్చ బహుభిర్ముక్తశ్చిన్తయామాస రాఘవః ।
 యైర్ద్యైర్బాణైర్లతా దైత్యా మహాసత్త్వపరాక్రమాః ॥ ౫౦॥

త ఏతే నిష్కలం యాతా రావణస్య నిపాతనే ।
 ఇతి చింతాకులే రామే సమీపస్థో విభీషణః ॥ ౫౧॥
 ఉవాచ రాఘవం వాక్యం బ్రహ్మదత్తవరో హ్యసౌ ।
 విచ్ఛిన్నా బాహవోఽప్యస్య విచ్ఛిన్నాని శిరాంసి చ ॥ ౫౨॥
 ఉత్పత్స్యన్తి పునః శీఘ్రమిత్యాహ భగవానజః ।
 నాభిదేశేఽమృతం తస్య కుణ్డలాకారసంస్థితమ్ ॥ ౫౩॥
 తచ్ఛాషయానలాస్త్రేణ తస్య మృత్యుస్తతో భవేత్ ।
 విభీషణవచః శ్రుత్వా రామః శీఘ్రపరాక్రమః ॥ ౫౪॥
 పావకాస్త్రేణ సంయోజ్య నాభిం వివ్యాధ రక్షసః ।
 అనన్తరం చ చిచ్ఛేద శిరాంసి చ మహాబలః ॥ ౫౫॥
 బాహూనపి చ సంరద్ధో రావణస్య రఘూత్తమః ।
 తతో ఘోరాం మహాశక్తిమాదాయ దశకన్ధరః ॥ ౫౬॥
 విభీషణవధార్థాయ చిక్షేప క్రోధవిహ్వలః ।
 చిచ్ఛేద రాఘవో బాణైస్తాం శితైర్హేమభూషితైః ॥ ౫౭॥
 దశగ్రీవశిరశ్చేదాత్తదా తేజో వినిర్గతమ్ ।
 మ్లానరూపో బభూవాథ ఛిన్నైః శీర్షైర్భయజ్కరైః ॥ ౫౮॥
 ఏకేన ముఖ్యశిరసా బాహుభ్యాం రావణో బభౌ ।
 రావణస్తు పునః క్రుద్ధో నానాశస్త్రాస్త్రవృష్టిభిః ॥ ౫౯॥
 వవర్ష రామం తం రామస్తథా బాణైర్వవర్ష చ ।
 తతో యుద్ధమభూద్ధోరం తుములం లోమహర్షణమ్ ॥ ౬౦॥
 అథ సంస్మారయామాస మాతలీ రాఘవం తదా ।
 విస్మజాస్త్రం వధాయాస్య బ్రాహ్మం శీఘ్రం రఘూత్తమ ॥ ౬౧॥
 వినాశకాలః ప్రథితో యః సురైః సోఽద్య వర్తతే ।
 ఉత్తమాఙ్గం న చైతస్య ఛేత్తవ్యం రాఘవ త్వయా ॥ ౬౨॥
 నైవ శీర్షి ప్రభో వధోఽవధ్య ఏవ హి మర్మణి ।
 తతః సంస్మారితో రామస్తేన వాక్యేన మాతలేః ॥ ౬౩॥

జగ్రాహ స శరం దీప్తం నిఃశ్వసన్తమివోరగమ్ ।
 యస్య పార్శ్వే తు పవనః ఫలే భాస్కరపావకౌ ॥ ౬౪॥
 శరీరమాకాశమయం గౌరవే మేరుమన్దరౌ ।
 పర్వస్వపి చ విన్యస్తా లోకపాలా మహాజనః ॥ ౬౫॥
 జాజ్వల్యమానం వపుషా భాతం భాస్కరవర్చసా ।
 తముగ్రమస్త్రం లోకానాం భయనాశనమద్భుతమ్ ॥ ౬౬॥
 ఆభిమన్త్య తతో రామస్తం మహేషుం మహాభుజః ।
 వేదప్రోక్షేన విధినా సన్దధే కార్ముకే బలీ ॥ ౬౭॥
 తస్మిన్ సన్ధియమానే తు రాఘవేణ శరోత్తమే ।
 సర్వభూతాని విత్రేసుశ్చచాల చ వసున్ధరా ॥ ౬౮॥
 స రావణాయ సజ్కృద్ధో భృశమానమ్య కార్ముకమ్ ।
 విక్షేప పరమాయత్తన్తమస్త్రం మర్మఘాతినమ్ ॥ ౬౯॥
 స వజ్ర ఇవ దుర్ధర్షో వజ్రపాణివిసర్జితః ।
 కృతాన్త ఇవ ఘోరాస్యో న్యపతద్రావణోరసి ॥ ౭౦॥
 స నిమగ్నో మహాఘోరః శరీరాన్తకరః పరః ।
 బిభేద హృదయం తూర్ణం రావణస్య మహాత్మనః ॥ ౭౧॥
 రావణస్యాహరత్ప్రాణాన్ వివేశ ధరణితలే ।
 స శరో రావణం హత్వా రామతూణీరమావిశత్ ॥ ౭౨॥
 తస్య హస్తాత్పపాతాశు సశరం కార్ముకం మహత్ ।
 గతాసుర్భ్రమివేగేన రాక్షసేన్ద్రోఽపతద్భువి ॥ ౭౩॥
 తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ హతశేషాశ్చ రాక్షసాః ।
 హతనాథా భయత్రస్తా దుద్రువుః సర్వతోదిశమ్ ॥ ౭౪॥
 దశగ్రీవస్య నిధనం విజయం రాఘవస్య చ ।
 తతో వినేదుః సంహృష్టా వానరా జితకాశినః ॥ ౭౫॥
 వదన్తో రామవిజయం రావణస్య చ తద్వధమ్ ।
 అథాన్తరిక్షే వ్యనదత్సౌమ్యస్త్రిదశదున్దభిః ॥ ౭౬॥
 పపాత పుష్పవృష్టిశ్చ సమన్తాద్రాఘవోపరి ।

తుష్టువుర్మునయః సిద్ధాశ్చారణాశ్చ దివోకసః ॥ ౭౭ ॥

అథాస్తరిక్షే నన్యతుః సర్వతోఽప్పరసో ముదా ।

రావణస్య చ దేహోత్థం జ్యోతిరాదిత్యవత్సురత్ ॥ ౭౮ ॥

ప్రవివేశ రఘుశ్రేష్ఠం దేవానాం పశ్యతాం సతామ్ ।

దేవా ఊచురహో భాగ్యం రావణస్య మహాత్మనః ॥ ౭౯ ॥

వయం తు సాత్త్వికా దేవా విష్ణోః కారుణ్యభాజనాః ।

భయదుఃఖాదిభిర్వాప్యప్తాః సంసారే పరివర్తినః ॥ ౮౦ ॥

అయం తు రాక్షసః క్రూరో బ్రహ్మహోఽతీవ తామసః ।

పరదారరతో విష్ణుద్వేషీ తాపసహింసకః ॥ ౮౧ ॥

పశ్యత్సు సర్వభూతేషు రామమేవ ప్రవిష్టవాన్ ।

ఏవం బ్రువత్సు దేవేషు నారదః ప్రాహ సుస్మితః ॥ ౮౨ ॥

శృణుతాత్ర సురా యూయం ధర్మతత్త్వవిచక్షణాః ।

రావణో రాఘవద్వేషాదనిశం హృది భావయన్ ॥ ౮౩ ॥

భృత్యైః సహ నదా రామచరితం ద్వేషసంయుతః ।

శ్రుత్వా రామాత్స్వనిధనం భయాత్సర్వత్ర రాఘవమ్ ॥ ౮౪ ॥

పశ్యన్ననుదినం స్వప్నే రామమేవానుపశ్యతి ।

క్రోధోఽపి రావణస్యాశు గురుబోధాధికోఽభవత్ ॥ ౮౫ ॥

రామేణ నిహతశ్చాస్త్రే నిర్ధూతాశేషకల్మషః ।

రామసాయుజ్యమేవాప రావణో ముక్తబన్ధనః ॥ ౮౬ ॥

పాపిష్ఠో వా దురాత్మా పరధనపరదారేషు సక్తో యది స్యా-

న్నిత్యం సైహాద్భయాద్వా రఘుకులతిలకం భావయన్ సమ్పరేతః ।

భూత్వా శుద్ధాన్తరగ్గో భవశతజనితానేకదోషైర్విముక్తః

సద్యో రామస్య విష్ణోః సురవరవినుతం యాతి వైకుణ్ఠమాద్యమ్ ॥ ౮౭ ॥

హత్వా యుద్ధే దశాస్యం త్రిభువనవిషమం వామహస్సేన చాపం

భుమా విష్టభ్య తిష్ఠన్నితరకరధృతం భ్రామయన్ బాణమేకమ్ ।

ఆరక్తోపాస్తనేత్రః శరదలితవపుః సూర్యకోటిప్రకాశో

వీరశ్రీబన్ధరాఙ్గస్త్రిదశపతినుతః పాతు మాం వీరరామః ॥ ౮౮ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే

ఏకాదశః సర్గః ॥ ౧౧॥

॥ ద్వాదశః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

రామో విభీషణం దృష్ట్వా హనూమంతం తథాఙ్గదమ్ ।
లక్ష్మణం కపిరాజం చ జామ్భవంతం తథా పరాన్ ॥ ౧॥

పరితుష్టేన మనసా సర్వానేవాబ్రవీద్వచః ।
భవతాం బాహువీర్యేణ నిహతో రావణో మయా ॥ ౨॥

కీర్తిః స్థాస్యతి వః పుణ్యా యావచ్చన్ద్రదివాకరో
కీర్తయిష్యన్తి భవతాం కథాం త్రైలోక్యపావనీమ్ ॥ ౩॥

మయోపేతాం కలిహరాం యాస్యన్తి పరమాం గతిమ్ ।
ఏతస్మిన్నన్తరే దృష్ట్వా రావణం పతితం భువి ॥ ౪॥

మన్తోదరీముఖాః సర్వాః స్త్రియో రావణపాలితాః ।
పతితా రావణస్యాగ్రే శోచన్త్యః పర్యదేవయన్ ॥ ౫॥

విభీషణః శుశోచార్తః శోకేన మహతావృతః ।
పతితో రావణస్యాగ్రే బహుధా పర్యదేవయత్ ॥ ౬॥

రామస్తు లక్ష్మణం ప్రాహ బోధయస్వ విభీషణమ్ ।
కరోతు భ్రాతృసంస్కారం కిం విలమ్బిన మానద ॥ ౭॥

స్త్రియో మన్తోదరీముఖ్యాః పతితా విలపన్తి చ ।
నివారయతు తాః సర్వా రాక్షసీ రావణప్రియాః ॥ ౮॥

ఏవముక్తోఽథ రామేణ లక్ష్మణోఽగద్విభీషణమ్ ।
ఉవాచ మృతకోపాన్తే పతితం మృతకోపమమ్ ॥ ౯॥

శోకేన మహతావిప్లం సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ ।
యం శోచసి త్వం దుఃఖేన కోఽయం తవ విభీషణ ॥ ౧౦॥

త్వం వాస్య కతమః సృష్టేః పురేదానీమతః పరమ్ ।
యద్వత్తోయోఘపతితాః సికతా యాన్తి తద్వశాః ॥ ౧౧॥

సంయుజ్యన్తే వియుజ్యన్తే తథా కాలేన దేహినః ।

యథా ధానాసు వై ధానా భవన్తి న భవన్తి చ ॥ ౧౨॥

ఏవం భూతేషు భూతాని ప్రేరితానీశమాయయా ।

త్వం చేమే వయమన్యే చ తుల్యాః కాలవశోద్భవాః ॥ ౧౩॥

జన్మమృత్యూ యదా యస్మాత్తదా తస్మాద్భవిష్యతః ।

ఈశ్వరః సర్వభూతాని భూతైః సృజతి హస్త్యజః ॥ ౧౪॥

ఆత్మస్పృహైరస్వత్స్త్వైర్నిరపేక్షోఽపి బాలవత్ ।

దేహీనో దేహీనో జీవా దేహోద్దేహోఽభిజాయతే ॥ ౧౫॥

బీజాదేవ యథా బీజం దేహాన్య ఇవ శాశ్వతః ।

దేహీదేహావిభాగోఽయమవివేకకృతః పురా ॥ ౧౬॥

నానాత్వం జన్మ నాశశ్చ క్షయో వృద్ధిః క్రియాఫలమ్ ।

ద్రష్టురాభాస్త్యతద్ధర్మా యథాగ్నేర్దారువిక్రియాః ॥ ౧౭॥

త ఇమే దేహసంయోగాదాత్మనా భాన్త్యసద్గ్రహాత్ ।

యథా యథా తథా చాన్యద్ధ్యాయతోఽసత్సదాగ్రహాత్ ॥ ౧౮॥

ప్రనుస్తస్యానహమ్భావాత్తదా భాతి న సంస్కృతిః ।

జీవతోఽపి తథా తద్వద్విముక్తస్యానహమ్భృతేః ॥ ౧౯॥

తస్మాన్నాయామనోధర్మం జహ్యహమ్మమతాభ్రమమ్ ।

రామభద్రే భగవతి మనో ధేహ్యోత్మనీశ్వరే ॥ ౨౦॥

సర్వభూతాత్మని పరే మాయామానుషరూపిణి ।

బౌహ్యేన్ద్రియార్థసమ్పన్ధాన్త్యాజయిత్వా మనః శనైః ॥ ౨౧॥

తత్ర దోషాన్ దర్శయిత్వా రామానన్దే నియోజయ ।

దేహబుద్ధ్యా భవేద్భ్రాతా పితా మాతా సుహృత్ప్రియః ॥ ౨౨॥

విలక్షణం యదా దేహోజ్ఞానాత్మాత్మానమాత్మనా ।

తదా కః కస్య వా బన్ధురాభ్రాతా మాతా పితా సుహృత్ ॥ ౨౩॥

మిథ్యాజ్ఞానవశాజ్ఞాతా దారాగారాదయః సదా ।

శబ్దాదయశ్చ విషయా వివిధాశ్చైవ సమ్పదః ॥ ౨౪॥

బలం కోశో భృత్యవర్గో రాజ్యం భూమిః సుతాదయః ।

అజ్ఞానజత్వాత్సర్వే తే క్షణసంకమభంగురాః ॥ ౨౫॥

అథోత్తిష్ట హృదా రామం భావయన్ భక్తిభావితమ్ ।
 అనువర్తస్య రాజ్యాది భుజ్జాన్ ప్రారబ్ధమన్వహమ్ ॥ ౨౬ ॥
 భూతం భవిష్యదభజన్ వర్తమానమథాచరన్ ।
 విహరస్య యథాన్యాయం భవదోషైర్ను లిప్యసే ॥ ౨౭ ॥
 ఆజ్ఞాపయతి రామస్తాన్వం యద్భ్రాతుః సాంప్పరాయకమ్ ।
 తత్కూరుష్య యథాశాస్త్రం రుదతీశ్చాపి యోషితః ॥ ౨౮ ॥
 నివారయ మహాబుద్ధే లజ్కాం గచ్ఛన్తు మా చిరమ్ ।
 శ్రుత్వా యథావద్వచనం లక్ష్మణస్య విభీషణః ॥ ౨౯ ॥
 త్యక్త్వా శోకం చ మోహం చ రామపార్శ్వముపాగమత్ ।
 విమృశ్య బుద్ధ్యా ధర్మజ్ఞో ధర్మార్థసహితం వచః ॥ ౩౦ ॥
 రామస్యైవానువృత్త్యర్థముత్తరం పర్యభాషత ।
 నృశంసమనృతం క్రూరం త్యక్తధర్మవ్రతం ప్రభో ॥ ౩౧ ॥
 నార్హోఽస్మి దేవ సంస్కర్తుం పరదారాభిమర్శినమ్ ।
 శ్రుత్వా తద్వచనం ప్రీతో రామో వచనమబ్రవీత్ ॥ ౩౨ ॥
 మరణాంతాని వైరాణి నివృత్తం నః ప్రయోజనమ్ ।
 క్రియతామస్య సంస్కారో మమాప్యేష యథా తవ ॥ ౩౩ ॥
 రామాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వా శీఘ్రమేవ విభీషణః ।
 సాన్త్వవాక్యైర్మహాబుద్ధిం రాజ్ఞిం మన్తోదరీం తదా ॥ ౩౪ ॥
 సాన్త్వయామాస ధర్మాత్మా ధర్మబుద్ధిర్విభీషణః ।
 త్వరయామాస ధర్మజ్ఞః సంస్కారార్థం స్వబాన్ధవాన్ ॥ ౩౫ ॥
 చిత్వాం నివేశ్య విధివత్ప్రేమేధవిధానతః ।
 ఆహితాగ్నేర్వథా కార్యం రావణస్య విభీషణః ॥ ౩౬ ॥
 తథైవ సర్వమకరోద్బుద్ధుభిః సహ మన్త్రిభిః ।
 దదౌ చ పావకం తస్య విధియుక్తం విభీషణః ॥ ౩౭ ॥
 స్నాత్వా చైవార్ధ్రవస్త్రేణ తిలాన్ దర్భాభిమిశ్రితాన్ ।
 ఉదకేన చ సమ్మిశ్రాన్ ప్రదాయ విధిపూర్వకమ్ ॥ ౩౮ ॥
 ప్రదాయ చోదకం తస్మై ముర్ధ్నా చైనం ప్రణమ్య చ ।

తాః స్త్రియోఽనునయామాస సాస్త్యముక్త్యా పునః పునః ॥ ౩౯ ॥

గమ్యతామితి తాః సర్వా వివిశుర్నుగరం తదా ।

ప్రవిష్టాసు చ సర్వాసు రాక్షసీషు విభీషణః ॥ ౪౦ ॥

రామపార్శ్వముపాగత్య తదాతిష్ఠద్విసీతవత్ ।

రామోఽపి సహ సైన్యేన ససుగ్రీవః సలక్ష్మణః ॥ ౪౧ ॥

హర్షం లేభే రిపూన్ హత్వా యథా వృత్తం శతక్రతుః ।

మాతలిశ్చ తదా రామం పరిక్రమ్యాభివన్ద్య చ ॥ ౪౨ ॥

అనుజ్ఞాతశ్చ రామేణ యయౌ స్వర్గం విహాయసా ।

తతో హృష్టమనా రామో లక్ష్మణం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౪౩ ॥

విభీషణాయ మే లక్ష్కారాజ్యం దత్తం పురైవ హి ।

ఇదానీమపి గత్వా త్వం లక్ష్కామధ్యే విభీషణమ్ ॥ ౪౪ ॥

అభిషేచయ విప్రైశ్చ మన్తవద్విధిపూర్వకమ్ ।

ఇత్యుక్తో లక్ష్మణస్తూర్ణం జగామ సహ వానరైః ॥ ౪౫ ॥

లక్ష్కాం సువర్ణకలశైః సముద్రజలసంయుతైః ।

అభిషేకం శుభం చక్రే రాక్షసేన్ద్రస్య ధీమతః ॥ ౪౬ ॥

తతః పౌరజనైః సార్థం నానోపాయనపాణిభిః ।

విభీషణః ససౌమిత్రిరుపాయనపురస్కృతః ॥ ౪౭ ॥

దణ్డప్రణామమకరోద్రామస్యాక్లిష్టకర్మణః ।

రామో విభీషణం దృష్ట్వా ప్రాప్తరాజ్యం ముదాన్వితః ॥ ౪౮ ॥

కృతకృత్యమివాత్మానమమన్యత సహానుజః ।

సుగ్రీవం చ సమాల్లిజ్య రామో వాక్యమథాబ్రవీత్ ॥ ౪౯ ॥

సహాయేన త్వయా వీర జితో మే రావణో మహాన్ ।

విభీషణోఽపి లక్ష్కాయామభిషిక్తో మయానఘ ॥ ౫౦ ॥

తతః ప్రాహ హనూమన్తం పార్శ్వస్థం వినయాన్వితమ్ ।

విభీషణస్యానుమతేర్గచ్ఛ త్వం రావణాలయమ్ ॥ ౫౧ ॥

జానక్యై సర్వమాఖ్యాహి రావణస్య వధాదికమ్ ।

జానక్యః ప్రతివాక్యం మే శీఘ్రమేవ నివేదయ ॥ ౫౨ ॥

ఏవమాజ్ఞాపితో ధీమాన్ రామేణ పవనాత్మజః ।
 ప్రవివేశ పురీం లక్ష్మీం పూజ్యమానో నిశాచరైః ॥ ౫౩॥
 ప్రవిశ్య రావణగృహం శింశపామూలమాశ్రితామ్ ।
 దదర్శ జానకీం తత్ర కృశాం దీనామనిన్దితామ్ ॥ ౫౪॥
 రాక్షసీభిః పరివృతాం ధ్యాయంతీం రామమేవ హి ।
 వినయావనతో భూత్వా ప్రణమ్య పవనాత్మజః ॥ ౫౫॥
 కృతాజ్ఞులిపుటో భూత్వా ప్రహోస్వ భక్త్యాఽగ్రతః స్థితః ।
 తం దృష్ట్వా జానకీ తూష్టిం స్థిత్వా పూర్వస్మృతిం యయౌ ॥ ౫౬॥
 జ్ఞాత్వా తం రామదూతం సా హర్షాత్సౌమ్యముఖీ బభౌ ।
 స తాం సౌమ్యముఖీం దృష్ట్వా తస్యై పవననన్దనః ।
 రామస్య భాషితం సర్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౫౭॥
 దేవి రామః ససుగ్రీవో విభీషణసహాయవాన్ ।
 కుశలీ వానరాణాం చ సైన్యైశ్చ సహలక్ష్మణః ॥ ౫౮॥
 రావణం ససుతం హత్వా సబలం సహ మస్త్రిభిః ।
 త్వామాహ కుశలం రామో రాజ్యే కృత్వా విభీషణమ్ ॥ ౫౯॥
 శ్రుత్వా భర్తుః ప్రియం వాక్యం హర్షగర్భదయా గిరా ।
 కిం తే ప్రియం కరోమ్యద్య న పశ్యామి జగత్త్రయే ॥ ౬౦॥
 సమం తే ప్రియవాక్యస్య రత్నాన్యాభరణాని చ ।
 ఏవముక్తస్తు వైదేహ్యో ప్రత్యువాచ ప్లవఙ్గమః ॥ ౬౧॥
 రత్నాఘోషాద్విధాద్వాపి దేవరాజ్యాద్విశిష్యతే ।
 హతశత్రుం విజయినం రామం పశ్యామి సుస్థిరమ్ ॥ ౬౨॥
 తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా మైథిలీ ప్రాహ మారుతిమ్ ।
 సర్వే సౌమ్యా గుణా సౌమ్య త్వయ్యేవ పరినిష్ఠితాః ॥ ౬౩॥
 రామం ద్రక్ష్యామి శీఘ్రం మామాజ్ఞాపయతు రాఘవః ।
 తథేతి తాం నమస్కృత్య యయౌ ద్రష్టుం రఘూత్తమమ్ ॥ ౬౪॥
 జానక్యా భాషితం సర్వం రామస్యాగ్రే న్యవేదయత్ ।
 యన్నిమిత్తోఽయమారమ్భః కర్మణాం చ ఫలోదయః ॥ ౬౫॥
 తాం దేవీం శోకసన్తప్తాం ద్రష్టుమర్హసి మైథిలీమ్ ।

ఏవముక్తో హనుమతా రామో జ్ఞానవతాం వరః ॥ ౬౬ ॥
 మాయాసీతాం పరిత్యక్తుం జానకీమనలే స్థితామ్ ।
 ఆదాతుం మనసా ధ్యాత్వా రామః ప్రాహ విభీషణమ్ ॥ ౬౭ ॥
 గచ్ఛ రాజన్ జనకజామానయాశు మమాస్తికమ్ ।
 స్నాతాం విరజవస్త్రాఢ్యాం సర్వాభరణభూషితామ్ ॥ ౬౮ ॥
 విభీషణోఽపి తచ్చుత్వా జగమ సహమారుతిః ।
 రాక్షసీభిః సువృద్ధాభిః స్నాపయిత్వా తు మైథిలీమ్ ॥ ౬౯ ॥
 సర్వాభరణసమ్పన్నామారోప్య శిబికోత్తమే ।
 యాష్టికైర్బహుభిర్గుప్తాం కణ్వుకోష్ఠిషిభిః శుభామ్ ॥ ౭౦ ॥
 తాం ద్రష్టుమాగతాః సర్వే వానరా జనకాత్మజామ్ ।
 తాన్ వారయంతో బహవః సర్వతో వేత్రపాణయః ॥ ౭౧ ॥
 కోలాహలం ప్రకుర్వంతో రామపార్శ్వముపాయయుః ।
 దృష్ట్వా తాం శిబికారూఢాం దూరాదథ రఘూత్తమః ॥ ౭౨ ॥
 విభీషణ కిమర్థం తే వానరాన్ వారయన్తి హి ।
 పశ్యన్తు వానరాః సర్వే మైథిలీం మాతరం యథా ॥ ౭౩ ॥
 పాదచారేణ సాఽఽయాతు జానకీ మమ సన్నిధిమ్ ।
 శ్రుత్వా తద్రామవచనం శిబికాదవరుహ్య సా ॥ ౭౪ ॥
 పాదచారేణ శనక్తైరాగతా రామసన్నిధిమ్ ।
 రామోఽపి దృష్ట్వా తాం మాయాసీతాం కార్యార్థనిర్మితామ్ ॥ ౭౫ ॥
 అవాచ్యవాదాన్ బహుశః ప్రాహ తాం రఘునన్దనః ।
 అమృష్యమాణా సా సీతా వచనం రాఘవోదితమ్ ॥ ౭౬ ॥
 లక్ష్మణం ప్రాహ మే శిష్యుం ప్రజ్ఞాళయ హుతాశనమ్ ।
 విశ్వాసార్థం హి రామస్య లోకానాం ప్రత్యయాయ చ ॥ ౭౭ ॥
 రాఘవస్య మతం జ్ఞాత్వా లక్ష్మణోఽపి తదైవ హి ।
 మహాకాష్ఠవచయం కృత్వా జ్ఞాళయిత్వా హుతాశనమ్ ॥ ౭౮ ॥
 రామపార్శ్వముపాగమ్య తస్థౌ తూష్ణిమరిన్దమః ।
 తతః సీతా పరిక్రమ్య రాఘవం భక్తిసంయుతా ॥ ౭౯ ॥

పశ్యతాం సర్వలోకానాం దేవరాక్షసయోషితామ్ ।
 ప్రణమ్య దేవతాభ్యశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ మైథిలీ ॥ ౮౦॥
 బద్ధాఙ్గులిపుటా చేదమువాచాగ్నిసమీపగా ।
 యథా మే హృదయం నిత్యం నాపసర్పతి రాఘవాత్ ॥ ౮౧॥
 తథా లోకస్య సాక్షీ మాం సర్వతః పాతు పావకః ।
 ఏవముక్త్యా తదా సీతా పరిక్రమ్య హుతాశనమ్ ॥ ౮౨॥
 వివేక జ్వలనం దీప్తం నిర్భయేన హృదా సతీ ॥ ౮౩॥
 దృష్ట్వా తతో భూతగణాః ససిద్ధాః
 సీతాం మహావహ్నిగతాం భృశార్తాః ।
 పరస్పరం ప్రాహురహో స సీతాం
 రామః శ్రియం స్వాం కథమత్యజ్ఙః ॥ ౮౪॥
 ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
 ద్వాదశః సర్గః ॥ ౧౨॥

॥ త్రయోదశః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
 తతః శక్రః సహస్రాక్షో యమశ్చ వరుణస్తథా ।
 కుబేరశ్చ మహాతేజాః పినాకీ వృషవాహనః ॥ ౧॥
 బ్రహ్మో బ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠో మునిభిః సిద్ధచారణైః ।
 ఋషయః పితరః సాధ్యా గన్ధర్వాస్సరసోరగాః ॥ ౨॥
 ఏతే చాన్యే విమానాగ్రైరాజగ్ముర్మత్ర రాఘవః ।
 అబ్రువన్ పరమాత్మానం రామం ప్రాఙ్జలయశ్చ తే ॥ ౩॥
 కర్తా త్వం సర్వలోకానాం సాక్షీ విజ్ఞానవిగ్రహః ।
 వసూనామష్టమోఽసి త్వం రుద్రాణాం శక్కరో భవాన్ ॥ ౪॥
 ఆదికర్తాసి లోకానాం బ్రహ్మో త్వం చతురాననః ।
 అశ్వినౌ పూణభూతౌ తే చక్షుషీ చన్ద్రభాస్కరౌ ॥ ౫॥
 లోకానామాదిరన్తోఽసి నిత్య ఏకః సదోదితః ।

సదా శుద్ధః సదా బుద్ధః సదా ముక్తోఽగుణోఽద్వయః ॥ ౬ ॥

త్వన్నాయాసంవృతానాం త్వం భాసి మానుషవిగ్రహః ।
త్వన్నామ స్మరతాం రామ సదా భాసి చిదాత్మకః ॥ ౭ ॥

రావణేన హృతం స్థానమస్మాకం తేజసా సహ ।
త్వయాద్య నిహతో దుష్టః పునః ప్రాప్తం పదం స్వకమ్ ॥ ౮ ॥

ఏవం స్తువత్సు దేవేషు బ్రహ్మ సాక్షాత్పితామహః ।
అబ్రవీత్ప్రణతో భూత్వా రామం సత్యపథే స్థితమ్ ॥ ౯ ॥

బ్రహ్మోవాచ

వందే దేవం విష్ణుమశేషస్థితిహేతుం
త్వామధ్యాత్మజ్ఞానిభిరన్తర్హృది భావ్యమ్ ।

హేయాహేయద్వంద్వవిహీనం పరమేశం
సత్తామాత్రం సర్వహృదిస్థం దృశిరూపమ్ ॥ ౧౦ ॥

ప్రాణాపానౌ నిశ్చయబుద్ధ్యా హృది రుద్ధ్వా
ఛిత్వా సర్వం సంశయబంధం విషయాఘాన్ ।

పశ్యస్త్రీశం యం గతమోహో యతయస్తం
వందే రామం రత్నకీరీటం రవిభాసమ్ ॥ ౧౧ ॥

మాయాతీతం మాధవమాద్యం జగదాదీం
మానాతీతం మోహవినాశం మునివన్ద్యమ్ ।

యోగిధ్యేయం యోగవిధానం పరిపూర్ణం
వందే రామం రజ్జితలోకం రమణీయమ్ ॥ ౧౨ ॥

భావాభావప్రత్యయహీనం భవముఖ్యైః
యోగాసక్తైరర్చితపాదామ్బుజయుగ్మమ్ ।

నిత్యం శుద్ధం బుద్ధమనన్తం ప్రణవాఖ్యం
వందే రామం వీరమశేషాసురదావమ్ ॥ ౧౩ ॥

త్వం మే నాథో నాథితకార్యాఖిలకారీ
మానాతీతో మాధవరూపోఽఖిలధారీ ।

భక్త్యా గమ్యో భావితరూపో భవహారీ
యోగాభ్యాసైర్భావితచేతఃసహచారీ ॥ ౧౪ ॥

త్వామాద్యన్తం లోకతతీనాం పరమీశం

లోకానాం నో లాకికమానైరధిగమ్యమ్ |
 భక్తిశ్రద్ధాభావసమేతైర్భజనీయం
 వందే రామం సుందరమింద్రివరసీలమ్ || ౧౫ ||
 కో వా జ్ఞాతుం త్వామతిమానం గతమానం
 మాయాసక్తో మాధవ శక్తో మునిమాన్యమ్ |
 వృన్దారణ్యే వన్దితవృన్దారకవృన్దం
 వందే రామం భవముఖవన్ద్యం సుఖకన్దమ్ || ౧౬ ||
 నానాశాస్త్రైర్వేదకదమైభిః ప్రతిపాద్యం
 నిత్యానన్దం నిర్విషయజ్ఞానమనాదిమ్ |
 మత్సేవార్థం మానుషభావం ప్రతిపన్నం
 వందే రామం మరకతవర్ణం మథురేశమ్ || ౧౭ ||
 శ్రద్ధాయుక్తో యః పఠతీమం స్తవమాద్యం
 బ్రాహ్మం బ్రహ్మజ్ఞానవిధానం భువి మర్త్యః |
 రామం శ్యామం కామితకామప్రదమీశం
 ధ్యాత్వా ధ్యాతా పాతకజాలైర్విగతః స్యాత్ || ౧౮ ||
 శ్రుత్వా స్తుతిం లోకగురోర్విభావసుః
 స్వాక్షే సమాదాయ విదేహపుత్రికామ్ |
 విభ్రాజమానాం విమలారుణద్యుతిం
 రక్తమ్బరాం దివ్యవిభూషణాన్వితామ్ || ౧౯ ||
 ప్రోవాచ సాక్షీ జగతాం రఘూత్తమం
 ప్రపన్నసర్వార్తిహరం హుతాశనః |
 గృహాణ దేవీం రఘునాథ జానకీం
 పురా త్వయా మయ్యవరోపితాం వనే || ౨౦ ||
 విధాయ మాయాజనకాత్మజాం హరే
 దశాననప్రాణవినాశనాయ చ |
 హతో దశాన్యః సహ పుత్రబాన్దవై-
 ర్నిరాకృతోఽనేన భరో భువః ప్రభో || ౨౧ ||
 తిరోహితా సా ప్రతిబిమ్బరూపిణీ
 కృతా యదర్థం కృతకృత్యతాం గతా |

తతోఽతిహృష్టాం పరిగృహ్య జానకీం
రామః ప్రహృష్టః ప్రతిపూజ్య పావకమ్ || ౨౨||

స్వాక్ష్మే సమావేశ్య సదాఽనపాయినీం
శ్రియం త్రిలోకీజననీం శ్రియః పతిః |
దృష్ట్వాథ రామం జనకాత్మజాయుతం
శ్రియా స్ఫురన్తం సురనాయకో ముదా |

భక్త్యా గిరా గద్గదయా సమేత్య
కృతాజ్ఞాః స్తోతుమథోపచక్రమే || ౨౩||

ఇన్ద్ర ఉవాచ |
భజేఽహం సదా రామమిన్దీవరాభం
భవారణ్యదావానలాభాభిధానమ్ |
భవానీహృదా భావితాన్దరూపం
భవాభావహేతుం భవాదిప్రపన్నమ్ || ౨౪||

సురానీకదుఃఖౌఘనాశైకహేతుం
నరాకారదేహం నిరాకారమీడ్యమ్ |
పరేశం పరాన్దరూపం వరేణ్యం
హరిం రామమీశం భజే భారనాశమ్ || ౨౫||

ప్రపన్నాఖిలాన్దందోహం ప్రపన్నం
ప్రపన్నార్చినీశేషనాశాభిధానమ్ |
తపోయోగయోగీశభావాభిభావ్యం
కపీశాదిమిత్రం భజే రామమిత్రమ్ || ౨౬||

సదా భోగభాజాం సుదూరే విభాన్తం
సదా యోగభాజామదూరే విభాన్తమ్ |
చిదాన్దకన్దం సదా రాఘవేశం
విదేహాత్మజాన్దరూపం ప్రపద్యే || ౨౭||

మహాయోగమాయావిశేషానుయుక్తో
విభాసీశ లీలానరాకారవృత్తిః |
త్వదాన్దలీలాకథాపూర్ణకర్ణాః
సదాన్దరూపా భవన్తిహ లోకే || ౨౮||

అహం మానపానాభిమత్తప్రమత్తో

న వేదాఖిలేశాభిమానాభిమానః ।
 ఇదాసీం భవత్పాదపద్మప్రసాదాత్
 త్రిలోకాధిపత్యాభిమానో విసప్తః ॥ ౨౯ ॥
 స్ఫురద్రత్నకేయూరహారాభిరామం
 ధరాభారభూతాసురాసీకదావమ్ ।
 శరచ్చన్ద్రవక్త్రం లసత్పద్మనేత్రం
 దురావారపారం భజే రాఘవేశమ్ ॥ ౩౦ ॥
 సురాధీశనీలాభ్రనీలాఙ్గాన్తిం
 విరాధాదిరక్షోవధాల్లోకశాన్తిమ్ ।
 కిరీటాదిశోభం పురారాతిలాభం
 భజే రామచన్ద్రం రఘూణామధీశమ్ ॥ ౩౧ ॥
 లసచ్ఛన్ద్రకోటిప్రకాశాదిపీఠే
 సమాసీనమజ్జే సమాధాయ సీతామ్ ।
 స్ఫురద్రేమవర్ణాం తడిత్పుష్పాభాసాం
 భజే రామచన్ద్రం నివృత్తార్చితన్ద్రమ్ ॥ ౩౨ ॥
 తతః ప్రోవాచ భగవాన్ భవాన్యాయ సహితో భవః ।
 రామం కమలపత్రాక్షం విమానస్థో నభఃస్థలే ॥ ౩౩ ॥
 ఆగమిష్యామ్యయోధ్యాయాం ద్రష్టుం త్వాం రాజ్యసత్కృతమ్ ।
 ఇదాసీం పశ్య పితరమస్య దేహస్య రాఘవ ॥ ౩౪ ॥
 తతోఽపశ్యద్విమానస్థం రామో దశరథం పురః ।
 ననామ శిరసా పాదౌ ముదా భక్త్యా సహానుజః ॥ ౩౫ ॥
 ఆలిక్య మూర్ధ్నవస్త్రూయ రామం దశరథోఽబ్రవీత్ ।
 తారితోఽస్మి త్వయా వత్స సంసారార్దుఃఖసాగరాత్ ॥ ౩౬ ॥
 ఇత్యుక్త్వా పునరాలిక్య యయౌ రామేణ పూజితః ।
 రామోఽపి దేవరాజం తం దృష్ట్వా ప్రాహ కృతాఙ్గాలిమ్ ॥ ౩౭ ॥
 మత్కృతే నిహతాన్ సజ్జ్యే వానరాన్ పతితాన్ భువి ।
 జీవయాశు సుధావృష్ట్యా సహస్రాక్ష మమాఙ్గాయా ॥ ౩౮ ॥
 తథేత్యమృతవృష్ట్యా తాన్ జీవయామాస వానరాన్ ।

యే యే మృతా మృధే పూర్వం తే తే సుప్తోత్థితా ఇవ ।
 పూర్వవద్బలినో హృష్టా రామపార్శ్వముపాయయుః ॥ ౩౯॥
 నోత్థితా రాక్షసాస్తత్ర పీయూషస్పర్శనాదపి ।
 విభీషణస్తు సాష్టాఙ్గం ప్రణిపత్యాబ్రవీద్వచః ॥ ౪౦॥
 దేవ మామనుగృహ్ణీష్య మయి భక్తిర్యదా తవ ।
 మగ్గలస్నానమద్య త్వం కురు సీతాసమన్వితః ॥ ౪౧॥
 అలఙ్కృత్య సహ భ్రాత్రా శోఽ గమిష్యామహే వయమ్ ।
 విభీషణవచః శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ రఘూత్తమః ॥ ౪౨॥
 సుకుమారోఽతిభక్తో మే భరతో మామవేక్షతే ।
 జటావల్కలధారీ స శబ్దబ్రహ్మాసమాహితః ॥ ౪౩॥
 కథం తేన వినా స్నానమలఙ్కారాదికం మమ ।
 అతః సుగ్రీవముఖ్యాంస్త్వం పూజయాశు విశేషతః ॥ ౪౪॥
 పూజితేషు కపీన్ద్రేషు పూజితోఽహం న సంశయః ।
 ఇత్యుక్తో రాఘవేణాశు స్వర్ణరత్నామ్బరాణి చ ॥ ౪౫॥
 వవర్ష రాక్షసశ్రేష్ఠో యథాకామం యథారుచి ।
 తతస్తాన్ పూజితాన్ దృష్ట్వా రామో రత్నైశ్చ యూథపాన్ ॥ ౪౬॥
 అభినన్ద్య యథాన్యాయం విససర్జ హరీశ్వరాన్ ।
 విభీషణసమాసీతం పుష్పకం సూర్యవర్చసమ్ ॥ ౪౭॥
 ఆరురోహ తతో రామస్తద్విమానమనుత్తమమ్ ।
 అఙ్కే నిధాయ వైదేహీం లఙ్ఘమానాం యశస్విసీమ్ ॥ ౪౮॥
 లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విక్రావేన ధనుష్కృతా ।
 అబ్రవిచ్చ విమానస్థః శ్రీరామః సర్వవానరాన్ ॥ ౪౯॥
 సుగ్రీవం హరిరాజం చ అఙ్గదం చ విభీషణమ్ ।
 మిత్రకార్యం కృతం సర్వం భవద్భిః సహ వానరైః ॥ ౫౦॥
 అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే యథేష్టం గస్తుమర్హథ ।
 సుగ్రీవ ప్రతియాహ్యోశు కిష్కిన్ధాం సర్వసైనికైః ॥ ౫౧॥
 స్వరాజ్యే వస లఙ్కాయాం మమ భక్తో విభీషణ ।

న త్వాం ధర్షయితుం శక్తాః సేన్యా అపి దివోకసః ॥ ౫౨ ॥

అయోధ్యాం గన్తుమిచ్ఛామి రాజధానీం పితృర్మమ ।
ఏవముక్తాస్తు రామేణ వానరాస్తే మహాబలాః ॥ ౫౩ ॥

ఊచుః ప్రాజ్ఞులయః సర్వే రాక్షసశ్చ విభీషణః ।
అయోధ్యాం గన్తుమిచ్ఛామస్త్యయా సహ రఘూత్తమ ॥ ౫౪ ॥

దృష్ట్వా త్వామభిషిక్తం తు కౌసల్యామభివాద్య చ ।
పశ్చాద్దృష్టినీమహే రాజ్యమనుజ్ఞాం దేహి నః ప్రభో ॥ ౫౫ ॥

రామస్తథేతి సుగ్రీవ వానరైః సవిభీషణః ।
పుష్పకం సహనూమాంశ్చ శీఘ్రమారోహ సామ్పుతమ్ ॥ ౫౬ ॥

తతస్తు పుష్పకం దివ్యం సుగ్రీవః సహ సేనయా ।
విభీషణశ్చ సామాత్యః సర్వే చారురుహుర్భృతమ్ ॥ ౫౭ ॥

తేష్వారూఢేషు సర్వేషు కౌబేరం పరమాసనమ్ ।
రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞాతముత్పపాత విహాయసా ॥ ౫౮ ॥

బభౌ తేన విమానేన హంసయుక్తేన భాస్వతా ।
ప్రహృష్టశ్చ తదా రామశ్చతుర్ముఖ ఇవాపరః ॥ ౫౯ ॥

తతో బభౌ భాస్కరబిమ్బతుల్యం
కుబేరయానం తపసానులబ్ధమ్ ।

రామేణ శోభాం నితరాం ప్రపేదే
సీతాసమేతేన సహనుజేన ॥ ౬౦ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
త్రయోదశః సర్గః ॥ ౧౩ ॥

॥ చతుర్దశః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
పాతయిత్వా తతశ్చక్షుః సర్వతో రఘునన్దనః ।
అబ్రవీన్ద్రైః సీతాం రామః శశినిభాననామ్ ॥ ౧ ॥
త్రికూటశిఖరాగ్రస్థాం పశ్య లక్ష్మణం మహాప్రభామ్ ।

ఏతాం రణభువం పశ్య మాంసకర్దమపజ్కీలామ్ || ౨||

అసురాణాం ప్లవణ్గానామత్ర వైశసనం మహాత్ |

అత్ర మే నిహతః శేతే రావణో రాక్షసేశ్వరః || ౩||

కుమ్భకర్దేన్ద్రజిన్ముఖ్యాః సర్వే చాత్ర నిపాతితాః |

ఏష సేతుర్మయా బద్ధః సాగరే సలిలాశయే || ౪||

ఏతచ్చ దృశ్యతే తీర్థం సాగరస్య మహాత్మనః |

సేతుబద్ధమితి ఖ్యాతం త్రైలోక్యేన చ పూజితమ్ || ౫||

ఏతత్పవిత్రం పరమం దర్శనాత్పాతకాపహమ్ |

అత్ర రామేశ్వరో దేవో మయా శమ్ముఖః ప్రతిష్ఠితః || ౬||

అత్ర మాం శరణం ప్రాప్తో మన్త్రిభిశ్చ విభీషణః |

ఏషా సుగ్రీవనగరీ కిష్కిన్ధా చిత్రకాననా || ౭||

తత్ర రామాజ్ఞయా తారాప్రముఖా హరియోషితః |

అనయామాస సుగ్రీవః సీతాయాః ప్రియకామ్యయా || ౮||

తాభిః సహోత్థితం శీఘ్రం విమానం ప్రేక్ష్య రాఘవః |

ప్రాహ చాద్రిమృష్యమూకం పశ్య వాల్యత్ర మే హతః || ౯||

ఏషా ఏచ్ఛవతీ నామ రాక్షసా యత్ర మే హతాః |

అగస్త్యస్య సుతీక్షస్య పశ్యాశ్రమపదే శుభే || ౧౦||

ఏతే తే తాపసాః సర్వే దృశ్యన్తే వరవర్ణిని |

అసౌ శైలవరో దేవి చిత్రకూటః ప్రకాశతే || ౧౧||

అత్ర మాం కైకయాపుత్రః ప్రసాదయితుమాగతః |

భరద్వాజాశ్రమం పశ్య దృశ్యతే యమునాతటే || ౧౨||

ఏషా భాగీరథీ గణ్గా దృశ్యతే లోకపావనీ |

ఏషా సా దృశ్యతే సీతే సరయూయాపమాలినీ || ౧౩||

ఏషా సా దృశ్యతేఽయోధ్యా ప్రణామం కురు భామిని |

ఏవం క్రమేణ సమ్ప్రాప్తో భరద్వాజాశ్రమం హరిః || ౧౪||

పూర్ణే చతుర్దశే వర్షే పంచమ్యాం రఘునన్దనః |

భరద్వాజం మునిం దృష్ట్వా వవన్దే సానుజః ప్రభుః || ౧౫||

పప్రవృ మునిమాసీనం వినయేన రఘూత్తమః ।
 శ్శృణోషి కచ్చిద్భరతః కుశల్యాస్తే సహనుజః ॥ ౧౬॥
 సుభిక్షా వర్తతేఽయోధ్యా జీవన్తి చ హి మాతరః ।
 శ్రుత్వా రామస్య వచనం భరద్వాజః ప్రహృష్టధీః ॥ ౧౭॥
 ప్రాహ సర్వే కుశలినో భరతస్తు మహామనాః ।
 ఫలమూలకృతాహారో జటావల్కలధారకః ॥ ౧౮॥
 పాదుకే సకలం న్యస్య రాజ్యం త్వాం సుప్రతీక్షతే ।
 యద్యత్కృతం త్వయా కర్మ దణ్డకే రఘునన్దన ॥ ౧౯॥
 రాక్షసానాం వినాశం చ సీతాహరణపూర్వకమ్ ।
 సర్వం జ్ఞాతం మయా రామ తపసా తే ప్రసాదతః ॥ ౨౦॥
 త్వం బ్రహ్మ పరమం సాక్షాదాదిమధ్యాన్తవర్ణితః ।
 త్వమగ్రే సలిలం సృష్ట్యా తత్ర సుప్తోఽసి భూతకృత్ ॥ ౨౧॥
 నారాయణోఽసి విశ్వాత్మన్నరాణామన్తరాత్మకః ।
 త్వన్నాభికమలోత్పన్నో బ్రహ్మ లోకపితామహః ॥ ౨౨॥
 అతస్త్వం జగతామీశః సర్వలోకనమస్కృతః ।
 త్వం విష్ణుర్జ్ఞానకీ లక్ష్మీః శేషోఽయం లక్ష్మణాభిధః ॥ ౨౩॥
 ఆత్మనా సృజసీదం త్వమాత్మన్యేవాత్మమాయయా ।
 న సజ్జసే నభోవత్త్వం చిచ్ఛక్త్యా సర్వసాక్షికః ॥ ౨౪॥
 బహిరన్తశ్చ భూతానాం త్వమేవ రఘునన్దన ।
 పూర్ణోఽపి మూఢదృష్టినాం విచ్ఛిన్న ఇవ లక్ష్మసే ॥ ౨౫॥
 జగత్త్వం జగదాధారస్త్యమేవ పరిపాలకః ।
 త్వమేవ సర్వభూతానాం భోక్తా భోజ్యం జగత్ప్రతే ॥ ౨౬॥
 దృశ్యతే శ్రూయతే యద్యత్స్మృర్యతే వా రఘూత్తమ ।
 త్వమేవ సర్వమఖిలం త్వద్వినాన్యన్న కిఞ్చన ॥ ౨౭॥
 మాయా సృజతి లోకాంశ్చ స్వగుణైరహమాదిభిః ।
 త్వచ్ఛక్తిప్రేరితా రామ తస్మాత్త్వయ్యుపచర్యతే ॥ ౨౮॥
 యథా చుమ్భకసాన్నిధ్యాచ్ఛలన్త్యేవాయసాదయః ।
 జడాస్తథా త్వయా దృష్టా మాయా సృజతి వై జగత్ ॥ ౨౯॥

దేహద్వయమదేహస్య తవ విశ్వం రిరక్షిషోః ।
 విరాట్ స్థూలం శరీరం తే సూత్రం సూక్ష్మముదాహృతమ్ ॥ 30॥
 విరాజః సమ్భవన్వేతే అవతారాః సహస్రశః ।
 కార్యాన్తే ప్రవిశన్వేష విరాజం రఘునన్దన ॥ 3౧॥
 అవతారకథాం లోకే యే గాయన్తి గృణన్తి చ ।
 ఆనన్యమనసో ముక్తిన్తేషామేవ రఘూత్తమ ॥ 3౨॥
 త్వం బ్రహ్మణా పురా భూమేర్భారహారాయ రాఘవ ।
 ప్రారితస్తపసా తుష్టస్త్యం జాతోఽసి రఘోః కులే ॥ 33॥
 దేవకార్యమశేషేణ కృతం తే రామ దుష్కరమ్ ।
 బహువర్షసహస్రాణి మానుషం దేహమాశ్రితః ॥ 3౪॥
 కుర్వన్ దుష్కరకర్మాణి లోకద్వయహితాయ చ ।
 పాపహారీణి భువనం యశసా పూరయిష్యసి ॥ 3౫॥
 ప్రార్థయామి జగన్నాథ పవిత్రం కురు మే గృహమ్ ।
 స్థిత్యాద్య భుక్త్వా సబలః శ్వో గమిష్యసి పత్తనమ్ ॥ 3౬॥
 తథేతి రాఘవోఽతిష్ఠత్తస్మిన్నాశ్రమ ఉత్తమే ।
 ససైన్యః పూజితస్తేన సీతయా లక్ష్మణేన చ ॥ 3౭॥
 తతో రామశ్చిన్తయిత్వా ముహూర్తం ప్రాహ మారుతిమ్ ।
 ఇతో గచ్ఛ హనూమంస్త్యమయోధ్యాం ప్రతి సత్వరః ॥ 3౮॥
 జానీహి కుశలీ కచ్ఛిజ్ఞనో నృపతిమన్దిరే ।
 శ్చృజ్ఞవేరపురం గత్వా బ్రూహి మిత్రం గుహం మమ ॥ 3౯॥
 జానకీలక్ష్మణోపేతమాగతం మాం నివేదయ ।
 నన్దిగ్రామం తతో గత్వా భ్రాతరం భరతం మమ ॥ ౪౦॥
 దృష్ట్వా బ్రూహి సభార్యస్య సభ్రాతుః కుశలం మమ ।
 సీతాపహరణాదీని రావణస్య వధాదికమ్ ॥ ౪౧॥
 బ్రూహి క్రమేణ మే భ్రాతుః సర్వం తత్ర విచేష్ఠితమ్ ।
 హత్వా శత్రుగణాన్ సర్వాన్ సభార్యః సహలక్ష్మణః ॥ ౪౨॥
 ఉపయాతి సమృద్ధార్థః సహ ఋక్షహరీశ్వరైః ।

ఇత్యుక్త్వా తత్ర వృత్తాంతం భరతస్య విచేష్టితమ్ || ౪౩||
 సర్వం జ్ఞాత్వా పునః శీఘ్రమాగచ్ఛ మమ సన్నిధిమ్ |
 తథేతి హనుమాంస్తత్ర మానుషం వపురాస్థితః || ౪౪||
 నన్దిగ్రామం యయౌ తూర్ణం వాయువేగేన మారుతిః |
 గరుత్మానివ వేగేన జిఘృక్షన్ భుజగోత్తమమ్ || ౪౫||
 శృంగవేరపురం ప్రాప్య గుహమాసాద్య మారుతిః |
 ఉవాచ మధురం వాక్యం ప్రహృష్టేనాస్తరాత్మనా || ౪౬||
 రామో దాశరథిః శ్రీమాన్ సఖా తే సహ సీతయా |
 సలక్షణస్తాం ధర్మాత్మా క్షేమీ కుశలమబ్రవీత్ || ౪౭||
 అనుజ్ఞాతోఽద్య మునినా భరద్వాజేన రాఘవః |
 ఆగమిష్యతి తం దేవం ద్రక్ష్యసి త్వం రఘూత్తమమ్ || ౪౮||
 ఏవముక్త్వా మహాతేజాః సమ్ప్రహృష్టతనూరుహమ్ |
 ఉత్పాత మహావేగో వాయువేగేన మారుతిః || ౪౯||
 సోఽపశ్యద్రామతీర్థం చ సరయాం చ మహానదీమ్ |
 తామతిక్రమ్య హనుమాన్నన్దిగ్రామం యయౌ ముదా || ౫౦||
 క్రోశమాత్రే త్వయోధ్యాయాశ్చిరకృష్ణాజినామ్బరమ్ |
 దదర్శ భరతం దీనం కృశమాశ్రమవాసినమ్ || ౫౧||
 మలపక్కవిదిగ్ధాఙ్గం జటిలం వల్కలామ్బరమ్ |
 ఫలమూలకృతాహారం రామచింతాపరాయణమ్ || ౫౨||
 పాదుకే తే పురస్కృత్య శాసయంతం వసున్ధరామ్ |
 మస్త్రిభిః పౌరముఖ్యైశ్చ కాషాయామ్బరధారిభిః || ౫౩||
 వృతదేహం మూర్తిమంతం సాక్షాద్ధర్మమివ స్థితమ్ |
 ఉవాచ ప్రాణ్ణులిర్వాక్యం హనుమాన్మారుతాత్మజః || ౫౪||
 యం త్వం చిన్తయసే రామం తాపసం దణ్ణకే స్థితమ్ |
 అనుశోచసి కాకుత్స్థః స త్వాం కుశలమబ్రవీత్ || ౫౫||
 ప్రియమాఖ్యామి తే దేవ శోకం త్యజ సుదారుణమ్ |
 అస్మిన్మృహూర్తే భ్రాత్రా త్వం రామేణ సహ సజ్జితః || ౫౬||

సమరే రావణం హత్వా రామః సీతామవాప్య చ |
 ఉపయాతి సమృద్ధార్థః ససీతః సహలక్షణః || ౫౭||
 ఏవముక్తో మహాతేజా భరతో హర్షమూర్చ్ఛితః |
 పపాత భువి చాస్వస్థః కైకయాప్రియనన్దనః || ౫౮||
 ఆలిక్య్య భరతః శీఘ్రం మారుతిం ప్రియవాదినమ్ |
 ఆనన్దజైరశ్రుజలైః సిషేచ భరతః కపిమ్ || ౫౯||
 దేవో వా మానుషో వా త్వమనుక్రోశాదిహాగతః |
 ప్రియాఖ్యాసస్య తే సౌమ్య దదామి బ్రువతః ప్రియమ్ || ౬౦||
 గవాం శతసహస్రం చ గ్రామాణాం చ శతం వరమ్ |
 సర్వాభరణసమృన్నా ముగ్ధాః కన్యాస్తు షోడశ || ౬౧||
 ఏవముక్త్వా పునః ప్రాహ భరతో మారుతాత్మజమ్ |
 బహూసీమాని వర్షాణి గతస్య సుమహద్వనమ్ || ౬౨||
 శృణోమ్యహం ప్రీతికరం మమ నాథస్య కీర్తనమ్ |
 కల్యాణీ బత గాథేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మే || ౬౩||
 ఏతి జీవన్తమానన్తో నరం వర్షశతాదపి |
 రాఘవస్య హరీణాం చ కథమాసీత్సమాగమః || ౬౪||
 తత్త్వమాఖ్యాహి భద్రం తే విశ్వసేయం వచస్తవ |
 ఏవముక్తోఽథ హనుమాన్ భరతేన మహాత్మనా || ౬౫||
 ఆచవక్షేఽథ రామస్య చరితం కృత్స్నశః క్రమాత్ |
 శ్రుత్వా తు పరమానన్దం భరతో మారుతాత్మజాత్ || ౬౬||
 ఆజ్ఞాపయచ్ఛత్రుహణం ముదా యుక్తం ముదాన్వితః |
 దైవతాని చ యావన్తి నగరే రఘునన్దన || ౬౭||
 నానోపహారబలిభిః పూజయన్తు మహాధియః |
 సూతా వైతాలికాశ్చైవ వన్దినః స్తుతిపాఠకాః || ౬౮||
 వారముఖ్యాశ్చ శతశో నిర్వాన్తన్వద్వైవ సజ్జశః |
 రాజదారాన్తథామాత్యాః నేనా హస్త్యశ్వపత్తయః || ౬౯||
 బ్రాహ్మణాశ్చ తథా పౌరా రాజానో యే సమాగతాః |
 నిర్వాన్తు రాఘవస్యాద్య ద్రష్టుం శశినిభాననమ్ || ౭౦||

భరతస్య వచః శ్రుత్వా శత్రుఘ్నపరిచోదితాః ।
 అలఙ్చక్రశ్చ నగరీం ముక్తారత్నమయోజ్జ్వలైః ॥ ౭౧॥
 తోరణైశ్చ పతాకాభిర్విచిత్రాభిరనేకథా ।
 అలఙ్కర్షన్తి వేశ్మాని నానాబలివిచక్షణాః ॥ ౭౨॥
 నిర్వాన్తి వృన్తశః సర్వే రామదర్శనలాలసాః ।
 హయానాం శతసాహస్రం గజానామయుతం తథా ॥ ౭౩॥
 రథానాం దశసాహస్రం స్వర్ణనూత్రవిభూషితమ్ ।
 పారమేష్ఠీన్యూపాదాయ ద్రవ్యాణ్యుచ్చావచాని చ ॥ ౭౪॥
 తతస్తు శిబికారూఢా నిర్యయా రాజయోషితః ।
 భరతః పాదుకే న్యన్య శిరస్యేవ కృతాఙ్ఘ్రిః ॥ ౭౫॥
 శత్రుఘ్నసహితో రామం పాదచారేణ నిర్యయా ।
 తదైవ దృశ్యతే దూరాద్విమానం చన్ద్రసన్నిభమ్ ॥ ౭౬॥
 పుష్పకం సూర్యసంకాశం మనసా బ్రహ్మనిర్మితమ్ ।
 ఏతస్మిన్ భ్రాతరో వీరో వైదేహ్యో రామలక్ష్మణౌ ॥ ౭౭॥
 సుగ్రీవశ్చ కపిశ్రేష్ఠో మన్త్రిభిశ్చ విభీషణః ।
 దృశ్యతే పశ్యత జనా ఇత్యాహ పవనాత్మజః ॥ ౭౮॥
 తతో హర్షసముద్భూతో నిఃస్వనో దివమస్పృశత్ ।
 ప్రీబాలయువవృద్ధానాం రామోఽయమితి కీర్తనాత్ ॥ ౭౯॥
 రథకుఙ్కరవాజస్థా అవతీర్య మహీం గతాః ।
 దదృశుస్తే విమానస్థం జనాః సోమమివామ్బరే ॥ ౮౦॥
 ప్రాఙ్మూలార్భరతో భూత్వా ప్రహృష్టో రాఘవోన్ముఖః ।
 తతో విమానాగ్రగతం భరతో రాఘవం ముదా ॥ ౮౧॥
 వవన్దే ప్రణతో రామం మేరుస్థమివ భాస్కరమ్ ।
 తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం విమానమపతద్భువి ॥ ౮౨॥
 ఆరోపితో విమానం తద్భరతః సానుజస్తదా ।
 రామమాసాద్య ముదితః పునరేవాభ్యవాదయత్ ॥ ౮౩॥

సముత్థాయ చిరాద్ధృష్టం భరతం రఘునందనః ।
 భ్రాతరం స్వాఙ్కమారోప్య ముదా తం పరిషస్వజే ॥ ౮౪॥
 తతో లక్ష్మణమాసాద్య వైదేహీం నామ కీర్తయన్ ।
 అభ్యవాదయత ప్రీతో భరతః ప్రేమవిహ్వలః ॥ ౮౫॥
 సుగ్రీవం జామ్బవంతం చ యువరాజం తథాఙ్గదమ్ ।
 మైన్దద్వివిదనీలాంశ్చ ఋషభం చైవ సస్వజే ॥ ౮౬॥
 సుషేణం చ నలం చైవ గవాక్షం గన్ధమాదనమ్ ।
 శరభం పనసం చైవ భరతః పరిషస్వజే ॥ ౮౭॥
 సర్వే తే మానుషం రూపం కృత్వా భరతమాదృతాః ।
 పప్రమ్భుః కుశలం సౌమ్యాః ప్రహృష్టాశ్చ ప్లవఙ్గమాః ॥ ౮౮॥
 తతః సుగ్రీవమాలిఙ్గ్య భరతః ప్రాహ భక్తితః ।
 త్వత్సహాయేన రామస్య జయోఽభూద్రావణో హతః ॥ ౮౯॥
 త్వమస్మాకం చతుర్ణాం తు భ్రాతా సుగ్రీవ పఞ్చమః ।
 శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామమభివాద్య సలక్ష్మణమ్ ॥ ౯౦॥
 సీతాయాశ్చరణౌ పశ్చాద్వవన్దే వినయాన్వితః ।
 రామో మాతరమాసాద్య వివర్ణం శోకవిహ్వలామ్ ॥ ౯౧॥
 జగ్రాహ ప్రణతః పాదౌ మనో మాతుః ప్రసాదయన్ ।
 కైకేయాం చ సుమిత్రాం చ ననామేతరమాతరౌ ॥ ౯౨॥
 భరతః పాదుకే తే తు రాఘవస్య సుపూజితే ।
 యోజయామాస రామస్య పాదయోర్భక్తిసంయుతః ॥ ౯౩॥
 రాఙ్గమేతన్నాస్యసభూతం మయా నిర్ఘాతితం తవ ।
 అద్య మే సఫలం జన్మ ఫలితో మే మనోరథః ॥ ౯౪॥
 యత్పశ్యామి సమాయాతమయోధ్యాం త్వామహం ప్రభో ।
 కోష్ఠాగారం బలం కోశం కృతం దశగుణం మయా ॥ ౯౫॥
 త్వత్తేజసా జగన్నాథ పాలయస్వ పురం స్వకమ్ ।
 ఇతి బ్రువాణం భరతం దృష్ట్వా సర్వే కపీశ్వరాః ॥ ౯౬॥
 ముముమర్షేత్రజం తోయం ప్రశశంసుర్ముదాన్వితాః ।
 తతో రామః ప్రహృష్టాత్మా భరతం స్వాఙ్కగం ముదా ॥ ౯౭॥

యయౌ తేన విమానేన భరతస్యాశ్రమం తదా ।
అవరుహ్య తదా రామో విమానాగ్ర్యాన్మహీతలమ్ ॥ ౯౮॥

అబ్రవీత్పుష్పకం దేవో గచ్ఛ వైశ్రవణం వహా ।
అనుగచ్ఛనుజానామి కుబేరం ధనపాలకమ్ ॥ ౯౯॥

రామో వసిష్ఠస్య గురోః పదామ్బుజం
నత్వా యథా దేవగురోః శతక్రతుః ।
దత్త్వా మహార్థాసనముత్తమం గురో-
రుపావివేశాథ గురోః సమీపతః ॥ ౧౦౦॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
చతుర్దశః సర్గః ॥ ౧౪॥

॥ పంచదశః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
తతస్తు కైకయాపుత్రో భరతో భక్తిసంయుతః ।
శిరస్యజ్ఞులిమాధాయ జ్యేష్ఠం భ్రాతరమబ్రవీత్ ॥ ౧॥
మాతా మే సత్కృతా రామ దత్తం రాజ్యం త్వయా మమ ।
దదామి తత్తే చ పునర్యథా త్వమదదా మమ ॥ ౨॥

ఇత్యుక్త్వా పాదయోర్భక్త్యా సాష్టాంగం ప్రణీపత్య చ ।
బహుధా ప్రార్థయామాస కైకేయ్యా గురుణా సహ ॥ ౩॥

తథేతి ప్రతిజగ్రాహ భరతాద్రాజ్యమీశ్వరః ।
మాయామాశ్రిత్య సకలాం నరచేష్టాముపాగతః ॥ ౪॥

స్వారాజ్యానుభవో యస్య సుఖజ్ఞానైకరూపిణః ।
నిరస్తాతిశయానన్దరూపిణః పరమాత్మనః ॥ ౫॥

మానుషేణ తు రాజ్యేన కిం తస్య జగదీశితుః ।
యస్య భ్రూభంగమాత్రేణ త్రిలోకీ నశ్యతి క్షణాత్ ॥ ౬॥

యస్యానుగ్రహమాత్రేణ భవన్త్యాఖణ్డలశ్రియః ।

శీలాస్పష్టమహాస్పృష్టేః కియదేతద్రమాపతేః ॥ ౭ ॥

తథాపి భజతాం నిత్యం కామపూరవిధిత్సయా ।

శీలామానుషదేహేన సర్వమప్యనువర్తతే ॥ ౮ ॥

తతః శత్రుఘ్నవచనాన్నిపుణః శ్మశ్రుకృన్తకః

సమ్భారాశ్చాభిషేకార్థమాసీతా రాఘవస్య హి ॥ ౯ ॥

పూర్వం తు భరతే స్నాతే లక్ష్మణే చ మహాత్మని ।

సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ రాక్షసేంద్రే విభీషణే ॥ ౧౦ ॥

విశోధితజటః స్నాతశ్చిత్తమాల్యానులేపనః ।

మహార్హవసనోపేతస్తస్థా తత్ర శ్రియా జ్వలన్ ॥ ౧౧ ॥

ప్రతికర్మ చ రామస్య లక్ష్మణశ్చ మహామతిః ।

కారయామాస భరతః సీతాయా రాజయోషితః ॥ ౧౨ ॥

మహార్హవస్త్రాభరణైరలఙ్చుక్రుః సుమధ్యమామ్ ।

తతో వానరపత్నీనాం సర్వాసామేవ శోభనా ॥ ౧౩ ॥

అకారయత కౌసల్యా ప్రహృష్టా పుత్రవత్సలా ।

తతః స్యన్దనమాదాయ శత్రుఘ్నవచనాత్సుధీః ॥ ౧౪ ॥

సుమన్తః సూర్యసంకాశం యోజయిత్వాగ్రతః స్థితః ।

ఆరురోహ రథం రామః సత్యధర్మపరాయణః ॥ ౧౫ ॥

సుగ్రీవో యువరాజశ్చ హనుమాంశ్చ విభీషణః ।

స్నాత్వా దివ్యామ్బరధరా దివ్యాభరణభూషితాః ॥ ౧౬ ॥

రామమస్వీయురగ్రే చ రథాశ్వగజవాహనాః ।

సుగ్రీవపత్న్యః సీతా చ యయుర్వానైః పురం మహత్ ॥ ౧౭ ॥

వజ్రపాణిర్యథా దేవైర్ధారితాశ్వరథే స్థితః ।

ప్రయయౌ రథమాస్థాయ తథా రామో మహత్పురమ్ ॥ ౧౮ ॥

సారథ్యం భరతశ్చక్రే రత్నదణ్డం మహాద్యుతిః ।

శ్వేతాతపత్రం శత్రుఘ్నా లక్ష్మణో వ్యజనం దధే ॥ ౧౯ ॥

చామరం చ సమీపస్థో న్యవీజయదరిన్దమః ।

శశిప్రకాశం త్వపరం జగ్రాహసురనాయకః ॥ ౨౦ ॥

దివిజైః సిద్ధసజ్జైశ్చ ఋషిభిర్దివ్యదర్శనైః ।

స్తూయమానస్య రామస్య శుశ్రువే మధురధ్వనిః ॥ ౨౦॥

మానుషం రూపమాస్థాయ వానరా గజవాహనాః ।

భేరీశఙ్ఖనినాదైశ్చ మృదఙ్గపణవానకైః ॥ ౨౧॥

ప్రయయా రాఘవశ్రేష్ఠస్తాం పురీం సమలఙ్కృతామ్ ।

దదృశుస్తే సమాయాన్తం రాఘవం పురవాసినః ॥ ౨౩॥

దూర్వాదలశ్యామతనుం మహోర్హ-

కీరీటరత్నాభరణాఞ్చితాఙ్గమ్ ।

ఆరక్తకఙ్ఖాయతలోచనాన్తం

దృష్ట్వా యయుర్మోదమతీవ పుణ్యాః ॥ ౨౪॥

విచిత్రరత్నాఞ్చితసూత్రనద్ధ-

పీతామృతం పీనభుజాన్తరాలమ్ ।

అనర్హ్యముక్తాఫలదివ్యహారైః

విరోచమానం రఘునన్దనం ప్రజాః ॥ ౨౫॥

సుగ్రీవముఖ్యైర్ధారిభిః ప్రశాన్తైః

నిషేవ్యమాణం రవితుల్యభాసమ్ ।

కస్తూరికాచన్దనలిప్తగాత్రం

నిపీతకల్పద్రుమపుష్పమాలమ్ ॥ ౨౬॥

శ్రుత్వా స్త్రియో రామముపాగతం ముదా

ప్రహర్షవేగోత్కలితాననశ్రియః ।

అపాస్య సర్వం గృహకార్యమాహితం

హర్యాణి చైవారురుహుః స్వలఙ్కృతాః ॥ ౨౭॥

దృష్ట్వా హరిం సర్వదృగుత్సవాకృతిం

పుష్పైః కిరన్త్యః స్మితశోభితాననాః ।

దృగ్భిః పునర్నేత్రమనోరసాయనం

స్వానన్దమూర్తిం మనసాభిరేభిరే ॥ ౨౮॥

రామః స్మితస్నిగ్ధదృశా ప్రజాస్తథా

పశ్యన్ ప్రజానాథ ఇవాపరః ప్రభుః ।

శనైర్జగామాథ పితుః స్వలఙ్కృతం

గృహం మహేన్ద్రాలయసన్నిభం హరిః ॥ ౨౯ ॥

ప్రవిశ్య వేశ్మాన్తరసంస్థితో ముదా

రామో వవన్దే చరణౌ స్వమాతుః ।

క్రమేణ సర్వాః పితృయోషితః ప్రభుః

ననామ భక్త్యా రఘువంశకేతుః ॥ ౩౦ ॥

తతో భరతమాహేదం రామః సత్యపరాక్రమః ।

సర్వసమ్పత్సమాయుక్తం మమ మన్దిరముత్తమమ్ ॥ ౩౧ ॥

మిత్రాయ వానరేన్ద్రాయ సుగ్రీవాయ ప్రదీయతామ్ ।

సర్వేభ్యః సుఖవాసార్థం మన్దిరాణి ప్రకల్పయ ॥ ౩౨ ॥

రామేణైవం సమాదిష్టో భరతశ్చ తథాకరోత్ ।

ఉవాచ చ మహాతేజాః సుగ్రీవం రాఘవానుజః ॥ ౩౩ ॥

రాఘవస్యాభిషేకార్థం చతుఃసింధుజలం శుభమ్ ।

ఆనేతుం ప్రేషయస్వాశు దూతాన్స్త్వరితవిక్రమాన్ ॥ ౩౪ ॥

ప్రేషయామాస సుగ్రీవో జామ్బవన్తం మరుత్సుతమ్ ।

అజ్ఞం చ సుషేణం చ తే గత్వా వాయువేగతః ॥ ౩౫ ॥

జలపూర్ణాన్ శాతకుమ్భకలశాంశ్చ సమానయన్ ।

ఆసీతం తీర్థసలిలం శత్రుఘ్నా మన్త్రిభిః సహ ॥ ౩౬ ॥

రాఘవస్యాభిషేకార్థం వసిష్ఠాయ న్యవేదయత్ ।

తతస్తు ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణైః సహ ॥ ౩౭ ॥

రామం రత్నమయే పీఠే ససీతం సంన్యవేశయత్ ।

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలిర్గౌతమస్తథా ॥ ౩౮ ॥

వాల్మీకిశ్చ తథా చక్రుః సర్వే రామాభిషేచనమ్ ।

కుశాగ్రతులసీయుక్తపుణ్యగన్ధజలైర్ముదా ॥ ౩౯ ॥

అభ్యషిచ్ఛాన్ రఘుశ్రేష్ఠం వాసవం వనవో యథా ।

ఋత్విగ్భిర్బ్రాహ్మణైః శ్రేష్ఠైః కన్యాభిః సహ మన్త్రిభిః ॥ ౪౦ ॥

సర్వాషధిరస్తైశ్చైవ దైవతైర్నుభసి స్థితైః ।

చతుర్భిర్లోకపాలైశ్చ స్తువద్భిః సగణైస్తథా ॥ ౪౧ ॥

ఛత్రం చ తస్య జగ్రాహ శత్రుఘ్నః పాణ్డురం శుభమ్ ।
 సుగ్రీవరాక్షసేన్ద్రౌ తౌ దధతుః శ్వేతచామరే ॥ ౪౨॥
 మాలాం చ కాఞ్చనీం వాయుర్దదౌ వాసవచోదితః ।
 సర్వరత్నసమాయుక్తం మణికాఞ్చనభూషితమ్ ॥ ౪౩॥
 దదౌ హారం నరేన్ద్రాయ స్వయం శక్రస్తు భక్తితః ।
 ప్రజగుర్దేవగంధర్వా నన్మతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ ౪౪॥
 దేవదున్ధుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిః పపాత ఖాత్ ।
 నవదూర్వాదలశ్యామం పద్మపత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౪౫॥
 రవికోటిప్రభాయుక్తకీరీటేన విరాజితమ్ ।
 కోటికన్దర్పలావణ్యం పీతామ్బరసమావృతమ్ ॥ ౪౬॥
 దివ్యాభరణసమ్పన్నం దివ్యవన్దనలేపనమ్ ।
 ఆయుతాదిత్యసంకాశం ద్విభుజం రఘునన్దనమ్ ॥ ౪౭॥
 వామభాగే సమాసీనాం సీతాం కాఞ్చనసన్నిభామ్ ।
 సర్వాభరణసమ్పన్నాం వామాఙ్గే సముపస్థితామ్ ॥ ౪౮॥
 రక్తోత్పలకరామ్భోజాం వామేనాల్కంజ్య సంస్థితమ్ ।
 సర్వాతిశయశోభాఢ్యం దృష్ట్వా భక్తిసమన్వితః ॥ ౪౯॥
 ఉమయా సహితో దేవః శక్కురో రఘునన్దనమ్ ।
 సర్వదేవగణైర్ముక్తః స్తోతుం సముపచక్రమే ॥ ౫౦॥
 శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।
 నమోఽస్తు రామాయ సశక్తికాయ
 సీతోత్పలశ్యామలకోమలాయ ।
 కీరీటహారాఙ్గదభూషణాయ
 సింహాసనస్థాయ మహాప్రభాయ ॥ ౫౧॥
 త్వమాదిమధ్యాన్తవిహీన ఏకః
 సృజస్యవస్యత్సి చ లోకజాతమ్ ।
 స్వమాయయా తేన న లిప్యసే త్వం
 యత్స్వే సుఖేఽజస్రరతోఽనవద్యః ॥ ౫౨॥
 లీలాం విధత్సే గుణసంవృతస్త్యం

ప్రపన్నభక్తానువిధానహేతోః ।

నానావతారైః సురమానుషాద్యైః

ప్రతీయసే జ్ఞానిభిరేవ నిత్యమ్ ॥ ౫౩॥

స్వాంశేన లోకం సకలం విధాయ తం

బిభర్షి చ త్వం తదధః ఫణీశ్వరః ।

ఉపర్యథో భాన్వనిలోడుపౌషధి-

ప్రవర్షరూపోఽవసి నైకథా జగత్ ॥ ౫౪॥

త్వమిహ దేహభృతాం శిఖిరూపః

పచసి భుక్తమశేషమజస్రమ్ ।

పవనపఞ్చకరూపసహాయో

జగదఖణ్డమనేన బిభర్షి ॥ ౫౫॥

చన్ద్రసూర్యశిఖిమధ్యగతం యత్

తేజ ఈశ చిదశేషతనూనామ్ ।

ప్రాభవత్తనుభృతామివ ధైర్యం

శౌర్యమాయురఖిలం తవ సత్త్వమ్ ॥ ౫౬॥

త్వం విరిఞ్చిశివవిష్ణువిభేదాత్

కాలకర్మశశిసూర్యవిభాగాత్ ।

వాదినాం పృథగివేశ విభాసి

బ్రహ్మ నిశ్చితమనన్యదిహైకమ్ ॥ ౫౭॥

మత్స్యాదిరూపేణ యథా త్వమేకః

శ్రుతౌ పురాణేషు చ లోకసిద్ధః ।

తథైవ సర్వం సదసద్విభాగ-

స్త్వమేవ నాన్యద్భవతో విభాతి ॥ ౫౮॥

యద్యత్సముత్పన్నమనస్తస్మష్టా-

వుత్పత్స్యతే యచ్చ భవచ్చ యచ్చ ।

న దృశ్యతే స్థావరజ్గమాదౌ

త్వయా వినాతఃపరతః పరస్త్యమ్ ॥ ౫౯॥

తత్త్వం న జానన్తి పరాత్మనస్తే

జనాః సమస్తాస్తవ మాయయాతః ।

త్వద్భక్తసేవాఽమలమానసానాం

విభాతి తత్త్వం పరమేకమైశమ్ ॥ ౬౦॥

బ్రహ్మాదయస్తే న విదుః స్వరూపం

చిదాత్మతత్త్వం బహిరర్థభావాః ।

తతో బుధస్త్వామిదమేవ రూపం

భక్త్యా భజన్ముక్తిముపైత్యదుఃఖః ॥ ౬౧॥

అహం భవన్నామ గృణన్ కృతార్థో

వసామి కాశ్యామనిశం భవాన్యా ।

ముమూర్షమాణస్య విముక్తయేఽహం

దిశామి మన్త్రం తవ రామ నామ ॥ ౬౨॥

ఇమం స్తవం నిత్యమనన్యభక్త్యా

శృణ్వన్తి గాయన్తి లిఖన్తి యే వై ।

తే సర్వసౌఖ్యం పరమం చ లభ్యా

భవత్పదం యాన్తు భవత్ప్రసాదాత్ ॥ ౬౩॥

ఇన్ద్ర ఉవాచ ।

రక్షోఽధిపేనాఖిలదేవ సౌఖ్యం

హృతం చ మే బ్రహ్మవరేణ దేవ ।

పునశ్చ సర్వం భవతః ప్రసాదాత్

ప్రాప్తం హతో రాక్షసదుష్టశత్రుః ॥ ౬౪॥

దేవా ఊచుః

హృతా యజ్ఞభాగా ధరాదేవదత్తా

మురారే ఖలేనాదిదైత్యేన విష్ణో ।

హతోఽద్య త్వయా నో వితానేషు భాగాః

పురావదృభవిష్యన్తి యుష్మత్ప్రసాదాత్ ॥ ౬౫॥

పితర ఊచుః

హతోఽద్య త్వయా దుష్టదైత్యో మహాత్మాన్

గయాదౌ నరైర్లత్యపిణ్డాదికాన్సః ।

బలాదత్తి హత్వా గృహీత్వా సమస్తా-

నిదాసీం పునర్లబ్ధసత్త్వా భవామః ॥ ౬౬॥

యజ్ఞా ఊచుః

సదా విష్టికర్మణ్యనేనాభియుక్తా

వహోమో దశాస్యం బలాద్దుఃఖయుక్తాః ।
 దురాత్మా హతో రావణో రాఘవేశ
 త్వయా తే వయం దుఃఖజాతాద్విముక్తాః ॥ ౬౭ ॥

గన్ధర్వా ఊచుః
 వయం సజ్జీతనిపుణా గాయన్తస్మై కథామృతమ్ ।
 ఆనన్దామృతసన్తోహయుక్తాః పూర్ణాః స్థితాః పురా ॥ ౬౮ ॥

పశ్చాద్దురాత్మనా రామ రావణేనాభివిద్రుతాః ।
 తప్తేవ గాయమానాశ్చ తదారాధనతత్పరాః ॥ ౬౯ ॥

స్థితాస్త్యయా పరిత్రాతా హతోఽయం దుష్టరాక్షసః ।
 ఏవం మహోరగాః సిద్ధాః కిన్నరా మరుతస్తథా ॥ ౭౦ ॥

వసవో మునయో గావో గుహ్యకాశ్చ పతత్త్రిణః ।
 సప్రజాపతయత్సైతే తథా చాప్పరసాం గణాః ॥ ౭౧ ॥

సర్వే రామం సమాసాద్య దృష్ట్వా నేత్రమహోత్సవమ్ ।
 స్తుత్వా పృథక్ పృథక్ సర్వే రాఘవేణాభివన్దితాః ॥ ౭౨ ॥

యయుః స్వం స్వం పదం సర్వే బ్రహ్మరుద్రాదయస్తథా ।
 ప్రశంసంతో ముదా రామం గాయన్తస్తస్య చేష్టితమ్ ॥ ౭౩ ॥

ధ్యాయన్తస్త్యభిషేకార్ద్రం సీతాలక్ష్మణసంయుతమ్ ।
 సింహాసనస్థం రాజేన్ద్రం యయుః సర్వే హృది స్థితమ్ ॥ ౭౪ ॥

ఖే వాద్యేషు ధ్వనత్సు ప్రముదితహృదయైర్దేవవృన్తైః స్తువద్భిః
 వర్షద్భిఃపుష్పవృష్టిం దివి మునినికరైరీడ్యమానః సమన్తాత్ ।
 రామః శ్యామః ప్రసన్నస్మితరుచిరముఖః సూర్యకోటిప్రకాశః
 సీతాసౌమిత్రివాతాత్మజమునిహరిభిః నేవ్యమానో విభాతి ॥ ౭౫ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే
 పంచాదశః సర్గః ॥ ౧౫ ॥

॥ షోడశః సర్గః ॥

శ్రీమహాదేవ ఉవాచ ।

రామేఽభిషిక్తే రాజేన్ద్రే సర్వలోకసుఖావహే ।

సనుధా సస్యసమ్పన్నా ఫలవన్తో మహీరుహాః ॥ ౧॥

గన్ధహీనాని పుష్పాణి గన్ధవన్తి చకాశిరే ।

సహస్రశతమశ్వానాం ధేనూనాం చ గవాం తథా ॥ ౨॥

దదౌ శతవృషాన్ పూర్వం ద్విజేభ్యో రఘునన్దనః ।

త్రింశతోక్మటిం సువర్ణస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః ॥ ౩॥

వస్త్రాభరణరత్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో ముదా తథా ।

సూర్యకాన్తిసమప్రఖ్యాం సర్వరత్నమయాం స్రజమ్ ॥ ౪॥

సుగ్రీవాయ దదౌ ప్రీత్యా రాఘవో భక్తవత్సలః ।

అఙ్గాదాయ దదౌ దివ్యే హ్యఙ్గాదే రఘునన్దనః ॥ ౫॥

చన్ద్రకోటిప్రతీకాశం మణిరత్నవిభూషితమ్ ।

సీతాయై ప్రదదౌ హారం ప్రీత్యా రఘుకులోత్తమః ॥ ౬॥

అవముచ్యాత్మనః కణ్ఠాధారం జనకనన్దినీ ।

అవైక్షత హరీన్ సర్వాన్ భర్తారం చ ముహుర్ముహుః ॥ ౭॥

రామస్తామాహ వైదేహీమిక్లితఙ్ఘో విలోకయన్ ।

వైదేహి యస్య తుష్టాసి దేహి తస్మై వరాననే ॥ ౮॥

హనూమతే దదౌ హారం పశ్యతో రాఘవస్య చ ।

తేన హారేణ శుశుభే మారుతిర్గౌరవేణ చ ॥ ౯॥

రామోఽపి మారుతిం దృష్ట్వా కృతాఙ్ఘలిముపస్థితమ్ ।

భక్త్యా పరమయా తుష్ట ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౦॥

హనూమంస్తే ప్రసన్నోఽస్మి వరం వరయ కాఙ్ఘతమ్ ।

దాస్యామి దేవైరపి యద్దుర్లభం భువనత్రయే ॥ ౧౧॥

హనూమానపి తం ప్రాహ నత్వా రామం ప్రహృష్టధీః ।

త్వన్నామ స్మరతో రామ న తృప్యతి మనో మమ ॥ ౧౨॥

అతస్త్వన్నామ సతతం స్మరన్ స్థాస్యామి భూతలే ।

యావత్ప్రాసృతి తే నామ లోకే తావత్కలేవరమ్ || ౧౩||

మమ తిష్ఠతు రాజేన్ద్ర వరోఽయం మేఽభికాఙ్క్షితః |

రామస్తథేతి తం ప్రాహ ముక్తస్తిష్ఠ యథాసుఖమ్ || ౧౪||

కల్పాన్తే మమ సాయూజ్యం ప్రాప్స్యసే నాత్ర సంశయః |

తమాహ జానకీ ప్రీతా యత్ర కుత్రాపి మారుతే || ౧౫||

స్థితం త్వామనుయాస్మన్తి భోగాః సర్వే మమాజ్ఞయా |

ఇత్యుక్తో మారుతిస్తాభ్యామీశ్వరాభ్యాం ప్రహృష్టధీః || ౧౬||

ఆన్తాశ్రుపరీతాఙ్కో భూయో భూయః ప్రణమ్య తౌ |

కృచ్ఛాద్యయౌ తపస్తప్తం హిమవన్తం మహామతిః || ౧౭||

తతో గుహం సమాసాద్య రామః ప్రాజ్ఞులిమబ్రవీత్ |

సఖే గచ్ఛ పురం రమ్యం శృంగవేరమనుత్తమమ్ || ౧౮||

మామేవ చిన్తయన్నిత్యం భుజ్జ్వ భోగాన్నిజాఙ్గితాన్ |

అన్తే మమైవ సారూప్యం ప్రాప్స్యసే త్వం న సంశయః || ౧౯||

ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ తస్మై దివ్యాన్యాభరణాని చ |

రాజ్యం చ విపులం దత్త్వా విజ్ఞానం చ దదౌ విభుః || ౨౦||

రామేణాలిఙ్గితో హృష్టో యయౌ స్వభవనం గుహః |

యే చాన్యే వానరాః శ్రేష్ఠా ఆయోధ్యాం సముపాగతాః || ౨౧||

అమూల్యాభరణైర్వస్త్రైః పూజయామాస రాఘవః |

సుగ్రీవప్రముఖాః సర్వే వానరాః సవిభీషణాః || ౨౨||

యథార్హం పూజితాన్తేన రామేణ పరమాత్మనా |

ప్రహృష్టమనసః సర్వే జగ్మురేవ యథాగతమ్ || ౨౩||

సుగ్రీవప్రముఖాః సర్వే కిష్కిన్ధాం ప్రయయుర్ముదా |

విభీషణస్తు సమ్ప్రాప్య రాజ్యం నిహతకణ్ణకమ్ || ౨౪||

రామేణః పూజితః ప్రీత్యా యయౌ లఙ్కామనిన్దితః |

రాఘవో రాజ్యమఖిలం శశాసాఖిలవత్సలః || ౨౫||

అనిచ్ఛన్నపి రామేణ యౌవరాజ్యేఽభిషేచితః |

లక్ష్మణః పరయా భక్త్యా రామసేవాపరోఽభవత్ || ౨౬||

రామస్తు పరమాత్మాపి కర్మాధ్యక్షోఽపి నిర్మలః ।
 కర్తృత్వాది విహీనోఽపి నిర్వికారోఽపి సర్వదా ॥ ౨౭ ॥
 స్వానందేనాపి తుష్టః సన్ లోకానాముపదేశకృత్ ।
 ఆశ్వమేధాదియజ్ఞైశ్చ స్త్యైర్విపులదక్షిణైః ॥ ౨౮ ॥
 ఆయజత్పరమానందో మానుషం వపురాశ్రితః ।
 న పర్వదేవన్ విధవా న చ వ్యాలకృతం భయమ్ ॥ ౨౯ ॥
 న వ్యాధిజం భయం చాసీద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి ।
 లోకే దస్యుభయం నాసీదనర్థో నాస్తి కశ్చన ॥ ౩౦ ॥
 వృద్ధేషు సత్సు బాలానాం నాసీన్మృత్యుభయం తథా ।
 రామపూజాపరాః సర్వే సర్వే రాఘవచింతకాః ॥ ౩౧ ॥
 వవర్షుర్జలదాస్తోయం యథాకాలం యథారుచి ।
 ప్రజాః స్వధర్మనిరతా వర్ణాశ్రమగుణాన్వితాః ॥ ౩౨ ॥
 ఔరసానివ రామోఽపి జగోప పితృవత్ప్రజాః ।
 సర్వలక్షణసంయుక్తః సర్వధర్మపరాయణః ॥ ౩౩ ॥
 దశవర్షసహస్రాణి రామో రాజ్యముపాస్త సః ॥ ౩౪ ॥
 ఇదం రహస్యం ధనధాన్యఋద్ధిమ-
 ద్దీర్ఘాయురారోగ్యకరం సుపుణ్యదమ్ ।
 పవిత్రమాధ్యాత్మికసన్నితం పురా
 రామాయణం భాషితమాదిశమ్మునా ॥ ౩౫ ॥
 శృణోతి భక్త్యా మనుజః సమాహితో
 భక్త్యా పఠేద్వా పఠితుష్టమానసః ।
 సర్వాః సమాప్నోతి మనోగతాశిషో
 విముచ్యతే పాతకకోటిభిః క్షణాత్ ॥ ౩౬ ॥
 రామాభిషేకం ప్రయతః శృణోతి యో
 ధనాభిలాషీ లభతే మహద్ధనమ్ ।
 పుత్రాభిలాషీ సుతమార్యసమ్మతం
 ప్రాప్నోతి రామాయణమాదితః పఠన్ ॥ ౩౭ ॥
 శృణోతి యోఽధ్యాత్మికరామసంహితాం

ప్రాప్నోతి రాజా భువమృద్ధసమృదమ్ ।
 శత్రూన్ విజిత్యాఋభిరప్రధర్షితో
 వ్యపేతదుఃఖో విజయీ భవేన్నృపః ॥ ౩౮॥

స్త్రీయోఽపి శృణ్వన్వ్యధిరామసంహితాం
 భవన్తి తా జీవిసుతాశ్చ పూజితాః ।
 వన్ధ్యాపి పుత్రం లభతే సురూపిణం
 కథామిమాం భక్తియుతా శృణోతి యా ॥ ౩౯॥

శ్రద్ధాన్వితో యః శృణుయాత్పరేన్నరో
 విజిత్య కోపం చ తథా విమత్సరః ।
 దుర్గాణి సర్వాణి విజిత్య నిర్భయో
 భవేత్సుఖీ రాఘవభక్తిసంయుతః ॥ ౪౦॥

సురాః సమస్తా అపి యాన్తి తుష్టతాం
 విఘ్నాః సమస్తా అపయాన్తి శృణ్వతామ్ ।
 అధ్యాత్మరామాయణమాదీతో నృణాం
 భవన్తి సర్వా అపి సమృదః పరాః ॥ ౪౧॥

రజస్వలా వా యది రామతత్పరా
 శృణోతి రామాయణమేతదాదితః ।
 పుత్రం ప్రసూతే ఋషభం చిరాయుషం
 పతివ్రతా లోకసుపూజితా భవేత్ ॥ ౪౨॥

పూజయిత్వా తు యే భక్త్యా నమస్కర్వన్తి నిత్యశః ।
 సర్వైః పాపైర్వినిర్ముక్తా విష్ణోర్వాన్తి పరం పదమ్ ॥ ౪౩॥
 అధ్యాత్మరామచరితం కృత్స్నం శృణ్వన్తి భక్తితః ।
 పతన్తి వా స్వయం వక్త్రాత్తేషాం రామః ప్రసీదతి ॥ ౪౪॥

రామ ఏవ పరం బ్రహ్మ తస్మింస్తుష్టేఽఖిలాత్మని ।
 ధర్మార్థకామమోక్షాణాం యద్యదిచ్ఛతి తద్భవేత్ ॥ ౪౫॥

శ్రోతవ్యం నియమేనైతద్రామాయణమఖణ్డీతమ్ ।
 ఆయుష్యమారోగ్యకరం కల్పకోట్యఘనాశనమ్ ॥ ౪౬॥

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యన్తి గ్రహాః సర్వే మహర్షయః ।
 రామాయణస్య శ్రవణే తృప్యన్తి పితరస్తథా ॥ ౪౭॥

అధ్యాత్మరామాయణమేతదద్భుతం

వైరాగ్యవిజ్ఞానయుతం పురాతనమ్ ।

పఠన్తి శృణ్వన్తి లిఖన్తి యే నరాః

తేషాం భవేఽస్మిన్న పునర్భవో భవేత్ ॥ ౪౮॥

ఆలోఢ్యాఖిలవేదరాశిమసకృద్యత్తారకం బ్రహ్మ తద్-

రామో విష్ణురహస్యమూర్తిరితి యో విజ్ఞాయ భూతేశ్వరః ।

ఉద్ధృత్యాఖిలసారసక్రహమిదం సక్షేపతః ప్రస్ఫుటం

శ్రీరామస్య నిగూఢతత్త్వమఖిలం ప్రాహ ప్రియాయై భవః ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే షోడశః

సర్గః ॥ ౧౬ ॥

॥ సమాప్తమిదం యుద్ధకాణ్డమ్ ॥

Encoded and proofread by

Vishwas Bhide vishwas underscore bhide at yahoo.com

Revised by Agne Easwaran easwaranpsa at rediffmail.com and

ahimsasoldier at gmail.com

---

adhyAtmarAmAyaNe yuddhakANDam

pdf was typeset on September 16, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

